

Heijermans, Herman
Gevleugelde daden

ABC

omans

Samuel Falkland
(Herman Heijermans)

EVLEUGELDE DADEN

GEVLEUGELDE DADEN

Onverkorte heruitgave

ABC

romans

No. 13

SAMUEL FALKLAND
(HERMAN HEIJERMANS)

GEVLEUGELDE DADEN

AVONTUREN DER EERSTE HOLLANDSE LUCHTSCHIPPERS

In de tekst verschillende buitengewoon-schone
pentekeningen naar de natuur en het
leven van de hand des auteurs

VIJFDE DRUK

ANDRIES BLITZ - UITGEVER - AMSTERDAM

EERSTE KAPITTEL

DE PROEFNEMING GELUKT

> Ils partent; et loin d'eux repoussant la barrière,
> Ils fendent dans les airs les nuages mouvants
> Et de leurs pieds ailés ils devancent les vents.
>
> *(Métamorphoses d'Ovide)*

Sinds de lichte kist met 't duur rembours in meneers knutselkamer ontpakt was, sinds die kamer op slot bleef, leek al het correcte, zorgvuldige, weloverwogene van meneer, mevrouw en de nog ongetrouwde dochter heengespookt. 't Begon met de zolder, in geen vòlle maand gedaan, de zolder, die 'n nietzuinige beurt nodig had, de zolder, waarvan mevrouw zèlf had gezeid dat 't 'n schandaal was, hoe de spinragen in alle hoeken en gaten zaten — en waarop nou niémand 'n voet mocht zetten.
Handig as meneer prutsen kon, had-ie de deur op twee plekken gegrendeld en de sleutels in z'n vestzak gestopt. Ja, zó was 't gekke begin geweest.
Kobus, de huisknecht, had 'r zich niet druk om gemaakt — die vond àlles best,

maar Christien, de oude Chris, die de mensen over de veertien jaar kende, zat met Jans, de tweede meid, uren en uren achter kommetjes koffie nijdasserig te schrapen over 't wantrouwen om èn meneer-z'n-kamer èn de zolder af te sluiten.... Als je iets vermiste, zee je 't, bleef-je niet koppen, niet broeien. Dat had geen pas.

Nog was 't gepraat niet geluwd, toen 'n verbluffing geschiedde. Jans, die 'r 't minst recht op had, kreeg tien dagen vacantie, tién dagen om 'r moeder in Friesland op te zoeken, en toen Christien, die nooit 'n dàg vrij-af nam, omdat ze geen levende ziel op de wereld bezat, geduldig aan mevrouw duidelijk maakte, dat ze tién dagen 't huis niet alléén an kon, dat Kobus op zíjn werk was angewezen en zij op 't háre, dat de boel lekker zou vervuilen, omdat ze maar twéé handen an 'r lijf had, antwoordde mevrouw, dat ze 't in die tien dagen dan maar *niet zo precies* most nemen en dat juffrouw Amélie 'n beetje zou meehelpen. Niét zo precies.... niét zo precies. De ouwe meid bleef 'r geslagen van, zó paf en verschrikt, dat ze 'r gemeenzaam-brutale toon van meid-die-

onmisbaar is, 'n stuk-van-de-familie geworden, als 'n glibber-paling door 'r vingers liet glijden....

Jans, lekker als kip, reisde af en nog die eigenste avond, terwijl Kobus op de weg voor de tuin Tutu en Zo, de glanszwarte schippertjes, de harte-lievelingetjes van mevrouw, uitliet, en Chris bij de gootsteen de vatenboel redderde, slingerde de reeks zotheden der familie zich tot in de sfeer van 't uitmiddelpuntig-uitbundige.

Meneer Zwaluw, op z'n kousen lopend, op z'n kóúsen — 't was om 't te besterven! — stond in de deuropening, zonder dat ze 'n geritsel gehoord had.

„Chris", zeide meneer, die als altijd op dit uur van de avond één rode wang had, purperen bultplek van de antemakasser, waartegen-ie afterdinner-tukte, „Chris, meid, heb je geen trek in 'n lopie?"

„In 'n lopie?" had ze verbaasd-suffig geantwoord; „daar heb 'k ommers nou geen tijd voor...."

„Dan maak je maar tijd — 't is 'n pracht van 'n weertje", had-ie prettig aangespoord.

„Nee", had ze nòg eens gezegd; „eer de

vate klaar binne en eer 'k de vloer heb gedweild, is de avond om...."

„Nou, jij máákt 'n lopie", had-ie aangedrongen.

Heensluipend, onhoorbaar, was-ie verdwenen zo as-ie gekomen was en drie minuten later, ook op 'r kóúsen — goeie God, ze joegen je de stuipen op je lijf! — kwam juffrouw Amélie, die 'r 'n handje in 't huishouen zou helpen, nou Jans in Friesland zat, maar nog geen vinger had uitgestoken — schuifelde juffrouw Amélie in de keuken, vrindelijk-lief, Chris voor, Chris na zeggend, om 'r te porren, om 'r an te zetten, om 'r óók voor 'n lopie 't huis uit te jágen. Wantrouwend, 'r geen sikkepit van begrijpend, had de ouwe opzetlijk getreuzeld, opzetlijk de borden en schalen nòg is nagespoeld, opzetlijk de keukentafel 'n beurt gegeven. Toen — je zou zoveel listigheid niet achter 'r zoeken — had mevrouw gescheld en 'r poes-aaierig verzocht allemaal nutteloze boodschappen te doen, dingen die niet nodig waren, die Kobus net zo goed had kunnen halen, Kobus, die vanavond met Tutu en Zo op de loop was, ook met boodschappen voor meneer. Eerst om

negen uur, lang scharrelend op 'r kamer naast de zolder, was ze heengegaan en toen ze gehaast, dol-gehaast, omdat ze 't zaakje niet vertrouwde, al om halftien voor 't tuinhek stond, zag ze 't zolder-venster fel-verlicht, 't witte gordijn neer en daarachter de akeligste schaduwen, alsof meneer an de droogstokken schommelde. En benee in de huiskamer alles donker....

Ongerust schellend, zenuwachtig-rukkend, zonder dat Tutu en Zo aansloegen, had ze wel tien minuten moeten wachten, eer meneer op z'n kóúsen en zwetend asof-ie uren gedraafd had, opendee.

„'k Dacht dat 'r onraad was", had ze gezegd.

„Onraad — we zaten in 't donker te práten", had meneer hijgend geantwoord.

Op dat gejok had ze gezwegen, in de keuken nog wel 'n dik halfuur op Kobus wachtend, die met Tutu en Zo naar den hondenscheerder was geweest, om de propere diertjes te laten wassen. „Kobus", had ze benauwd gegrommeld, „d'r gebeure hier tegenwoordig dinge die niét zuiver zijn."

Hij had 'r uitgelachen, 'r voor de mal gehouen, 'r op de vette schouders geklopt, 'r in d'r zij gepiekt, zoas-ie wel meer dee as-ie uitgelaten was. Nee, van onzuivere dingen bij de familie Zwaluw geloofde-die niks. Mensen die op geen duizend gulden hoefden te letten, die de mooiste auto van de hele buurt hadden, 'n pracht van 'n Peugeot met magnetische ontsteking, en 'n reserve-auto voor vies weer en d'r eigen electrisch licht in huis brandden, mensen die prompt alle dagen betaalden, nooit 'n kwitantie terugstuurden, mensen die de bèste buren ontvingen en om de haverklap grote reizen deeën, nee, vette Chris kon in 'r bolle hoofie opzouten wàt ze wou, hij had lol over 'r bezorgdheid. Want dat meneer 'r laatst had willen leren om met Brussel en Berlijn te telefoneren en dat ze met 'n schrikgil de gehoorbuis had laten vallen, toen ze geluid hoorde, dat was zó krimmeneel stom geweest en daar hadden ze allemaal zó om gelachen, dat as Chris 'r neepjesmuts schudde over onzuivere dingen in huis, je vanzelf weer an 'r angst van tóén dacht! Genoeglijk grinnikte Kobus 'r malligheden weg, z'n

pruim beknabbelend, waarvan-ie 't sop om de halve minuut in de tuin ging lozen.
Dat was Woensdagavond.
Donderdagmiddag begon óók Kobus te twijfelen. Hakkelend — je kon zo merken dat ze met 'r woorden geen raad wist — zei mevrouw aan Chris, dat juffrouw Amélie ineens zo'n idee had gekregen, om wat hóger in huis te slapen. Of Chris 'r wat tegen had voor 'n dag of acht de logeerkamer in 't benedenhuis te betrekken? Kobus sliep toch ook in 't souterrain — bàng had ze niet te zijn.
„Jakkes, wat 'n invalle — dat doe 'k niet!" had Chris nijdig geweigerd; „waarom mot ìk van me kamer af....?"
„Omdat de juffrouw 't zo graag wil — ze vindt 't uitzicht bóven — over de bomen — zo lief — doe jij 't nou maar — ik zal 't goed met je maken...."
Weerbarstig, uit 'r humeur, had Chris nog 'n poosje tegengestribbeld, 'r 'n hoop vinnigheidjes uitgeflapt, toen, omdat mevrouw op d'r stuk bleef staan, had ze morrend gehoorzaamd.
De hele dag dee ze geen mònd open.
Meneer, mevrouw, juffrouw Amélie,

Jans, Kobus: iedereen wist, dat às Chris buiten 'r doen was, às ze over iets 't land had, ze d'r lippen als 'n geperste citroen geknepen hield. Ze werkte, kookte, bewoog dan als 'n stomme, smeet de pannen, sloeg de deuren, liet twee-, driemaal schellen. Lieten ze 'r kalm in 'r eigen saus smoren, dan kwam ze ná 't eten bij. Die dag duurde 't lànger. Om tien uur, toen ze 't slot van de logeerkamer omdraaide, had ze nog geen enkel woord gesproken, had ze niemand goeienavond gewenst en Kobus op al z'n geginnegap geen asem gegeven. Voor de spiegel had ze 't piekerig geel haar gekamd, 'r 'n vlassig vlechtje van gevingerd, 'r 'n veterband omgelegd. En in 't lekker bed stappend, met 'r wollen kousen an voor 't vocht van de lakens, had ze liggen prakkizeren over de *moedwil* van rijke mensen, die alle dagen wat nieuws verzinnen, omdat ze met d'r tijd geen raad weten.

Zachtjes in-sluimrend, soezend over 't houtwerk in de keuken, dat ze morgen 'n soppie zou geven, kreunde ze òp in fel-gele schrik.

Ergens boven 'r hoofd werd gestommeld.

Duidelijk hóórde ze bons na bons en schrapzittend in 't bed, de vette knieën gejukt tegen 'r kippevel=lijf, stokte 'r adem, toen 'n dakpan, schor van val en klepperslag, in de goot plompte. Even schokte 'r lichaamsmassa als een zuiger=stang in de dekenholte, even floepte 'r hartmokering de lakens als 'n toneelzee in golving — dan, bezeten=van=vrees an 'r naaidoos in de meidenkamer denkend, de doos met de gespaarde Amsterdamse lootjes, veerde ze 't bed uit, om de kaars an te steken.
De wekker stond op kwart óver twaalf. Alles sliep in huis, de hondjes blaften niet — en werachtig, werachtig, nog ter=wijl ze in klappertandende overweging bij de deur luisterde, rammelde een tweede dakpan, stoterig krassend, over de gootrand heen, in de tuin, waar=ie met een mulle plof in de teelaarde ploempte.
'n Stuipende reflex deed Chris de deur=kruk omdraaien, en 't trapje afstotte=rend naar 't souterrain, de handkom om 't zuig=waaiend eindje kaars, bebonsde ze met stevige meppen Kobus' deur.
„Kobus!" had 'r stem geschord, „Kobus — toe dan Kobus!"

Opgeschrikt de deur openend, had=ie 'r voor 't eerst van z'n leven in 'r nacht=japon, met waarlijk ontbloot vleesnekje en zwabberend vlasstaartje gezien. D'r lijkwit gelaat had enkel spookachtige gaten van mond en ogen en onthutste wenkbrauw=striemen.
„Is 'r brand?" had=ie geschreeuwd.
Zij, ongevoelig voor z'n magere haar=kuiten en benige voeten, had 'r vette wijsvinger op het mondgat gelegd, 'm tot stille luistering hitsend.
Boven hield 't botsend gerommel aan en, gedempt door de gesloten deuren, lustig=de een lach.
„Nou dan!" gromde Kobus, „wat is 'r dan? Ze zijn nog op!"
„Nee Kobus — néé, Kobus", heeg ze, „d'r is onraad op 't dak — d'r binne panne gevalle."
Met dat ze 't zei, kwekkerend van ge=raas, klaar stotend over de andere pan=nen, schoof 'r weer een van 't dak, scherp ketsend tegen de gootrand.
„Nou", zei hij, kribbig=van=slaap=ge=stoordheid: „dan zalle we is gaan kijke."
Kordaat schoot=ie in z'n broek, liet de bretels wild bungelen en z'n zakmes openend, dat snerpend van bloeddorst

in 't kaarslicht spetterde, liep-ie de lopertrap op.
Zij achter 'm, half-stikkend van ademproestinkjes, schokkelde mee, de dansende kaars in 'r handen. De vlam belichtte de geel-eeltige voetballen van Kobus, de koperen roeden.
Hoe hoger ze kwamen, hoe vreemder 't gerucht werd. 'r Moest iemand op 't dak zijn, 'n kat kòn dat niet. Even kleefden Chris' kouse-voeten aan 't lopergoed, even bonsde 't in 'r hart als in 'n overkokende ketel.
„Blijf nou niet àchter met 't licht!" praatte Kobus met kelder-donkere stem. Zó'n akefietje vond-ie 't niet.
Hijgend stapte ze verder, d'r ene hand als 'n scheerbak onder 't smijdig aflekkend kaarsvet, dat in bleke propjes 'r kleumig vleesje bedauwde.
Niet pratend, grauw van zwijgenis, doorstapten ze de holle ruimten der laatste treden en dáár de geluiden ongedempt horend, bleven ze in meest ademloze gebluftheid, gereed om de trappen terug te hòllen. Want achter de zolderdeur schaterde 't ingehouden gelach van mevrouw en juffrouw Amélie — gelach — op zòlder — 's nachts bij halfééén....

„Jessis nog toe", schorde Chris voor 't laatst.
Kobus porde 'r in 'r zij.
De oren naar de zolderdeur gerekt, de halzen gespannen, hielden ze zich aan de trapleuning vast.
Juffrouw Amélie leek te dansen — telkens schokte ze neer, dan bij de deur, dan verder af.
Toen, in een langere stilte, klonk 'n gesprek zo bizar, zo over het krankzinnige heen, dat Chris van angsten en spanning 't hete kaarsvet op de voeten van Kobus liet druipen.
„Pa", zeide Amélie's stem, hard van klank tegen de stenen muren der zoldering, „pa — laat u òns nou ook in de goot...."
„Nee, 't is hier te donker!" riep meneers stem van buiten.
„Hè, toe man", praatte mevrouw, „de goot is niet voor jou alléén!"
„Allemachtig", fluisterde Chris, „hoor je dat ze...."
Kobus' porrende vuist dempte 'r gebabbel.
Opnieuw luisterden ze, adem-inhoudend, naar 't hels-dwaas praten op zolder.
„Je mag wèl in de goot", sprak meneer,

neuriënd tussen elk woord, „en je màg om 't huis heen tot an de schoorsteen, maar niet na benejen — bij de Spaarns is nog licht op en bij Leuring zit de meid een roman te lezen...."

„Daar kom 'k, pa — hoepla! Dolletjes!"

„Is de goot dróóg, Piet?"

„Wat hindert dat?"

„Nou op me kousen is 't niet alles, Piet!"

„Dan ga je maar schuins langs de pannen."

„Pa — ik schiet effen na benee — 't is tè snoezig!"

„Wil je 't laten?"

„Dag paatje...."

Benee blafte de waakhond bij Leuring.

„Daar hèb je 't!" gromde meneer.

Chris was 'r bij gaan zitten. Op drie na de bovenste traptree, 'r ene stevige been schuin geplant als 'n schorende stut bij 'n verzakkende pui, 'r linker-elboog verpapt in de kanting van 't hout, hield ze zich schrap. 'r Ogen folterden de trapschemering in, 'r mond, donker van scheur, smartlijk verwrongen als in brand-stapel-pijniging, scheen in angstschreeuw versteend.

De ontzettingen van Lot, de huivringen der door Vargas gekwelden, droeg ze op 'r ontredderd gelaat. Meneer, mevrouw, de juffrouw, *'s nachts halfeen in de goot*, pretmakend in de goot, zó dat de dakpannen omlaag kieperden — en de juffrouw die na benejen wou springen — 't was van zulk een nachtmerrielijke aandoening, dermate keel-nijpend en zenuw-spannend — Heer-in-de-hemel: drie tegelijk gèk! — dat ze in fatale verstijving, in 't portaal benee te pletter gehobbeld zou zijn, als Kobus 'r geen vinnige trap had gegeven. 't Afdruipend kaarsvet brandde z'n voet.

„Stik nou!" riep-ie woest, niet in staat om te fluistren, „hou de kaars recht! Ben jij dol, om alles op me pote te laten druipe!"

Hij dànste van pijn, 't zakmes in de hand, de bretels bol-spartelend op z'n rug.

Zij, uit 'r bezwijming gewekt, wreef 'r klam voorhoofd.

„Kobus", hakkelde ze, na elk woord kaarswalm-asperges happend, „Kobus — je mot — jij mot de bure wekke...."

„Stil — suscht!" zei hij, her-trappend. Als 'n moordenaar sluipend, kroop-ie de

laatste treden op naar de kamer van Chris, naast de zolder. Zachjes opende=die de deur. Als ze 'r wat van zouen zeggen, kon=ie makkelijk antwoorden, dat=ie onraad gehoord had.
„Kom hier!" fluisterde=die, „dan kijke we door jouw raam wat ze uitvoere!"
„En de juffrouw die op mijn kamer slaapt...." hijgde Chris, 'm nastrompe=lend.
De rest van 'r gedachte=gesputter ver=spoot in 't Oneindige, want de kaars, ònbestand tegen zoveel angstzuchten, floepte uit, kniezig nog naglimmerend als 'n lauw=walmend vonkje.
„De kaars is uitgewaaid", sprak ze, half=grienend de welgekende donkerte der kamer doorstappend, en in 'r zenuw=ver=strooidheid bestreek ze de heup=plek waar 't doosje lucifers zat, als ze ge=kleed was.
Kobus luisterde niet.
Voorzichtig, zonder gepiep of gesteun, had=ie 't raam opgeschoven, 't bovenlijf over de goot gebogen.
„Nou?" vroeg ze.
Hij bleef in 't venstergat gevroren, be=weegloos, ademloos.
„Wat zie je?" drong ze aan, een der

bretels berukkend, alsof ze 'n schelknop te pakken had.

„Hou je bek!" adviseerde hij gedempt; „die beroerde kant van 't dak staat in de weg — ze zijn in de goot an 't schar⸗rele...."

Klappertandend van vrees èn door de nachtkou die 'r vlezig nekje bestreek, kwam ze nâást 'm 't kozijn beleunen, de mollige armen half op 't zink van de goot.

Het was een lieve zomeravond. De ster⸗ren liepen te hoop om de maan, die als een gladgepoetst koperen sikkeltje, in geklonter van veel stijfsel en rijst, te glans⸗blazen stond.

De waakhond bij Leuring blafte on⸗rustig.

„Binne ze nòg op 't dak?" vroeg ze rillerig.

„Hoor maar!" zei Kobus.

Naastan, om de hoek, die belette te kijken, klonken de stemmen, duide⸗lijker nu.

„Je doet 't niét meer", knorde meneer; „zolang die lamme hond blaft, hou je je stil."

„Weet je wel", sprak mevrouw, zo ge⸗zellig⸗rustig alsof ze op theevisite was,

„weet je wel Piet, dat 't geen twee jaar meer duren kan of de mensen motten voor d'r veiligheid honden op 't dak vastleggen...."
„Hoor je dat?" fluisterde Chris; „ze binne stapel, je mot de politie waarschouwe...."
„Stil dan", snauwde de huisknecht.
„Da's pas 't begin", lachte meneer in aller-lekkerste opgewektheid; „ik neem zeker 'n bloeddog op òns dak of 'k leg klemmen in de goten. Zo. De hond blaft niet meer. Nou — ik doe nog 'n toertje langs 't huis. Amélie, waar ga je heen, kind?"
„Ik ga òm 't huis, pa."
„Stoot je niet an de stang van de schoorsteen, kind!"
„Nee pa."
Op datzelfde moment gaf Chris 'n gil, die 't maansikkeltje dee *trillen*.
Juffrouw Amélie, met 'n broek van 'r pa an, *vloog* 't dakraam voorbij en de hoofden van Kobus en Christien herkennend, schoot ze zo in de lach, dat de waakhond van de overzij opnieuw kwaadaardig te keer ging.

TWEEDE KAPITTEL

WAARIN VEEL DUISTERNIS BELICHT WORDT

L'homme est né libre et partout il est dans les fers. *Rousseau.*
(Du Contrat Social.)

De heer Pieter E. Zwaluw was in z'n jongste jeugd 'n knutselaar geweest. Timmeren, solderen, plannetjes-maken, 't zat 'm alles zó glad, dat 'r 'n wònder uit 'm gegroeid zou zijn, als 't wonder zònder centen-steun mogelijk ware. Zwaluw Senior evenwel had 'n kleine spekslagerswinkel en nauwlijks 't geduld z'n enigen zoon de driejarige-hogere-burgerschool te doen *afstuderen* — hij was 'r zònder zoveel ònnuttigheid gekomen. — Piet, vers van de school, vol van de schoonste beginselen van wetenschap en kunsten, dromend van zuurstof, waterstof, Goethe en trigonometrie, daalde tot de slachtkelder en het zwijn. De eerste dagen, stil en chagrijnig, dee-ie enkel z'n mond open om Sander, den ouwen knecht, geleerdheden te vertellen over de ruggegraat, de wervels, de sche-

delbeenderen, 't gebit, de maag. Klukte 't bloed van 'n pas geslacht zwijn in de emmer, dan verhaalde hij vreemde dingen van witte en rode bloedlichaampjes en kwam pa benee voor de *finesses* van worst, hammen en zult, dan geurde-die zelfs met 'n opgevangen woord Latijn en zei: „laten we *sus*-lapjes maken, pa." De levenswerkelijkheid is 'n droevig ding. Sterker geleerden vergeten hun jeugdzwoegenissen, werpen algebra, bolvormige driehoeksmeting, astronomie en de formules van organische scheikunde als ballast overboord. Waartoe te behouden wat 'n nuchter bestaan als dood materiaal verschopt? In weinig maanden was Pieter z'n te veel kwijt, ging-ie op in de kunst van het zwijn, in het volledig verwerken der vak-geheimenissen, waarvan velen smullen, doch weinigen de uitverkoren artiest-ingewijden zijn. Zwaluw Senior leerde hem beginselen en grondbeginselen, 't stoppen van worsten in soorten, 't behandelen van zwijnsbloed, 't roken en koken van ham, 't bereiden van fricadellen, 't kloven van varkenspootjes, de wiskunstige maat van saucijsjes. Nooit had Pieter kunnen vermoeden dat een simpel zwijn, 'n

zwijn van haren en bagger, tot geneugten in honderd variaties was te herleiden. IJverig, leergierig leerling, werd-ie triestig-vlug Meester, daar Senior aan een plotselinge indigestie stierf, diepst betreurd door weduwe en zoon, die de zaak onder aanbeveling op de oude voet voortzetten. Van af die gebeurtenis lei de firma *Wed. Zwaluw & Zoon* zich moderner op de zaak toe. Al het oer-vernuft, het practisch geknutsel van Pieter kwam tot ontbolstering. De winkel werd verbouwd met 'n pracht-spiegel-ruit en étalage-nieuwigheden. Zelf — in z'n vrije avonduren — boetseerde hij reuzel-blokken tot schepen en beroemde mannen. Zelf stelde hij iedere Zaterdag-avond de meest giganteske worsten en hammen, de drillendste gelatine-schotels in 't plassend licht van kronen en kandelabers. Het zaakje vlotte. Benee was 'n kleine gasmotor gekomen om 't vlees te malen — van boven naar benee liep 'n spreekbuis. Wat de tijd aan nieuwigheden bracht greep-ie aan. 'n Bakker, naast 'm, zond aan z'n klanten prijs-couranten van krentetimpen, profete-broodjes, scharbollen, boterkadetjes, piekjes, botervlinders, Zeeuwse rotjes

en wat de bakkunst meer gewrocht had — hij, snuivend als 'n padvinder, bijna lyrisch van stemming, zat 'n paar nachten op voor 'n geïllustreerde, *Franse* reclame met *pieds de cochon truffés, jambon, saucissons* en zo voort. Toch zou-ie, met al z'n moderne geestdrift voor het goede en schone des zwijns, eerst op láter leeftijd in volkomen welstand geraakt zijn — men slacht nòch zwijnt zich in deze dagen spoedig rijk — hadde hij geen *Schweineglück* verrast door 'n speculatie in Amerikanen, 'n nonvalide fonds dat in twee maanden dertig procent steeg en 'm 'n paar ton toesmeet. Alleen z'n vrouw — dochter van ook 'n slager — zo bleven de verlangens in harmonie — hoorde 'r van. 'n Voorzichtig man verpraat zich niet, doet geen confidenties aan snode vrienden. Nog geen zeven jaar in zaken, verkocht-ie z'n smakelijke *Charcuterie hollandaise, ancienne maison Veuve Zwaluw et fils,* en verdween uit de plaats. Ook dàt was wijs en wel-overlegd. Een profeet is niet geëerd in 't eigen land, een rijk-geworden *charcutier* behoudt een luchtje van met-worst en truffels in de eigen gemeente, ook dan, wanneer

het zwijn slechts ten déle de effecten-trommel *spekte*. Pieter Zwaluw retireer-de naar buiten, kocht een villa van 'n gefailleerd notaris, en rap van accommo-datievermogen, leefde-die enige jaren zó teruggetrokken, zo deftig Hollands-stil, dat-ie respect afdwong, dat-ie bij de andere rentenierende burgermensen, die allen 'n *vlek* van kruidenierswaren, kof-fie-en-gros, kleermakerij of comestibles in hun verleden hadden, niet alleen ge-tapt werd, maar voor gedistingeerd ver-sleten.

Ouwe liefde roest niet — Pieter Zwaluw bleef knutselen en in 't moderne leven. Hij was de éérste villa-bewoner met electrisch licht en telefoon, de eerste die z'n fiets voor 'n motorfiets wisselde, de eerste die 'n auto in dié streek bereed. An politiek dee-ie niet. Voor de ge-meenteraad en de Provinciale Staten hadden ze 'm candidaat willen stellen — hij had beslist geweigerd. 't Prikkelde 'm niet — 't bleef buiten z'n ambitie. „De enige goeie politiek", wijsgeerde-die, „is de politiek van de geldkoningen in Ame-rika. Die hebben maling an oorlog en vrede, an Kamers en regeringen — die maken 'n trust en doen wat ze wil-

len...." Met Amerika dweepte=die. Als de fondsen achteruitliepen, lachte=die slim, wachtend tot ze weer rezen. Ze rezen altijd, àls 'r 'n geldkoning achter zat. Die hield de touwtjes, liet de hele wereld sjacheren, winnen, verliezen, zo= lang hij wou. 'r Was maar één land en dat land was Amerika. 'n Heel jaar reisde=die met z'n vrouw en Amélie van New York naar San Louis, van San Louis naar Philadelphia en Baltimore. En toen ze thuiskwamen waren ze alle drie ver= amerikaanst, spraken ze met een dikke w en een klankvolle ij. De winteravon= den in de villa met 'r comfort en af= gesnoepte buitenlandse handigheden vlogen voorbij. Illustraties lezend en biljartend, de effectenkoersen bestude= rend en ontvangend, leefden ze in pret= tigste familiekring. Overdag zat=ie min= stens 'n paar uur in z'n knutselkamer de oude jeugd=genegenheden te beliefheb= beren. Geduldig kon=ie uren vermorsen met scheikunde=proefjes van twintig jaar geleden — hoe zoutzuur op zink reageerde — hoe natrium in water rond= koortste — hoe electrische polen water ontleedden — hoe kaliumchloraat met zoutzuur of bruinsteen chloor gaf. Dan

praatte-die van z'n *laboratorium*, dee vrouw en dochter hébété staan door machtige proefnemingen met Emserpastilles, as en spiritus, die saam ontstoken gedrochtelijke slangen deden verrijzen. „Hoe jammer dat Piet niet gestudeerd heeft", knikte dan mevrouw, die zoveel kunde niet vermoed had in den artist-van-het-zwijn, dien ze getrouwd had. Als Piet de auto bestuurde, zelf als chauffeur, voelde ze zich volkomen veilig. Piet kroop onder de machine in de stalling, repareerde zelf. Hij was 'n man die onderzocht, die niks op geloof aanvaardde.

„Zie je", had-ie al voor járen geredeneerd, lang voor iemand (behalve Jules Verne) 'r zich druk om maakte, „wij verspillen ons geld an dure oorlogsschepen. Engeland heeft maar te toeten en onze paar schuiten zijn geblazen. Als ik ingenieur was, sliep ik niet rustig voor 'k 'n onderzeese boot had gebouwd. Dat kàn. Da's enkel 'n kwestie van techniek en techniek is op de lange duur geen centiem waard. Met twaalf onderzeese boten ruimen wij de hele Engelse, de hele Franse, de hele Duitse vloot op. Als al de Hollanders 'n paar jaar in Amerika

konden leven, zouen ze wàkker terugkomen. 'n Klein land, onzin! Wat wou de Engelse vloot tegen ònze onderzeese torpedoboten? Niemendal! Je kreeg nòg eens 'n tocht naar Chatham, toen de Engelse koning voor òns gebeefd en gehuild heeft! Als ik met ònze onderzeese boten uitvaar, dan maak 'k van Holland wat 't wàs — ja — ja — toen de sleutels van de Sont in 't Haagje leien. Nou zullen anderen ons voor zijn. Dat voorspel ik!"

Z'n voorspelling kwam uit. Telkens als-ie 'r over las, keek-ie z'n vrouw en z'n dochter aan, knipte met de ogen en sprak: „Jawel! Nou zie je hoe anderen met mijn veren strijken! Over vijftig jaar is de hele vaart onder water, heb je geen schipbreuken meer, kan 't stormen zo hard as 't wil, wordt niemand meer zeeziek...."

„'k Wou dat wij zo'n boot hadden, pa", droomde Amélie verlekkerd.

„Dat kòmt — as je maar wacht. Wie kon vroeger denken dat je in je huiskamer met heel Duitsland praten zou? Techniek is alles. In twintig minuten tuf 'k van Den Haag naar Leiden! Ooit gedroomd toen 'k 'n jongen was? Eer 'k

dood ben, vlieg 'k met vléúgels van hier naar Amsterdam en van Amsterdam naar Arnhem...."
„Nou Piet — nou sla je door", merkte mevrouw op, „vliegen is ondenkbaar."
„Ondenkbaar", sprak hij geëxalteerd, „ondenkbaar is dat je zèlf 'n ei maakt. Nee, 'n ei maken ze nooit. En às ze 't maken, maken ze meer en is de aardigheid van 't leven af. Maar vliegen zoas de vogels, wel waarom niet? Techniek, enkel techniek! Wat lappen en wat evenwicht en je trekt met de ooievaars naar Egypte."
„Wat 'n leuk idee", droomde Amélie; „als wij 't maar meemaken — we heten net zo aardig Zwaluw. Typisch, hè, pa — als ze zouen zeggen: de Zwaluws zijn 'n toertje an 't maken in de wolken...."
„Nou Piet, dáár doe *ik* niet aan mee", zei mevrouw zeer voorbarig.
„Jij zou rustig méévliegen en hóé meevliegen", betoogde hij, z'n armen fel uitzwaaiend, alsof-ie op 'n kansel stond; „eerst wou je niks van fietsen weten — in de auto was je niet mee te krijgen — mòrgen vind je 'n vlieg-tocht je prachtigste sport — wacht maar — wacht maar...."

Zij strubbelde nog wat tegen, hij sloeg door, sloeg geweldig door, z'n beste hogerburgerschool=geleerdheid uit de pantsering van zwijnszaken en charcu=terie=beslommeringen herzoekend.
Van koperen gewichten, zaliger nage=dachtenis, als ze onsjes boterhammen=worst en zure zult sneed met 'n dun schijfje toe voor 't overwicht, begreep ze grondig de Schijn en het Wezen. Maar z'n wijs gepraat over *soortelijk* ge=wicht, om 'r duidelijk te maken hoe de lijfszwaarte, 't bierbuikje eens mensen zich tot lucht verhielden, bleef haar een beklemming der Rede. Een ons gekruide leverworst — zoals Piét gekruide worst maakte, dee niémand 't meer! — was 'n òns en 'n ons brood was groter van om=vang en 'n ons bedveren wéér groter: dat lei allemaal voor de hand, daar hoefde je je geen hoofdpijn over te denken. Hoe hij wist te vertellen dat goud 'n soortelijk gewicht van negen=tien komma drie, koper een van acht komma negen, aluminium een van twee komma vijf en zestig had, nee, daar zat je schááпachtig ja bij te knikken, zonder 'r 'n klank van te verstaan.
Piet, met z'n wollen sokken tegen 't

haard=rooster, in die lange gezellige winteravonden, als 'r geen visite was, kwam op datzelfde neer. Zijn idee van onderzeese boten hadden ze gegàpt, zijn idee van vliegen als de vogels, zouen ze net zo moeren. Als zijn vader Edison geweest was, had=ie mogelijk de enorm=ste dingen ontdekt. Enkel de quaestie van boffen. Edison was 'n boffer, Ste=phenson 'n boffer, àl die knappe mensen die ontdekten en uitvonden, omdat ze elke dag vrij konden scharrelen en zoeken, waren heel=gewone boffers.
In 'n *Charcuterie hollandaise* had je geen kans....
In 'n *Charcuterie,* als je hammen rookte, worst stopte, kluifjes hakte, pleegde je geen zogenaamde ònt=dek=kin=gen te doen, die 'n ander voor 't grijpen had.
„Onthou 't — let goed op", praatte=die in vergenoegde stemming, „de kunst om 'n mens lichter te maken dan de lucht is geen kunst. Waarom kan 'n kip wèl wat 'n mens niet kan? De gebrajen kip die we vanmiddag gepeuzeld hebben, kon over de schutting. Waarom jij niet?"
„Omdat ik niet over de schutting nodig heb", zei mevrouw dom.
„Omdat we ons nooit moeite gegeven

hebben", sprak hij lucide=wijsgerig; „we hebben wel allen 'n staart en die staart is vergroeid...."

„Kom pa!" ginnegapte Amélie, die van de lagere school thuis was gebleven en alleen nog later, na de prachtspeculatie, Frans van 'n Franse juffrouw geleerd had.

„We hèbben 'n staart", hield pa, zéker van z'n weten, vol, „en die is vergroeid, omdat=ie ongebruikt bleef en 't zou me niks verwonderen dat met onze schouderbladeren — mot je bladen of bladeren zeggen, Amélie? — in vroeger tijden gevlogen is! Gister heb 'k bóven de kanarie gewogen...."

„Piet, wat 'n onzin....!"

„.... Geen onzin! Om de drommel geen onzin — 'k heb 'm gewogen en z'n vleugels gemeten. Dan zouen wij in verhouding tot ons soortelijk gewicht hele zeilen nodig hebben om mee te vliegen en om dan te gonzen als 'n bij of als 'n bromvlieg, zouen we met die zeilen duizend slagen in 'n minuut moeten maken."

„Piet, schei in godsnaam uit", huiverde mevrouw, 'r man verdacht=angstig aankijkend.

Hij fantaseerde tè benauwd.

„Piet, 't is haast nacht, je bezorgt me kippevel...."

„Kon 'k je maar kippevléúgels bezorgen", zei Piet, sentimentelig⸗verliefd z'n grocje slurpend.

1) Bij deze eerste der frappante serie tekeningen naar de Natuur en het Leven, door den auteur op verzoek des kunstzinnigen uitgevers — die hem in de nieuwe qualiteit *ontdekte* — ontworpen, stuit de niet⸗academisch opgeleide kunstenaar op de onvoorziene moeilijkheid een lepeltje, een schijfje en enige citroenpitten *in* het grocglas des heren Zwaluw te schetsen. Men gelieve deze zeer fantaseerbare voorwerpen, zomede de wàrm⸗waterdamp, alsnog in verbeelding aan te brengen en de haartjes in de enigszins dikke inkt des artiests te ontschuldigen. S. F.

DERDE KAPITTEL

DAKWAARTS

Von der Stirne heiss, rinnen muss
der Schweiss,
Soll das Werk den Meister loben,
Doch der Segen kommt von oben.
Schiller.

Nog geen maand na dit zwaar-beslagen discours, terwijl ze om de thee-tafel zaten, elk met 'n blad der avondkrant, Amélie de gemengde berichten las, mama het feuilleton en pa de laatste noteringen van Eries, Steels en Missouri's, kreunde pa plotseling.
„Is 'r wat, Piet?" vroeg mevrouw, bang voor 'n nieuwe daling in Amerikanen.
„Nee, niks", zei-ie in z'n stoel teruggeleunend, tòch zo somber van staring, dat ma ongerust naar het koersenblad greep.
Nog voor ze 't had, hield pa driftig de krant onder de lamp en na 'n nieuwe gretige lezing, die z'n gelaat in spanning verpaarste, hakkelde-die onthutst:
„Mooi. 't Is 'r. Pechvogel as ik ben!"
„Pa, u maakt ons ongerust", zei Amélie, 'r kopje thee op 't schoteltje in schrik-

botsing neerklikkend.
„Ze dóén 't", zei pa.
„Wat, Piet?"
„Ze *vliegen* in Amerika."
Z'n duim, aan 't bericht vàst-geklonken, wees de plek. Mevrouw en Amélie, de hoofden naar de krant gebogen, lazen in purperen aandacht. 't Stond 'r waarachtig. Een Amerikaan had 'n fabriek van vliegapparaten opgericht. Zelf was-ie twee uur rondgevlogen van de ene plaats naar de andre, 'n poos met tegenwind.
„Da's 'n godswonder", sprak mevrouw, dromerig dazend over het tafelblad heen.
„Nou?" vroeg hij, „is 't alweer mijn idee? Dat heb 'k alles an vader te danken...."
Die hele avond, half geërgerd, half extatisch, beredeneerde hij het bericht — de volgende morgen, in volle begerigheid zijn geestelijke uitvinding in practische vorm te zien, seinde hij naar New York. Weggesmeten geld of niet, hij wou experimenteren. 't Telegram met antwoord kostte over de dertig gulden. 's Middags — heerlijk volk, die Amerikanen! — hàd-ie bericht. Elk

toestel kostte tweehonderd vijftig dollar, *cash.*
Twee weken later was de kist er.
Twéé weken later. 't Leek 'n eeuwig=heid. Dag en nacht dacht=ie er aan. Vloog 'n mus in de tuin, tipte 'n spreeuw op 't kozijn, dan *glimlachte* pa. Bij de duiventil, achter 't huis, *glimlachte*=die. Bij de kakelende kippen *glimlachte*=die. Lieve goeie hemel, dàt was allemaal niks. Dat vloog met onverstand, zonder gedachte, zonder begrip. 't Grote ont=zaglijke wonder was op komst, 't duize=lingwekkend wonder dat de hele mens=heid zou veranderen, dat spotte met rivieren, zeeën, dalen, dat in gewone en overdrachtelijke zin néér=zag op trams en treinen, dat 'n fiets, 'n motorfiets, 'n auto plots tot trekschuit=gedoe ver=schimde, dat grenzen en volken dee ver=dwijnen, dat bij elke stoffige stad een kostelijk lucht=leven schiep, dat de mens dee behoren tot het boven de aarde *vliegend* gevogelte, geschapen op de vijfde dag der wording, dat 'n rumoer, 'n omwenteling zou geven, waarbij alle stoom en electriciteit kinderspul leek. Klaar, volkomen=helder, was 'm de ge=beurtenis nog niet. Dat was ook ondenk=

baar. Wie overzag de veranderingen der wereld, als iets groots werd geboren? De éérste stoommachine had al wat be=stond van z'n voetstuk geslagen, 't ene schichtig gebeuren had 't ander ver=drongen. Je wist haast niet beter. Je had geen tijd om 'ns behoorlijk 'n allernieuw=ste ontdekking te beslapen. 't Genoegen van 't wonder fiets verslapte na 'n jaar — na 'n jaar liet je je stuurstang, je pedalen roesten.... De auto, de eerste maanden druk bereden, bleef ook al wéken op stal.
Nou daagde 't vliegen, 't vrij=uit stijgen boven de huizen, 't lustig=ongestoord klepperen van dorp naar dorp, zonder lastige honden, zonder kans 'n kind te overrijden, zonder tolgeld, lekke banden of bekeuringen....
Fluitend liep pa 't dorp rond, de mensen voorbijstappend, ze niet ziend, zó als z'n ogen vast zaten aan wat boven ge=beurde. En 's avonds praatte=die uren en uren met z'n vrouw en met Amélie. Al wat vogel was, passeerde de revue. Eerst nú zag=ie wat de gevleugelde die=ren 'n prachtbeesten waren, wat 'n toe=komst de Vliegende Mens had....
Midden in die schone overwegingen

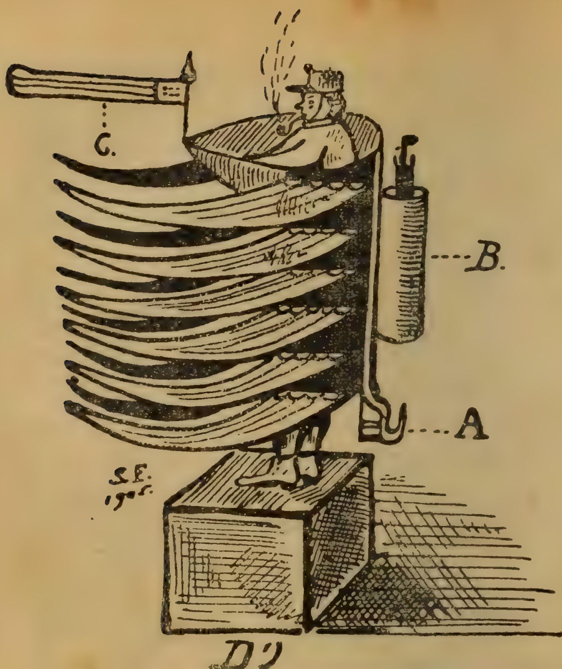
kwam de kist als 'n bom. In de knutsel-kamer, boven, met 'r geleerde uitstalling van flesjes en potten, werd ze ontpakt. Eerst viel de inhoud tegen. Meneer had 't zich ingewikkelder voorgesteld, minder eenvoudig en groter.

Het was een vrij sober instrument, dat je makkelijk kon monteren en waarvan de gebruiksaanwijzing glashelder scheen. Mevrouw zat in Piet's studeerstoel verbaasd te knikkelen. Amélie hielp de machine saamschroeven.

Langs je rug liep een stang als van 'n fiets, die 'n aluminium-geraamte droeg. Benee waren gewone pedalen. Betrapte je die, dan bracht 'n ketting 'n twaalf raderen in beweging en bewogen twaalf zijden vlerken.

Boven het hoofdeind der stang was een parachute voor te sterke zonschijn en regen, mede om daling te temperen. Dan, door een voortreffelijk mechanisme van aluminiumlatten, kon je vóór in het geraamte door een kleine wijzerbeweging de zijden vleugels in verschillende standen brengen om tegen de wind in te laveren.

Er was een zelf-werkende olie-toevoer voor de raderen (onzichtbaar), en aan-

gezien de toestel bij goede weersgesteld=heid een hefvermogen van éénhonderd vijftig kilo had, een waarlijk voortreffe=lijk gewicht, bleef er mogelijkheid voor

[1]) Toestel met néérgelaten parachute — de heer P. E. Zwaluw staande op de *kist*. Een en ander met kleurtinten, oorspronkelijk als steentekening, alweder naar de Natuur geschetst, onder *toezicht* van den kunstcriticus Alb. Plasschaert. De sokken des heren Zwaluw waren in terra=cotta aangeduid, de vleugels in crême, de jekker in karmijnrood. Helaas, had de beknibbelende uitgever financiële

niet overladen=logvette vliegers om aan een haak (A) ballast op te hangen, ten=einde het evenwicht absoluut stabiel te maken. Overigens was er, gelijk nauw=lijks vermeld behoeft te worden, een mand voor paraplules en wandelstokken (B) en bezaten de zware pedalen (on=zichtbaar) een holle ruimte, gelijk in moderne strijkijzers, voor dovekool=verwarming, met het oog op het vrie=zend jaargetij.

De gehele toestel, sierlijk van voor=komen en bewerking, kon opgevouwen worden in een vierkante nette kist (D). Bij de stuurstang was een wimpel (C) in nationale kleuren bevestigd, om de richting van de wind aan te duiden. De gebruiksaanwijzing schreef dringend voor, om in geval van daling de para=chute door middel van een knop=druk te doen opspringen en bij het in vlieg=wer=king zetten des toestels van een ver=

---

en technische bezwaren. Bij een herdruk worden deze mogelijk opgeheven. Ter wille der perspec=tief zijn de benen des heren Zwaluw een weinig verlengd. Men aanschouwe deze artistieke en wetenschappelijk=schone tekening met *één oog dicht* — làng turend zal men de vleugels zien *bewegen. Epreuves d'artiste* bij de kunsthandel verkrijgbaar. S. F.

hevenheid te springen, om de raderen in beweging te brengen óver het dode punt heen.

Dit alles, vaag en onbeholpen be=tekst, váárdiger in *illustratie* gezet, deed mevrouw Zwaluw zacht=verrukt glim=lachen. Pieter, in het instrument, de voeten op de pedalen, de schouders be=epauletteerd door een paar gewatteerde stangen, had allerminst de schijn van een zoet=gevleugelde engel, doch de toestel met de twaalf zijden vlerken gaf hem iets imposants en verschrikkends.

Voor de spiegel bekeek=ie zich.

„Ik vrees", zei=ie met zekere benepenheid, nu het Wonder hem omzat, „dat 'k 't hele dorp voor 't tuinhek krijg, als 'k 'm buiten probeer."

„Ja", schuchterde mevrouw, „dat kun je búíten niet doen, Piet. Als 't niét lukt, geeft 't 'n schandaal...."

„En als 't wèl lukt", viel hij haar in de rede, „blijft 't nòg lastig. Want allicht slaat 'n paard op hol. Jammer. De mensen begonnen net an auto's te wennen. Je weet hoe 't met 'n nieuwigheid gaat...."

„Doe 't dan vanavond als 't donker is, pa...."

Bleek om z'n neus en met diep-zwarte zenuw-pupillen, begon-ie te trappelen. De zes linkse vleugels plompten 'n wind-geul in de kamer. De gordijnen bewogen, de paperassen van de tafel dwarrelden heen.
„Hè!" schrikte mevrouw, „wat waai je, Piet — 'k transpireer toch al zo van de emotie...."
„Hoe wou je 't anders doen?" zei hij nerveus, „'k zie geen kans zonder wind te vliegen."
Weer trapte-die stevig, weer ritselden papieren naar de grond — zonder dat-ie omhoogging.
„Dat komt, pa, omdat u ergens op moet staan", maande Amélie, met de gebruiks-aanwijzing in de handen.
Uit de pedalen stappend, klom-ie op 'n stoel, zette zich af, kwam met een bons neer. 'n Fles zwavelzuur, geheel ontdaan, smakte omlaag.
„Da's prettig", gromde hij.
Tegelijk klopte Chris, die de slag had gehoord.
„Niks! Niks!" snauwde Pieter Zwaluw; „blijf in je keuken!"
Nijdig trapte-die z'n bottines uit, om 't geraas te dempen, en hardnekkig hèt

willende bereiken, beklom⸗ie de aanrechtbank, waarop⸗ie zoveel scheikundeproeven genomen had.

Het *gelukte.*

Ineens steeg⸗ie naar het plafond, stiet z'n hoofd. De kalkbladders besneeuwden z'n haar. Ongevoelig bleef⸗ie peddelen, 't hoofd tegen 't plafond gedrukt.

„Nou?" vroeg⸗ie vuurrood van genot, „wat zeggen jullie dáárvan? Zie je, dat als 'r geen zoldering was, 'k boven de daken zou raken?"

„Het is in één woord prachtig", bewonderde mevrouw.

„Vanavond moet 'k 't buiten doen", hijgde meneer, „'t is gewoon 'n fiets, 'n vliegende fiets...."

„Dan moet u 'r 'n acetyleen aan hangen, pa", mijmerde Amélie, „anders vliegt u tegen de telefoondraden op."

„Dàt zal 'k wel laten", riep pa, 't hoofd tegen 't plafond, de voeten in peddeling; „'n licht zou alles verrajen! 'k Zou zo 't raam uit willen. Je zal me niet geloven, maar 'k voel me als 'n kanarie in 'n kooi!"

'n Kwartier lang schuierde z'n haar spinnewebben en kalk van 't plafond —

toen, 'n weinig geëchauffeerd, liet-ie zich zakken.
„De eerste dagen kun je je op zolder oefenen, Piet", zei mevrouw, „'k had 't nooit, nóóit gedacht...."
De zolder. Uitnemender inval had niemand kunnen hebben. In 'n kámer vliegen, dat merkte je wel dadelijk, had z'n bezwaren. De electrische kroon zat dwars — wat 'n geluk, dat ze 't gas hadden afgeschaft: de orkaan der twaalf zijden vleugels ware een verwoesting voor gloeikousjes en glazen geweest.... De zolder, hoog en ruim, met dwarsbalken voor zitjes en 'n paar dakramen om van te watertanden, werd een prachtig oefeningsluchtveld. Mevrouw, meneer, Amélie sjouwden de onnodige dingen in 'n hoek, stapelden de koffers op de waskist, leien droogstokken tezaam. En opnieuw vloog meneer met 'n akelig-tam vaartje rakelings langs de spinten. De kunstjes van het draaien had-ie al heel gauw te pakken. Dat lukte vanzelf, als je links of rechts snèller trapte. Precies als de parachute, die zo luchtig openknipte als 'n parapluie. Toch was 't niet dàt. Om lekker, rustig te vliegen, had je de Ruimte nodig, zo niet

het Heelal, dan toch 'n plein of 'n stuk wei. Maar de buren, het Dorp! Je moest je zo in acht nemen. 'n Nieuwe hoed bracht je in Holland op de tong — 't boude, drieste van 'n vliegmachine kon je fatsoenlijke-burger-reputatie voor jaren knakken. Dat gaf herrie, gespot, geraas — niet te bèrékènèn. Als je op klaarlichte dag alleen maar in de goot *wandelde,* werd je voor gek versleten, had je kans, dat de politie er aan te pas kwam. Alle overheids-overwegingen baseerden op de *begane grond,* ontweken in haar conservatieve bouw het mateloos begrip lucht en hemel, zolang dit ongrijpbaar ding onnodig bleef voor bedrijf en personeel, of zodra er ná bezette tijd kleden werden geklopt. De vliegmachine plofte die lauwe, domme onverschilligheid als een zeepbel uiteen. De *begane grond,* waar je 'm — o, spreekwoordlijke bluf! — *en vol d'oiseau* bekeek, was 'n ingewikkeld, raar spinneweb, 'n labyrinth van greppels, schuttingen, ijzerdraadversperringen, hekken, muren. Van je jeugd af was 't je door vermaningen, opstoppers en dreigementen ingestampt, dat je de beslotenheid van eén terrein had te ontzien. Later

begreep je volkomenst de dreigende waarschuwing:
Verboden toegang, ingevolge art. N.N. wetboek van strafrecht, voelde je de kadastrale wetenschap als een logisch-noodzakelijke. Doch nu. Het exacte, wel-gesnoerde van de *begane grond* bewoog als 't gewarrel van dans-dronken lieden, wanneer je, als tirailleur der een-voudigste vliegwerkelijkheid, je fantasie tot vogelvlucht zette. Pieter Zwaluw, voorzichtig staatsburger, die nog nimmer met de Overheid geharreward had, die z'n belastingen dádelijk betaalde, zonder 'n *waarschuwing* te wachten, die geen flauw begrip had, hoe het manend for-mulier van gas- of waterleiding er uit-zag, die z'n villa-deftigheid stormender-hand veroverde door z'n degelijke Hollandse *stilte* en venster-bedektheid, Pieter Zwaluw bekrauwde ernstig z'n al grijzende bakkebaarden. Het vliegen nòch 't voorvoelen ener huizenhoge vlucht deed 'm duizelen—: het niét in kadastrale *vakken* gehakt zijn der lucht, die onvoorziene anarchie boven de daken en bomen gaf 'm congesties. „Dit is *mijn* land en dat is *mijn* water", kon je sta-vast zeggen. Geen welgeschapen

mens zou er zich om verwonderen. Maar het: „dit is *mijn* lucht” borrelde nog een weinig in gedachten-onthutsing. Links van zijn villa was een uitgestrekt villa-terrein met bossen en vijvers van een zonderling jonkheer. Geen der buren had er iets anders van gezien dan het afsluitend struikwerk. Als hij, Pieter, *uitvloog*, bleef ’m niets meer geheim, zag-ie de paden, het huis, tot in *finesses*. Dat mocht en het mocht niet. Een vogel op je erf mocht je schieten, maar ’n mens? Rechts van de villa, op ’n tien minuten afstand, had het Rijk forten en schansen gebouwd. Bij de ophaalbrug liep een schildwacht. Niemand kreeg toegang. Maar boven, boven in de wolken, bij de discrete vogels en nog discreter sterren? Waar hielden de greppels, de schuttingen, de ijzerdraad-versperringen, de hekken, de muren op — waar begonnen ze in de oneindige Eenheid bóven? Waar pleegde je overtreding, waar stoornis van het wetboek van strafrecht, waar lùchtvredebreuk? Je kon makkelijk en onbezonnen ráák gaan vliegen, als zulke excessen in je karakter leien, doch in minimale tijd, terug op de geordende *begane grond*,

zat je op gebrande blaren, kon je je onbesproken bestaan beklad en bevuild zien door verbalen en exploten....

'n Eerste vlieger had geen baantje. De appel leek wrang. En dat alleen, omdat de ouwbakken wetgever de gevallen van „hinder, gevaar en schade" beneden een normale hoogte van vijftien meter getaxeerd had.

Een avond, bij theevisite, waagde Pieter het voorzichtig 'n advocaat te polsen, die in het dorp 'n grote naam had, omdat-ie 'n paar maal candidaat voor de Tweede Kamer was geweest en in 'n beruchte zaak de beruchten vrij had gepleit.

„Amice", vroeg-ie langs z'n neus weg, „mag je in 'n eikeboom bij jonkheer Sannes klauteren?"

„Natuurlijk niet", zei de advocaat, verbaasd over zó'n vraag bij zùlk een achtenswaardige familie.

„Zo", repliceerde Pieter, die z'n aanloop enigszins onhandig genomen had, „op z'n dàk mag je zeker ook niet?"

„Wel nee, amice — wat ben je klimlustig", lachte de rechtsgeleerde.

„En als ik nou vijf en twintig meter bóven z'n dak, maar toch op z'n terrein

ben", hield de gastheer aan, helemaal nerveus door 't ooggeknipper van mevrouw en van Amélie, die bang waren, dat-ie zich zou verpraten, dat-ie 't ongelooflijk zolder-geheim zou verklappen, „als 'k dertig, veertig meter bóven z'n park...."
„Als u dàt", lachte de advocaat, „als u dàt doet, is u 'n vogeltje geworden en mag u redeneren, dat u zo vrij is als 'n vogel in de lucht...."
„Je neemt me niet *au serieux*", klaagde Pieter.
„Uw man is vanavond wel in de wolken", ginnegapte de advocaat; „ik heb liever vaste grond onder mijn voeten, mevrouw...."
Verder drong Pieter niet aan. De dingen tè zwaartillend opnemen was verkeerd en als je logisch dacht, kon niemand protesteren tegen 't vrije veld, de onbeboetbare Ruimte van ooievaar, leeuwrik, mus en spreeuw. De struisvogel, vastgebakken aan de aarde, was 'n mispunterig dier....
Jans werd op reis gezonden, Chris moest verkameren. Nu de vliegmachines voor mevrouw en Amélie, per nieuwe dépêche besteld, óók waren aangekomen

en geprobeerd, diende 't dak óveral vrij te zijn. Langs en over de pannen te scharrelen met meidenkamers vlak bij, daar dankte je voor. En vooral die stomme Chris moest 'r buiten blijven. 'n Braaf mens, 'n uitstekende meid, maar zo'n gans, zo'n èchte ezelskop — die plapperde 'r alles uit an de dienstboden van de Spaarns en de Leurings. Die éérste avond op 't dak was 'n feest, 'n ontspanning, als ze nog nooit hadden gehad. Mevrouw en Amélie, beiden met verknipte ouwe broeken van meneer aan — dames-vliegtoestellen waren er niet, zouden er waarschijnlijk nooit komen, omdat rokken te veel tegenstand boden en onvoegzaam werden — mevrouw en Amélie, door 't dolle heen nu ze een paar keren de zolder beklapwiekt hadden, hunkeroogden meneer na, die al een kwartier om 't dak was gevlogen. Tweemaal aan de achterzij van 't huis, waar de buren licht-loos waren, had-ie zich snel laten dalen, drijvend op de parachute. Dan weer opwaarts peddelend, proestend van plezier, herstapte hij in de goot naar het dakraam, buiten adem z'n sensaties vertellend:
„Kinderen — 't is over 't goddelijke

heen. Kinderen, daar haalt niks bij!" Extatisch hield=ie zich in evenwicht aan de stang van de schoorsteen (onzicht=baar). 't Maanlicht beglansde de alumi=nium=latten der vleugels.

---

[1]) De uitnemende tekening illustreert de zin: „Dan weer opwaarts peddelend, proestend van plezier, herstapte hij in de goot naar het dakraam, buiten adem z'n sensaties vertellend...." De heer P. E. Zwaluw, dien een te heetbloedig lezer tevergeefs

„Is 't niet ijzig, pa, als je in zo'n diepte zakt?" vroeg Amélie, zachtjes trappelend op raamshoogte.
„IJzig!" zei hij, „'t goddelijke is, dat je niks ziet, niks voelt. Je droomt!"
Met, te vurig van genietings-gebaar, trapte hij een pan van het dak, de eerste, die donder-reutelend Chris zou opschrikken.
Noch mevrouw, noch Amélie letten 't op. Zig-zaggend over de zolder, enigszins geëmancipeerd in de vreemdlijkheupende mansbroeken, met de te wijde pijpen, vleugel-klepperden ze in driftkoorts.
En toen ze eindlijk òp 't dak mochten, en meneer in de schemering als 'n monsterdier zagen vliegen óver de

---

zal zoeken, bevindt zich *achter de voorste schoorsteen*. De beeldende kunstenaar zag er tegen op, het *opwaarts peddelen*, het *proesten*, het *herstappen*, het *buiten adem sensaties vertellen* en dat alles bij het zwakke licht der maansikkel (A), eerste kwartier, in *platte* realiteit weer te geven. Niettegenstaande hij een nieuwe pen gebruikte, had hij wederom last van haartjes. Vandaar de *harige* maansikkel, waar een *nimbus* de fantasie hanteerde. Overigens *doet* het daken-aspect 't voortreffelijk. Als ik me als auteur niet zo deerlijk geblameerd had, werd 'k — o droevig, verloren talent! — daken-, goten- en schoorsteenschilder. 't Genre ligt braak. S. F.

schoorstenen en óver de linkse dak=spitsing heen — meneer, die lustig 'n *Henry Clay* rookte, alsof=ie 'n wandelingetje maakte — toen ze de ongewoonheid van goten en dakpannen en diepten te boven waren, werden ze zó opgewonden, zó vliegbezeten, dat meneer ze kalmeren moest en meerdere dakpannen omlaagroffelden, met het resultaat, dat Chris in 'r nachttoilet en Kobus met het mes in z'n hand, juffrouw Amélie's eerste tocht rond het dak verrasten.

„Pa!" riep Amélie, nog nalachend, „Chris en Kobus kijken uit het dakraam!"

In 'n oogwenk kwamen meneer en mevrouw aangevlogen.

„Wat doen jullie hiér!" bulderde meneer, voor het dakraam zwevend.

„Chris, dat's toch werkelijk *onnet*", sprak mevrouw, bedaard=aanpeddelend.

„Na bed en je mond houwen!" schreeuwde meneer. Hij had ook wel gemoedelijker kunnen praten, want Chris, de ouwe meid, te zeer besprongen door de nachtmerrie van vliegende mens=beesten, dozijnen vleugels en 't akelig=grinnikend maansikkeltje, zakte

in mekaar, en Kobus, met koud-gespannen haren en 'n hart, dat te bersten klopte, holde 't kamertje uit, de trappen af, in één zet door, tot-ie in 't souterrain achter de gesloten deur in de dekengrot een schuilplaats had.

VIERDE KAPITTEL

DE VILLA WORDT BERUCHT

> En hij voelde een groot, groot verlangen, om met zijn vrouw en zijn dochter op te gaan in die grote, oneindige schoonheid der werelden, onbewust als de witte wolken boven zijn hoofd, als de zachte, wijd-deinende ademen van de zee....
>
> *Henri Borel.*
> *(Het Zusje.)*

> Rot wie Blut ist der Himmel;
> Das ist nicht des Tages Glut.
>
> *Schiller.*

Met azijn en veel water brachten ze Chris bij. 't Duurde 'n hele poos. 'n Scheut in 'r nek hielp 't best. Suf, waarlijk wezenloos zat de meid op 'r bed, 't haarstaartje zwart van vocht.

„Chris", zeide meneer, „'t spijt ons wel, dat je zo geschrikt ben — we hebben gevlógen."

„Chris, meid", sprak mevrouw, „we deeën ons eerste toertje...."

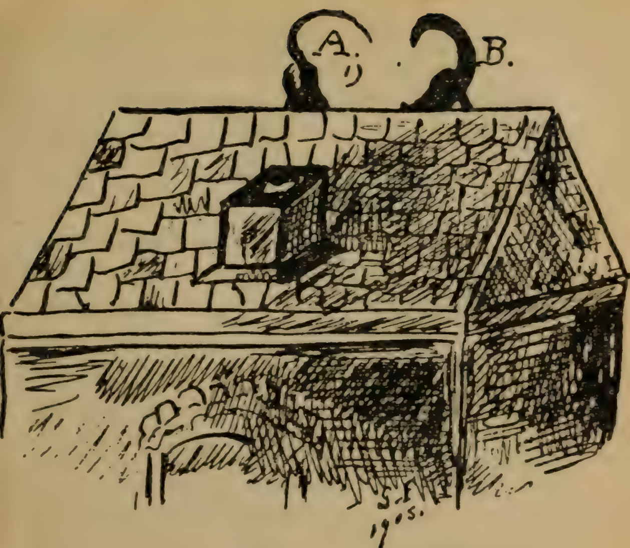
„Toe nou, Chris — bederf 't tochtje niet", zei juffrouw Amélie.

Chris, nattig na-glimmend, met natte nekharen, natte slapen, Chris, zurig riekend als 'n gemarineerde haring —

't hele azijnflesje uit 't stel was aan 'r verbruikt — wreef angstig de handen, zei enkel maar suffig en hardnekkig:
„....'k Hei zo benauwd van bééste gedroomd...."
„Niet waar!" viel meneer haar in de rede, „we hebben gevlogen — we zijn de éérste vliegers in Holland...."
De meid luisterde nauwlijks naar 't onwijs gewauwel.
„Chris", drong meneer aan, „je hebt gezien, wat je niét mocht zien — als je je mond houdt, geen sterveling wat zegt, krijg je de volgende maand vijf en twintig gulden van me — verstaan?"
„O, lieve God, meneer — 'k hei zo vreselijk gedroomd — 'k hei zulke schrikkelijke dinge gezien."
„Je hebt niét gedroomd, Chrislief", praatte mevrouw ongeduldig-vriendelijk, *wij* waren in de goot...."
„Heus Chris — *ik* vloog om 't huis", bevestigde Amélie.
Chris keek ze verdwaasd aan. Het klonk nog alles zó in harmonie met 'r nachtmerrie van *gedrochten* bij 't raam, dat ze 'r arm oud hoofd, niet geschikt voor dergelijke moderne stoornissen, in de handen lei en 'r op los begon te snikken.

Meneer en mevrouw en de juffrouw moste 't 'r niet kwalijk neme — ze was helemaal onderste boven — ze zou morgen na 'n dokter gaan — ze had zó akelig, zó miserabel, zó honds-naar gedroomd van beeste, met twalef vleugele, die op 't dak zatte, dat 'r hart zeer dee....

Dat was de éérste schrik, die de familie Zwaluw veroorzaakte, de eerste van 'n reeks. Met Kobus ging 't vlotter. Die begrééép, toen meneer 'm op de zolder de kisten liet zien, die streek graag de fooi op en zwéég. Die hielp de volgende nachten 'n handje, kroop zelf op 't dak en verbaasde zich over het wònder. De derde nacht, langzaam voortvleugelend, maakte de familie haar eerste tochtje bij heldere maanschijn.
De honden, maanziek, sloegen aan, de mènsen hadden geen vermoeden. Alleen dichterlijke of verliefde naturen plegen lang 'n maannacht te bestaren — 't enig-poëtische van 't dorp was 'n rederijkerskamer met 'n leesgezelschap van *fatsoenlijke* producten — de amoureuze lieden liepen die nacht in dònkere bossaadjes. Als niet hier en daar, náást

't verschrikt hondengejank 'n kat van de daken ware geschichtigd, zou 't kostelijk gebeuren onopgelet zijn geschied.
Dicht langs de daken en bijna raaklings aan de boomtoppen bewogen zij voort

---

[1]) Zoude ik waarlijk te veel hooi op mijn vork getorst hebben? Om de weerga — 't is niet makkelijk! Onwillekeurig raakt men al illustrerend aan 't *vloeken*. Derhalve moet een stijve-in-den-gelove er zich niet aan wagen. Met schaduw en slagschaduw meen 'k 'n bijster eind op weg te zijn — let s.v.p. op de ongelooflijke moeilijkheid om maanspelingen, op simpel papier, in àl haar geweldige zwaarmoedige en etherische zwevingen, op 'n heel gewoon, zelfs lélijk dak te *toucheren*

— te hoog zulk een eerste keer was ongeraden, te meer omdat alleen de *begane grond* verlicht was. De tijd, dat de wegen van stad naar stad óók naar de zijde der wolken belicht zouden worden, was èr nog niet.

„Over vijf en twintig jaar", redeneerde de heer Zwaluw, „vind je overal verlichte vliegpaden, zoals je nou fietspaden begint te krijgen. Dat kàn niet uitblijven...."

„Pa", mijmerde Amélie, „over vijf en twintig jaar is àlles veranderd. Enig!"

„Hoe zo, kind?"

„Omdat 't móét, pa. Wat je nóú benejen ziet is dùnnetjes — vin u niet? Daken en nog 'ns daken. Je kan zó zien, dat

---

(en zulks met *Neelmeijer*, niet met sepia, noch met krijt, noch met doezel, noch met tekenstift). Ongetwijfeld zult ge bij eerste oogopslag bevroeden, geachte lezeres en kunst-doorvoelster, dat mijn ongewone illustratie in beeld zet het: *'n Kat van de daken ware geschichtigd.* Om de stompe schoorsteen *uit het dak te doen leven,* heb 'k — waarom het niet te bekennen? — bezwaarlijke arbeid gehad. Indien de een of andere Italiaanse rookverdrijver of provinciale deskundige grovelijk beweren mocht, dat zulke schoorstenen niet bestaan, dat ze niet trèkken — kort gesproken, dat ze te *buikig* zijn — dan kan 'k uit ondervinding verklaren, dat 'k eenmaal woonde in een huis *met zulk een schoorsteen,* en dat we

niemand 'r 'n sikkepit om maalt, hoe z'n huis 'r van bóven uitziet. Allemaal vieze schoorsteentjes en smerige gootjes — vin ú dat móói, pa?"
„Nee, zeker niet", zei meneer, met z'n voeten langs 'n reuze-populier ritselend; „en die rókende schoorstenen — bah, wat krijgen we 'n tractatie uit die pijp — laten we wat op zij vliegen! — die rokende schoorstenen vind 'k èrgerlijk. D'r is 'n verordening op 't kleden-kloppen, 'r komt 'r natuurlijk een op 't schoorsteenroken. 't Is ongepermitteerd, hoe de mensen benejen de lucht boven vervuilen. Dat verandert."
„En dan moeten wij òns dak wat in orde laten maken door den tuinier, Piet.

---

bij westenwind de rook in 't huis en in 't eten hadden. Dit is dus niet alleen realiteit, maar ook een Aanklacht tegen misbouwde schoorstenen. Voor het overige teken ik niet voor Italiaanse rookverdrijvers, niet voor spitsvondige bouw-meesters, maar voor raisonable lieden. A en B stellen *heenschichtende* katten voor. De auteur kan glad van *schichtigen* spreken: wij illustrators zitten met zulke ondoordachte expressies in onze maag. A is een kat. B een kater. Beide gestoord in een *verklaring*. De staart van B is forser dan die van A. De gehele lichaamsbouw voorts. In nadere onkiese aanduiding kan ik niet treden. In de staarten heb ik het *schichtigen* gesym-boliseerd. S. F.

Want niewaar, Piet, als onze kennissen mee gaan vliegen, zal je 't meeste be⸗zoek door 't zolderraam krijgen. Dat moet je laten vertimmeren, Piet, met 'n nette balustrade en wat bloemperkjes en schulpen...."

„Nee", weerlegde meneer, „we kunnen nou nog alleen plàtte daken gebruiken en op 'n plat dak, zònder schoorsteen — bah, hier roken ze scharren! — kun je de keurigste perken onderhouen...."

„Wat zal dat liéf zijn, pa, als je òp elk huis rozen en vergeet⸗me⸗nietjes ziet...."

Meneer klepperde even langzamer bij 'n zoldervenster.

„Piet!" zei mevrouw streng.

„Wat doet pa, ma?"

„Niets", zei mevrouw, uit 'r humeur. Dáár zou ze 'm thuis over onderhouen. Binnen loeren bij 'n juffrouw, die 'r avondtoilet maakte. Ergerlijk, hoe je géén man kon vertrouwen en nog ergerlijker, dat de mensen, zonder over⸗buren, zo ongegeneerd deeën. Amélie leidde de verbolgen gedachten af.

„Pa", zei ze, 'n nieuwe ontdekking doend, „'r is niks meer veilig. We zouen overal kunnen insluipen. Kijk is, wat 'n ramen anstaan....!"

„Binnen de zes maanden zijn àl de ramen getralied", antwoordde pa, 't puntje van 'n nieuwe sigaar knippend.
Er stak wind op. De toppen der bomen aan hun voeten begonnen onrustig te schuimen.
„Piet", zei mevrouw, 'n weinig vermoeid — 'r linkse vleugeltrapper moest geolied worden en tegen de wind in werd 't bezwaarlijk — „ik ga terug."
Meneer, die vloog te bepeinzen [1]) — ook in de lùcht kon je *vieux monsieur* met wormstekigheden zijn — dat 'n vleugje alleen, zònder vrouw en dochter, 'r genoeglijke zijde bij zoveel *verlichte* intérieurs had, meneer protesteerde:
„Noù al? Heb jij zo'n trek in 'n benauwde kamer, als je 't *hemelruim* voor je hebt?"
De hoogte der situatie deed 'm dichterlijk praten. Zij, nu toch hijgend en met 'n krampachtige trekking in 'r been, die zich naar 'r eksteroog voortplantte, zei plat:
„Piet, zánik niet met je hemelruim.

---

[1]) De lezeres, gewend aan de uitdrukkingen: „liep te bepeinzen" of „zat te bepeinzen", dient zich aan de nieuwe woordvoeging van het geval te onderwerpen.

'k Heb genoeg nàchtlucht gehapt — ik wor 'r zàt van."
Geërgerd trapte hij òm. Bij tijden, in gezelschap, thàns in de schone Oneindigheid van maan, sterren, schoorstenen en ruisende boomtoppen, kwam haar ouwe spekslagers-dochterse natuur, de natuur van-achter-de-toonbank, de *laag-bij-de-grondse* natuur boven, plapperde ze 'r uit, wat 'r voor 'r mond groeide.
„Je moeder *verstoort* ons uitstapje weer", klaagde hij.
„Ik *verstoor niemendal*", zei mevrouw vinnig, „'k ben moe en zal blij zijn, as 'k 't ding kwijt ben. Me lendene krake...."
„Daar hebben we weer 'n expressie uit de Jan-van-Loonstraat!" schamperde meneer.
Dàt had-ie niet moeten zeggen — dàt was 't wreedste, 't uitgezochtste ruziepunt. Zodra-die in twistgesprek dàt 'r uitflapte, zinspeelde-die op haar *verleden,* op 'r jeugd in de Gelderse worstwinkel, toen 'r vader-zaliger nog varkens op de kop hamerde en 'r moeder-zaliger, reuzel-glimmend en garstig, de vetmollige hand om worstbuiken lei. Als zij uit de Jan-van-Loonstraat kwam, kwam

hij uit de Zwaanssteeg. De Jan-van-Loonstraat had niet onder te doen voor de Zwaanssteeg; bei kinderen van een zelfde slachters-geslacht, vonden ze er in gemelijke buien minder beschaafd genoegen in, de Jan-van-Loonstraat en de Zwaanssteeg te *honen*. Hij met z'n meerdere geleerdheid had 'r 'n bijzonder handje van.

Mevrouw, snuivend van geprikkeldheid, deed 'n reflex-gebaar parachute-knopwaarts, in eerste aandrift om zich te laten vallen, doch omdat ze juist vlogen boven de dorpsvuilnisbelt, die een zware schutting had en minder welriekte, hervond ze haar gemoedelijkheid in kalme sarrenstoon.

„Zo, Piet? Uit de Jan-van-Loonstraat, Piet? 'k Dacht, dat ik zo'n boel uit de Zwaanssteeg had overgenomen, Piet! Als jij tegen de knechts vloekte, Piet! Niewaar, Piet....?"

Bij elk Piet, in prachtig-gevarieerde intonatie, trapte ze 'r pedaal en *glimlachte*. Jammer, dat-ie die hatelijke lach niet zién kon. Daar lei-ie 't altijd tegen af.

„Mens....!" begon meneer in braltoon, aanpeddelend om dichterbij 'r te raken.

Toen suste Amélie.

„Jakkes, pa en ma — hou u op! Hoe geneert u zich niet voor de mensen....”

„Wèlke mensen?” snauwde meneer.

En ineens schaterde Amélie ’t uit. Dat was ’n gezelligheid van ’t vliegen zonder weerga — je kon prettig kibbelen en mekaar onbewimpeld (de wimpels der machines uitgezonderd) de hardste waarheden zeggen — zonder burengerucht. De toekomst van kijven en herrie was aan de Ruimte.

„Wat lach je nou hinderlijk?” zei mevrouw.

„Beter lachen as uitdrukkingen uit de Jan-van-Loonstraat”, zei meneer nòg eens. En ze zou daar weer ’t éne-nodige op geantwoord hebben, ware niet ’n geluid tot hen gestegen, dat ze verschrikt deed zwijgen.

In ’t dorp klonk een kermend hoorngeschal — ’t geschal, dat alle bewoners kenden, ’n lang-toeterend, klagend geschal, dat overal echo’s sloeg, dat in z’n akeligheid en lugubere klanking àlles zei.

„Brand”, zeide Amélie ’t eerst.

„Brand”, herhaalde mevrouw, blazend en transpirerend.

„Brand”, sprak meneer, kort.
„Lieve hemel”, zei Amélie, *ad rem* in de hémel, „als ’t ’n erge brand is en de lucht zo rood gekleurd wordt als laatst bij Van Galen, toen de hooiberg in brand stond, dan kunnen we niet thuiskomen, dan ziet ’t hele dorp ons.... Enig. Enig....”
„Ik laat me vallen”, steunde mevrouw, blij dat ze ’n uitvlucht had bij de vlucht, die te lang duurde.
„Doorvliegen!” maande meneer. ’r Is niks te zien, nog geen vònkje. Natuurlijk weer alarm om niks.”
’t Was inderdaad niét de eerste keer, dat ’t dorp werd wakker getoeterd zonder reden. Bij ’t geringst smeulinkje, bij ’t flauwst rook-krinkelingetje ter plaatse waar smeulinkjes en krinkelingetjes *verdacht* waren, toeterde de dorpspolitie, die voor elke eerste toetering ’n premie van vijftig cent kreeg, ’r ademloos op los. In de laatste vijf jaar was ’r maar éénmaal brand (in de van Galen’se hooiberg) en driehonderd-zesmaal alarm voor schoorsteenbranden, smeulinkjes en krinkelingen, als voren, geweest. Dan liep de burgerij naar de spuithuisjes, werd ’r absoluut water gegeven, omdat

àls de spuiten uitgerukt waren, je ze allicht op verstoppingen en lekken kon proberen. Zulke dorpsverschrikkingen hielden per alarm het dorp een paar uur aan de openbare weg bezig, en tegen het beslist einde begon de dorpsklok nog eens overmatig te luiden, omdat de dorpstoren tweehonderd zeven en veertig treden had en niemand op ongezette tijd lust gevoelde den kippigen koster te waarschuwen, dat de spuitgasten alweer naar huis waren.

Vlug voortpeddelend, bevreesd voor het driehonderd zevende alarm, dat mogelijk bloed en purper in de luchten voorspelde, mevrouw, die telkens wou parachuteren, met vinnige woorden òpzwiepend, kwamen ze in 't gezicht der eigen villa.

„Lieve help!" riep Amélie dodelijk-angstig.

„O, goeie genade!" zei mevrouw.

„Bliksems!" vloekte meneer.

Bij de voortuin walmden toortsen, zag je helmengeblink, zàg je de kraakhelder-gepoetste roodkoperen montuur van spuit I — pàs aangeschaft, nog nimmer beproefd — zag je de hoofden der Brandweer, met witte staven in de

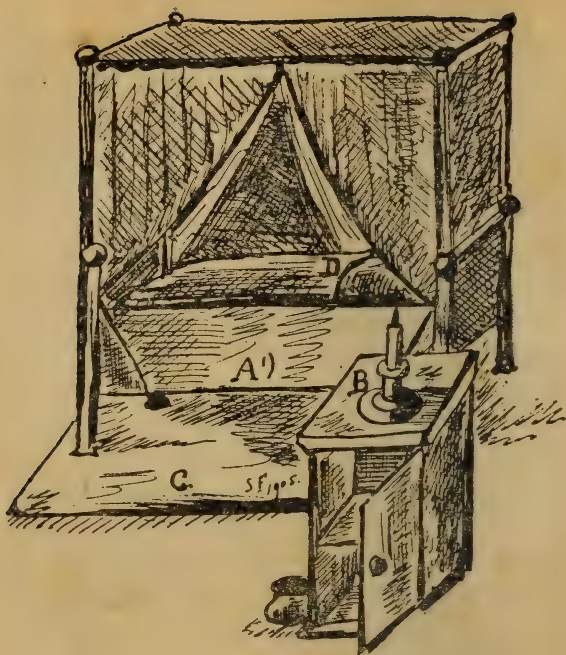
hand. Spuit I werkte, werkte beslist, bè=werkte de villa *Casa Cara,* dè Zwaluw=villa. Spuit I spoot een violette straal in de richting der logeerkamer, waar ouwe Chris sliep. Die violette straal, beglansd en besprenkeld door poenig=brandende toortsen — die brandden, zònder voos alarm — daverde een vlammende ont=zetting naar de donkere wolken.
„Piet — 'k val flauw", hakkelde mevrouw, met akelig=draaiende oogballen.
„Dat zul je laten — daar is de machine niet op berekend!" schreeuwde meneer.
„Ma, blijf in godsnaam kordaat — we kùnnen niet in 't huis, zolang ze spuit I proberen!" riep Amélie gejaagd.
„Trappen! Trappen!" commandeerde meneer.
Met kloppende harten, bonzende slapen, vleugellam en gefolterd, vlogen ze in wijde cirkels om 't huis — de eerste Hollandse lucht=peddelaars.

Waarlijk, bij dit driehonderd zevende alarm had de éérst=blazende politieagent z'n vijftig cent verdiend. Hadde hij later geblazen, de villa *Casa Cara* van den heer Pieter E. Zwaluw ware een *speel=bal der vlammen* geworden. Het stond

de volgende morgen uitvoerig in het plaatselijk blad, doch de *détails*, de ware oorzaak, zou niemand te weten komen. Détails èn oorzaak bleven in Chris' hart begraven. Die avond, nog ganselijk niet genezen van de beruchte nachtmerrie, huiverig en angstig, had ze bij de kaars zitten soezen tot meneer de buitendeur grendelde. Dat dee meneer altijd zelf. Noch haar noch Kobus vertrouwde-die het kunstig Amerikaans slot toe, dat-ie in San Louis had gekocht, dat met drie grendels in de deur greep en door 'n sleutel zo licht als 'n lucifer werd gesloten. 's Morgens werden de bakker, de kruidenier, de melkboer door 'n luikje bediend — en om negen uur, als meneer benee kwam, ontsloot hij het kunstwerk, dat alle intieme bezoekers van *Casa Cara* om beurten hadden bewonderd. Vanavond had meneer bijster vroeg en met veel gedruis gesloten, de electrische toevoer afgedraaid om Chris naar bed te jagen. Chris, ondersteboven, — in geen drie dagen had ze bijna gepraat — zocht de logeerkamerhoeken af, keek *onder* 't bed, keek *in* de kasten. Toen mijmerde ze — bij de kaars. 'r Gewoonte-dingen, 't kammen van 'r

piekerig geel haar, 't wriemelen van 't vlassig vlechtje, 't wentelen van de veter, deed ze in afwezigheid. 'r Gedachten waren bij 't visioen, 't schrikbeeld, 't klepperen der zes en dertig vleugels, 't gelach voor 't dakraam. De hele dag, machinaal schrobbend en redderend, had ze de benauwenis hervoeld, 't doodsangst-ogenblik in 't dakkamertje. 't Licht der kaars, zachtzwabberend vlammetje, wieglend op 'r adembeweeg, zwol schaduwen langs 't behang, schaduwen tegen 't plafond, schaduwen op de witte bedgordijnen. 't Huis was één pijnigende stilte, meneer, mevrouw, juffrouw Amélie, Kobus — alles sliep. In de benedengang tikte de klok, zwaar van klepel-gang. Nog eens keek ze in de hoeken, *onder* 't bed, *in* de kasten, *achter* de gordijnen — toen ging ze te bed, met kouwe voetklompjes in verstarde sokken — liet de kaars branden, wat niet mocht, wat meneer streng verboden had.

Voor geen goud had ze in 't *donker* geslapen. Schijnbaar wakker, telkens met àndere dromen, snurkte ze er op los. 't Kaarsje knetterde, dee 't papier opvlammen — 't papier begon te spelen

met 't bedgordijn.... Op dat moment geschiedden twee wonderen — Chris schrikte wakker, vloog (figuurlijk) naar

---

¹) ....„Toen ging ze te bed, met kouwe voet-klompjes in verstarde sokken — liet de kaars branden, wat niet mocht, wat meneer streng verboden had....", zegt de auteur. De uitgever verlangde dit dramatisch moment in beeld — de behendige illustrator, 't niet geoorloofd vindend critische opmerkingen in te lassen over de zonderlinge zinsbouw en de gewilde woordkeus,

het raam — en een pruimende politie-agent passeerde. Chris gilde het woordje „brand!” en het driehonderd zevende alarm doorklaagde het dorp, terwijl Chris, weder teruggevlogen (figuurlijk), het bedgordijn afrukte en vol tegenwoordigheid van geest in een deken begroef.
„’t Is al gedaan!” schreeuwde ze weer uit het raam.
Maar men speelt niet met vuur en nog minder met een nieuwe, met rood-koper gemonteerde spuit, die nog nimmer in ’t vuur is geweest.
De brandhoorns joegen paarse klachten

---

meende zowel de *kouwe voetklompjes* als de *verstarde sokken* te moeten verwaarlozen. Daar zijn zaken, die de aesthetica verbiedt te tekenen. Te over herhaal ’k de meditatie, dat de schrijvers van de tegenwoordige tijd, met al hun buitenissigheden en hun verslordiging der Natuur, studies náár die Natuur bijkans onmogelijk maken. Ik vergenoegde mij met het bed A, het dek D, het nachtkastje B, het vloerkleedje C. De bedgordijnen, de peluw en de kaars acht ’k voortreffelijk geslaagd.... „Uit niets blijkt zozeer de betekenis en diepte van een meester, als uit zijn begrip en behandeling van de lijn; niets spreekt luider en duidelijker van de krachtige of ontzenuwde toestand van enige kunstperiode, dan haar tekeningen in lijn. Lijnen zijn de zenuwvezels van de kunst, het gehele lichaam ver-

door 't dorp — dreunende voetstappen bedaverden de keien — de gebeurtenis wàs er.
In nog geen vijf minuten werkte spuit I, werden de toegangen tot de Zwaluw-villa afgezet, klommen *rappe* gasten in Chris' kamer.
Er was een geparfumeerde brandlucht — er *smeulde* — er wèrd gespoten.
De burgemeester, hoofd van de Brand-weer, met al de wethouders, was ter plaatse.
Met een rode bandelier om de borst, beklom hij de logeerkamer en nou-ie 'r ambtshalve was, ambtshalve róók, ambts-

---

bindend en beheersend....", betoogt *Walter Crane* in zijn *Claims of decorative art* — ik, die woorden tot de mijne makend, heb mijn ganse *ziel* in Chris' bedgordijnen gelegd, met liefde en perspectivische kennis het bed getekend. Welk een speling van schaduwen! Welk een massieve structuur! Welk een smijdigheid van stof! Welk een strenge eenvoud in het nachtkastje! En welk een droevige jammer, dat zùlk een volkomen techniek, zulk een teerheid van behandeling, zulk een volheid van observatie, zulk een artistieke toets van de pen met *Neelmeijer*, naast deze blad-zijde 74 *verloren gaan*, onmiddellijk bezwadderd worden door de stuitende woorden van den auteur:.... „*snurkte ze er op los*...." Enfin, de *uitgever* moet 't weten. Ik houd mij koel en 'r buiten. S. F.

halve uit z'n bed was gehaald na een vermoeiende dag van trouwplechtig-heden en raadsvergadering-over-rio-lerings-klachten, nou most-ie ook ambts-halve proces-verbaal opmaken en beval den eigenaar te wekken.

Chris, helemaal gerust door zóveel mannen met *bijlen* in de omgeving, alleen bang voor 'n geweldige uitbrander, ging naar boven, klopte.

Geen geluid.

Geen van de slaapkamers gaf antwoord en Kobus' bed was ònbeslapen.

Dodelijk-bleek strompelde Chris de trappen terug, dodelijk-bleek werd de burgemeester, bij 't angstig vermoeden, dat de familie boven door de rook was *gestikt*.

Zulk een gruwelijk gebeuren had de plaats nog nimmer beleefd.

Bij 'n verbrande koe bij van Galen en 'n dooie kanarie bij Germs — zwak binnenbrandje, drie jaar geleden — was 't gebleven.

Dit, die zwijgenis in de slaapkamers van drie *notabelen* en van *een* onderge-schikte, gaf 'n afschuwelijk vermoeden.

Vergezeld van twee politieagenten, een wethouder en den gemeente-geneesheer,

die spuitmeester van spuit I was, be=steeg=ie de trappen, klopte, nog eens, en opende de deuren. Zoet droomleven van kuisblanke bedden, onbelegde nacht=kastjes, geordende stoelen.
„Dan is de familie uit", zei de burger=vader met een *ontprangde* borst.
„Nee", huilde Chris, „de buitendeur is op de grendels...."
„Onmogelijk", sprak het hoofd der ge=meente, doch dalend in de gang beneden, zag=ie met de twee politie=agenten, met den wethouder, met den gemeente=ge=neesheer, dat het Amerikaans slot was gesloten, dat de ketting in de haken rustte.
„Vreemd", zei de burgemeester, na een stilte.
„Angstig", sprak de dokter.
Nog eens gingen ze gezamenlijk omhoog, elke kamer door=snuffelend, elke kast openend, tot aan de zolder toe. Daar vonden ze Kobus in 'n hoek op 'n matras.
„Bedwelmd — zònderling", zei de dok=ter, de pols van den bediende aanvat=tend.
„Wat is 'r? Wat mot je?" zei=ie slaap=verschrikt.
„Wat doe je hiér? Waarom lig je niet te

bed?" vroeg de burgemeester gestreng.
„Dat weet 'k niet", zei Kobus onnozel.
„En waar is de familie?" drong de bur=gemeester aan; „'r is beneden *uitslaande brand* geweest!"
„De familie", hakkelde Kobus, zich in z'n slaapdronkenheid verpratend — de afspraak was dat ze tegen 't dakraam zouen klòppen — „de familie is *ge=vlogen* . . ."
„Gevlogen?" schrikte de burgemeester, „waarom gevlogen?"
„Dat weet 'k niet", zei Kobus nog eens.
„De vent is dronken", veronderstelde de dokter.
„Maar ze moeten toch èrgens zijn", redeneerde de burgemeester; „'t is een lamme, vèrdàchte historie — bijzonder verdacht."

Terwijl dit *detective=story*=geraas de rust van *Casa Cara* benéden de dak=spinten aan scherven smeet, fladderden de *Zwaluwen* in wijde cirkels om 't overrompeld nest.
Meneer peddelde opgewonden=vloekend, de gemeenste scheldwoorden neerknet=terend op de hoofden der Brandweer.
Mevrouw, bek=af, hijgend als in 'n tred=

molen, had al 'n paar maal op 't dak van de dorpsschool gerust, maar de wind, lang niet dociel, maakte 't zitje on=genietlijk en de goten walmden luchtjes om wee van te worden. 'n Schande zo=als overal de goten verwaarloosd waren — de meiden leegden 'r àlles in — haar=dotten klééfden aan je bottines — 'n tiendubbele schànde!
Amélie, die 't geval énig, om te zoenen vond, die wel de hele nacht had willen *trainen*, gedragen op de vleuglen van geestdrift en ambitie, liet pa vloeken en ma blazen.
Kalmpjes achterblijvend of klepperend in 'n andere richting, neuriede ze senti=menteel=verliefd toepasselijke liedjes... „Auf Flügeln des Gesanges, Herzlieb=chen trag' ich dich fort" of „Ich wollt' ich wär' ein Vögelein...." of „Klein vogelijn op groene tak...."
„Hou op met je gezeur!" gromde me=neer, „zing als we in húís terug zijn!"
Dan zweeg ze even, tot 'r 'n nieuw Hemel=ruim=gezang inviel en ze plots tot 'r allerprettigste verbazing hèt Lied voor de situatie te pakken kreeg.
Langzaam, op de maat peddelend, bleef ze in één dreun voortneuriën: „Zwaluw,

hoog in de lucht — waarheen is uw vlùùùùùcht?".... Ad-remmer kon 't niet. 't Scheen zo aan het lijf der familie gedicht. Langs de schoorstenen rondom, over de daken rondom, tussen de bomen rondom, onder de knikkelende sterren rondom, fladderde ze luchtig als 'n veertje, zich niets aantrekkend — hemeltje lief, pa was naar àlle kanten geassureerd! — en zong 't lied met z'n stijgende bekoring: „....Zwaluw, hoog in de lùùùùùùùcht...."

Ze werd helemaal dartel, uitgelaten als 'n kwajongen.

Als 'r in 't wolkenruim schelknoppen geweest waren, zou ze 'r pret in fopschellen gezocht hebben. Dat ging helaas niet. Veel baldadigheid viel 'r in de eenzaamheid niet te bedrijven. Hoogstens kon ze wat peerdrupsjes naar de menigte benee meppen — 't hele toetje waagde ze 'r an, maar niemand die 't bij de sterren zocht.

Toen probeerde ze nog even op 'n telefoondraad te lopen, netjes 'r voeten spitsend, vlug als Blondin, tot de draad knapte en met de knal van 'n champagnekurk in krullen flapte.

„Kind", zeide ma, thans werkelijk uit 'r

humeur, „je stelt je an als een kwáje meid!”
„Ma, neem u alles zo zwaar niet op!” lachte Amélie en, weer voort-peddelend, haalde ze als ’n nachtegaal uit: „Zwa-lùùùùùw hoog in de lùùùùcht....”

’t Werd dik halftwee eer de nieuwe spuit I met de romaneske toortsen af-zakte, eer de burgemeester het logeer-kamer-raam eigenhandig toebonsde.
Nog was de bons niet verstorven, of Kobus smeet ’t zoldervenster open.
„Wat is ’r gebeurd?” bulderde meneer, hartstochtelijk binnen-vliegend.
Mevrouw, te òp, streek op de drooglat-ten, hijgend op flauw-vallen toe.
Koorts-haastig vertelde Kobus van ’t brandje, van den burgemeester, den ge-neesheer-spuitmeester, de binnenwaarts gegrendelde deur.
En zelfs Amélie werd toen ernstig. Weken ’n geheim te bewaren en op zo’n ongelukkige manier tegen de lamp aan te vliegen, waarlijk te vliégen, dat was wel ’t miserabelste, wat je je denken kon.
Kobus, bleek-geeuwerig, hielp de draag-riemen afsnoeren, zette ’t laddertje

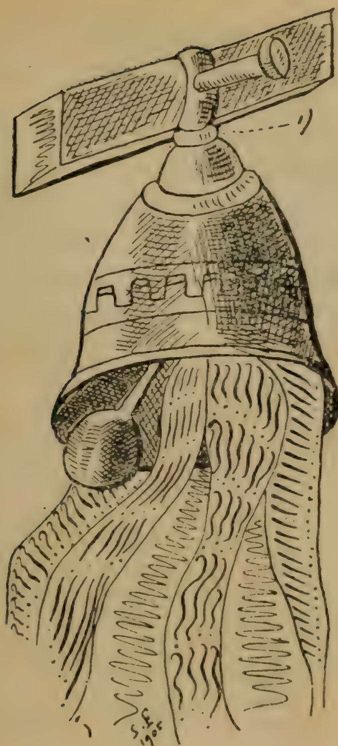
tegen de droogstokken voor mevrouw. „Die ellendige Chris....", radde mevrouw, 'r toorn-aanloopje nemend. Ze zweeg in luistring en allen luisterden. Buiten, in de lieve Ruimte, die ze pas verlaten hadden, begon de dorpstoren z'n vroegtijdig, angstig brandalarm van zwaar-nadreunende slagen, nou 't gedaan was.

„Die ellendige ouwe suffer", zeide mevrouw nog eens en wéér hield ze op met 'n kermend angstgilletje. Want nou Kobus 'r vliegmachine onttakelde, zag ze op een der vleugels 'n lelijke, dikke, zwart-kriebelende nachtuil, die met zijn ene poot in het aluminium-parallelogram verward zat. Spinnekoppen en die schuw-enge beesten, daar was ze als de dood voor.

„Je eerste vàngst in de lucht", glimlachte meneer tegen de ernst der situatie in; „zo zou je waarachtig kunnen jágen, kind...."

„Maak geen gekheid", zeide mevrouw in diepste moeheid, geprikkeld, en zéér onder de duistere indruk der klokketonen. „'k Zeg 'r dadelijk de dienst op." Driftig liep ze de trap af, beklopte de deur der logeerkamer.

„Wie daar?" vroeg Chris, met krop=pende angst=mannenstem.
„Ik! Mevrouw! Doe open!"
Chris zat op bij 'r kaars — 'n nieuwe — die wild=wapperend week op de tocht der deur, daar ze voor alle veiligheid 't raam weer had opgeschoven, wachtend op de vreemdverdwenen familie.
Meneer, Amélie, Kobus, 't hele huis=houden trad binnen.
„Wat heb je in 's hemelsnaam voor gekke streken uitgehaald?" driftigde mevrouw. „Je kan mòrgen...."
Voor de derde maal in 'r discours werd ze gestoord.
Chris, achteruitdeinzend naar 't open raam, 't raam met z'n geweld van brand=alarm=klokkeslagen, snerpte 'n fel=fluitende gil. Want de familie, zo inéèns uit de lucht gevallen, en mevrouw en de juffrouw met ouwe broeken van meneer an — dat was nou is geen nachtmerrie, maar een alleronfatsoendelijkste werke=lijkheid.
„Wat gil je, krankzinnig mens!" vloekte meneer.
„Mevrouw loopt in 'n bróék!" klaag=huilde Chris.
In de hitte der vuurloze gebeurtenis

hadden ze allen 't sportcostuum vergeten en in de nieuwe hitte van dié ontdekking werden ze nòg verrast door

[1]) Dit is de klok, de klok van de dorpstoren, die, alweder volgens den auteur, „z'n vroegtijdig, angstig brandalarm van zwaar-dreunende slagen begon, nou 't gedaan was". 'n Niet-deskundige —

’t hoofd van ’n politieagent, die over ’t kozijn keek en met gezag an z’n snor draaide.
„Is ’t weer gaan smeulen?” vroeg⸗ie, vluchtig aantikkend.
„Nee! Donder op!” vlàmde meneer.
„Waarom gilt die meid dan zo?” redeneerde de agent, „en hoe komt u ’t huis binnen? ’k Ben op order van den burgemeester niet van de deur geweken — dat mot ’k verantwoorden....”
„We zijn àchter binnengekomen”, loog Pieter Zwaluw, driest ’n achter fantaserend, dat niet aan ’t huis was.

---

en helaas de hele tijd is vol van leken, die hun opinies over alles en nog wat publiceren — ’n niet⸗vakman zal bij geen benadering kunnen beseffen, hoe de illustrator bij het *scheppen* dezer *intellectuele* tekening, getrild, gezwoegd, getranspireerd en geleden heeft. Ofschoon men over die *struggles* zwijgt, gevoel ik mij toch gedrongen te verklaren, dat ’k mijn klok en mijn klepel *viérmaal* opnieuw in studie gezet heb, voor ’k enige artistieke zelfvoldoening smaakte. „Ornamentiek”, spreekt *Walter Crane*, dien ’k vroeger reeds citeerde, „is geen wis⸗ of meetkunde, maar er bestaat voor ornament een zekere logica van lijn en kleur, die, gegeven zekere fondamentele vormen, bepaalde noodzakelijke gevolgen eist....” Bij het schetsen van mijn klok en het in beeld zetten van een *vroegtijdig, angstig brandalarm van zwaar⸗nadreunende slagen,* gewerd mij de gelukkige ingeving dat alarm te *symboliseren.* En

„Zo", zei de agent, „dan is 't goed — dan is 't goed." Weer tikte=die aan, tegelijk wenkbrauw=fronsend naar mevrouw en de juffrouw in de mansbroeken kijkend. De burgemeester had gelijk. D'r ge=beurden schunnige dingen in 't huis — as ze 's nachts halftwee door 'n achter, dat geen achter was, binnenkwamen en as de vrouwspersonen gebroekt liepen. Hij zou 't rapporteren.

„Hier heb je 'n gulden", praatte meneer, die 't ogenloeren gezien had, erg lief van toon.

„Dank u", zei de agent achterdochtig.

---

daar in 't algemeen het grote publiek, hoe ver=lekkerd 't ook op symbolen is, een verklaring nodig heeft — alleruitnemendst zorgt hiervoor de Heer Van Logchem op de programma's der „Koninklijke Vereniging" — haast ik mij der lezeres te verzoeken de *golvingen van ontzetting* (angstig brand=alarm), die uit het lichaam van mijn klok over 't slapend dorp dreunen en klotsen, nader en met aandacht te aanschouwen. Immers de kunstschepping *ook van ter zijde* be=kijkend, zal men ontwaren — en zulks duidelijker dan bij *Jan Toorop*, die er raak op los baant — dat mijn onthutsings=banen, nood=banen, angst=banen, haren=te=berge=folterende banen, in haar slingeringen en woeste beukingen een oneindige reeks!!!!!!! en een nog oneindiger reeks????? be=vatten. Kan men een *angstig* alarm gruwelijker symboliseren dan met !! en met ??.... Zo is het leven, wreed, rauw, vraag en roep. S. F.

Z'n zware spijkerstappen dreunden heen in de stilte van schrik=geslagen=heid en somber klokgezweef.
Even was het, in gebaar en klank, 't innerlijkst wezen van 'n drama vlak voor de pauze, als de mensen 't hèbben moeten.
Toen werd van alle zijden op arme Chris losgerammeid, de nul van 'n meid, de sukkel die 'n deftige familie op de tong bracht, de stommerik, die niet be=grijpen kon, dat meneer en mevrouw en de juffrouw 'n *luchtje geschept* hadden, wat Kobus bezwoer....
Boven liep meneer verwoed op en neer. De torenklok bimde, bamde over 't al slapend dorp. Elke klepelslag gromde 't schandaal heftiger in de gemoederen, dee de brandblussers langer napraten. Je zou zo het raam uitvliegen om den kippigen vent, die nog wel 'n uur aan 't touw zou trekken, te waarschuwen. Heel kort had=ie de inval om den burge=meester telefonisch op te schellen. Hij zou z'n praatje wel maken, brutaal liegen, dat ze hier of daar waren ge=weest. Jawel! 'n Ongeluk komt nooit alleen.
Natuurlijk had Amélie juist de draad

van *Casa Cara* stuk gelopen — de kwáje meid — de onnadenkende.
's Nachts twee, ruzieden ze nog bij 't plechtig gebeier buiten. En eerst te bed, 'n weinig bekomen van zoveel avontuur in=eens, hervonden ze kalmte, uit=vluchten, rust en dromen.
Meneer bouwde 'n stevig leugenstel, met z'n vrouw, z'n dochter en Kobus als ge=tuigen.
Mevrouw dróómde benauwd en hideus. De nachtuil zat 'r dwars. Ze vloog door de Ruimte, opgehitst door kol=ogende vleermuizen en uilen — 'r man voor 'r uit was op de jàcht. Die trok 'n fuik achter zich aan, al maar peddelend en klepperend — de fuik vulde zich met wilde eenden, spreeuwen, lijsters — 't werd 'n zo raak geschreeuw en gekakel van gevangen, spartelende vogels, dat ze stikkend opstutte en moeite had 't nachtkastje met 't oliepitje en meneers revolver te herkennen. Uitgeput sliep ze in, droomde nòg eens van de vreemde, beangstigende jacht boven de schoor=stenen....
Amélie, met de onbezonnenheid van jeugd, lei gelukzalig te glimlachen. Als ze 'r ogen sloot, vloog ze nog, voelde ze

de suizing van de wind, zag ze de boom⸗ toppen en daken in glijding vervloeien. De handen gevouwen onder 't hoofd,

[1]) ...., zijnde A, de fuik — B, de heer P. E. Zwaluw vanònder — C, D en E, schoorstenen, de rest *vliegend, in doodsschrik opgejaagd ge⸗dierte.* Kon 'k bij vroegere illustraties inspiratie bij de *werkelijkheid* zoeken, hetzij een glas, hetzij

poogde ze 't héle lied van de zwaluwen uit de lang geleden dagen der Zwaans-steeg te reconstrueren, 't lied waarvan ze de metrische vorm lichtelijk vergeten was. Zachtjes-dommelend neuriede ze 't nog, 't héérlijk vers, eens in achter-buurten ver-hartjesdagd en verhanseld, 't vers, dat zin en poëzie begon te krijgen: „... Zwaluw ... waarheen is uw vlucht? ... Hóóóóóg in de lùùùùcht! ... Moedig langs bergen en dalen.... Waar ik mijn voedsel mot háááááálèèèèèè!....

---

een dak van 'n overbuur, hetzij de staart van 'n kat, hetzij het nachtkastje uit m'n slaapkamer, hetzij zelfs 'n vergrote huisschel tot actief voor-beeld stellen — de benauwde droom van mevrouw Zwaluw, met 't gezwerm van wilde eenden, spreeuwen en lijsters, deed een wanhopig be-roep op de *fantasie* van den tekenaar. Door op de late nacht zwáár te eten, heb 'k getracht mij zelf een nachtmerrie van gelijke woekerende draagkracht te bezorgen. Zònder gevolg. Eten op de nacht pleegt me goed te bekomen. Onmid-dellijk na 't koel ochtendbad heb ik mij op deze fantasie-arbeid geworpen — met een waarlijk gunstig resultaat. Men gelieve wilde eenden, spreeuwen, lijsters enz. *naar eigen lust te her-kennen.* En wie zich geroepen voelt over dit in-spannend werk te smalen of er afkeurend over te spreken, die beproeve het zèlf met fantasie en *Neelmeijer.* Ja, voorwaar! Er is niet één proza-kunstenaar binnen de grenzen van dit land, die mij in gedrochtelijke teken-fantasie benadert of overtreft. Ook dat is een maatstaf. S. F.

Zwaluw, waarheen is uw vlucht?....
Hóóóóóg in de lucht....!"

Halfdrie sliep *Casa Cara* algeheel, zelfs Chris, die de emotie van mevrouw en de juffrouw-in-mansbroek versnurkte. De laatste slagen der torenklok stierven in angstige klaging....

VIJFDE KAPITTEL

STOORNIS IN DE ATMOSFEER

Wat is er van de nacht,
O Wachter! welk een dag
wordt aan de kim verwacht?
Isaac de Costa.

De eerste dagen bleef de familie hok=vast, honkvast.

Veel besproken in 't dorp, was de ver=standigste tactiek 't gekakel te laten *bezinken.* De burgemeester, die ambts=halve op bezoek was geweest, had 'n allerzonderlingste verklaring geslikt, 'n verklaring, die positief *verdacht* scheen, doch waaraan je niet *officieel* kon twijfelen, omdat je 'n zo duistere zaak van *verdwenen* mensen, die plots met *broeken* aan (rapport van 'n betrouw=baar brigadier) terug waren gekeerd, niet een=twee=drie òntduisteren kon en daarenboven het feit, dat de familie niét *gestikt* was, op zichzelf een publieke verheugenis werd.

Het weer hielp 'n handje mee, om de aandacht te verplaatsen. 'n Allerge=weldigste storm stak op, twee dagen, drie nachten. Voor 't stadhuis werd 'n boom ontworteld, 't regende dakpannen,

drie kwart van de straatlantaarns woei stuk.
Die *ontzettingen* deeën de mensen thuis⸗blijven en achter damp⸗bleke ruiten over ongelukken en akeligheden praten.
't Brandje bij de *Zwaluws* raakte op de achtergrond — de *Zwaluws* zelf ver⸗toonden zich niet.
's Avonds, in de leuke huiskamer, ná 't eten, bespraken ze 't gebeurde en de toekomst. De wind omgierde de villa, floot joelend en dreigend, brak takken, dee de behangselwanden golven. 'n Uit⸗gezocht weer voor luchtpeddelaars om te schuilen als de vogels — en kostelijk te praten.
Mevrouw, enigszins vermoeid, met spierpijnen in de kuiten en 'n niet malse verkoudheid — te bezweet had ze op 't tochtig schooldak gerust — luisterde half — meneer, vers van optimisme, zei *clairvoyante* dingen bij 'n globe, die⸗ie door Kobus uit de stad had laten halen.
Want nou je de verrukkingen van 't Heelal wist, nou je niet langer aan voet⸗paden en klinkers gebonden was, nou 't ongekend terrein van planeten en Melk⸗weg voor je openlag, nou diende je de aarde *en gros* te aanschouwen.

„Zie je, Amélie”, zei-die in klare gedragenheid, z’n pink op Holland leggend, „as je van Amsterdam links in de Ruimte peddelt, krijg je eerst Engeland, dan Ierland, dan de Atlantische Oceaan, dan Canada, dan de Stille Oceaan, dan Japan, dan China, dan Perzië, dan Turkije, en over Duitsland kom je weer thúís. De reis om de wereld in tachtig dagen! Abah! Niks meer waard! ’k Neem aan van de Noordpool naar de Zuidpool te peddelen in ’n rèchte lijn, zonder ’n haperingetje — van Spitsbergen over Finland naar Griekenland, van Griekenland over Tripolis naar de Congo en over Kaapstad naar de pool.”
„Dat doe jij dan maar alléén”, zei mevrouw nuchter, met water-belopen oogjes; „’k heb van me toer òm ’t huis zat genoeg....”
„Dan toer jij ìn huis”, antwoordde Piet, „je hoeft ook niet overal mee....”
„Dat zit”, zeide mevrouw ordinair; „as jij alléén van de Noordpool na de Zuidpool gaat, kijk je an de Noordpool en an de Zuidpool enkel de zòlderkamers binnen — net als vooreergister — of ’k ’t niet gemòrken heb! ’k Stop me ogen in me zak....!”

Meneer ontweek de hatelijkheid.
'n Vrouw blééf vrouw. 't Leven kon zich tot in verfijning moderniseren, wonderlijk stijgen van Trekschuit naar Vliegmachien, en 'n vrouw maakte die wereldschokkingen als 'n *grùtter* mee.
Hoe kòn men an 't áárde-ding zòlderkamer denken, als de bevleugelde geest *(l'esprit ailé)* de aardbòl omspande?
Nooit had ze 'm *begrepen* — nooit grétig meegewild. Bij 't vertimmeren der pui, na vaders dood, toen *zijn* idee de *Charcuterie hollandaise* tot 'n moderne zaak had geheven, was ze vol kleine, zure bezwaren geweest.
Vandaag, bij de globe, vandaag, omringd door Mercurius, Mars, Venus, Uranus, Neptunus, Saturnus, Jupiter en de millioenen andere glimgelegenheden des hemels, vandaag, nu zijn arendsblik de afstand van Amsterdam naar Java mat, nu 't 'm als 't weten-des-doods zo rijp werd, dat voortaan geen Hollandse regering stapel genoeg zou zijn om kolonialen via langzame schuiten naar Atjeh te zenden — vandaag ging 'r opnieuw de dompende benauwenis van het *niet begrijpen* van haar uit.
In de eerste huwelijksjaren, als alle

groene echtgenoten, zou=ie zijn opgevlo=gen (figuurlijk) — nu, enigszins *mee=lijdend*, zei=ie ingehouden:
„.... Kind, wees niet zo *klein!* De hele wereld ligt voor ons open en jij kijkt naar goten en dáken! Je snapt nog maar hàlf welke gróótse revolutie los gaat barsten...."
Starend, als 'n ziener, 'n verklarend pro=feet gelijk, dronk=ie van 't héét avond=grocje, dat Amélie klaar had gemaakt (zie óók illustratie op blz. 34).
„Gesteld", sprak=ie, met de lippen smak=kelend, „gesteld dat over twintig jaar iedereen vliegt, zoals nou iédereen fietst — over twintig jaar huur je zo goed vliegmachines als nou fietsen — over twintig jaar krijg je rechtszaken over gegapte vleugels — gesteld, dat wij dan nog gezònd mee kunnen doen, ouwetje, dan zul je je ogen niet geloven...."
Weer wees z'n wijsvinger 'n rechte lijn op de globe, weer gaf=ie z'n *geniale* in=vallen....: „Reken is an — hiér, die bleke broodkruimel, da's Holland — en daar bij de staart van Engels=Indië heb je òns Sumatra, òns Java, òns Borneo. Wat hebben we daaran tot vandaag toe gehad? Geen sikkepit! Zes, zeven weken

nodig, telkens, om er mannetjes heen te zenden! 't Kanaal van Suez kun je voor mijn part laten verzanden. Geef 't hele dappere Hollandse leger vliegmachines en we peddelen *linea recta* over Duitsland en de Zwarte Zee, over Perzië, Hindoestan en de Baai van Bengalen naar onze Oost. Wat? Subliem! Ja, daar trek jij nóú malle gezichten bij! Haha! Zo zeker as tweemaal twee vier krijgen we náást een spoorbrigade — wat 'n fameuze kerel, die Kuyper! — tientallen regimenten *Vliegende kolonialen.* Dan is 't uit in Atjeh, radicaal uit. Laten de vlerken maar in de bergen vluchten — wij vliegen bóven de bergen en tracteren ze op dynamiet-bommen! Omgekeerd: reken is an, denk is na, nee val me nou niet in de rede — òmgekeerd, as de Duitsers voor de waterlinie liggen, zenden we op ons dooie gemak 'n draadloos telegram na Batavia en eer ze d'r op verdacht zijn, rukken onze Indische regimenten aan, door de lucht, in gesloten gelederen — door de lucht — door de gòddelijke lucht...."

Z'n zienende ogen staarden in 't electrisch licht, z'n wangen plooiden zacht van glimlach.

„Pa”, zeide Amèlie bescheiden, „maar als de Atjehers en de Duitsers tegen die tijd óók vliegen — wat dan?”

„Dan”, zei Pieter Zwaluw, „dan krijg je in de wolken vèld — nee, vèld kun je dàn niet meer zeggen — dan krijg je wòlkslagen — zoals in de oude tijden màn tegen màn — de zware kanonnen moeten ze benejen laten en met ’n geweer doe je niet veel, als je vliegt. In elk geval, wij kunnen de andere volken vóór zijn — dat zal van de regering, ’t verlicht gouvernement, afhangen....”

„En als de Engelsen vliegmachines in Atjeh binnensmokkelen”, droomde Amélie.

„Dàt zou wat voor de Engelsen zijn”, praatte pa driftig en denkend aan wat in Transvaal gebeurd was, strekte-die de armen in begeestering voor zich uit. „Ja als we nou wóúwen, als we nou anpakten — dan konden we ze àlles betaald zetten, àlles terugnemen wat ze gemoerd hebben. In één nacht vliegen we met tienduizend man van Vlissingen naar Queensborough — wie kan ons tegenhouden? In één nacht hebben we Engeland in onze macht. Als ze troepen mobiliseren, laten we bommen vallen —

maling aan internationale wetten! — als ze zich in vestingen opsluiten, vallen wij van boven aan. Dat zal wat anders worden dan de tocht naar Chatham! In vier en twintig uur knippen we alle telegraaf- en telefoondraden door — eenvoudig met 'n stevige schaar — 't werk van de vliegende sappeurs — niks, niks is tegen ons bestand — geen oorlogsschip, geen leger! En omdat we 't zo vlug doen, wordt er geen *druppel bloed* vergoten...."

Buiten adem nam-ie 'n slok van z'n koud geworden groc, plonste bij de tafel in z'n stoel.

Amélie keek dromerig in de electrische lamp.

Mevrouw, zwaar-verkouden, bibberend van koorts, *geeuwde*.

Toen kwam Chris tafeldekken voor 't boterhammetje met kaas.

En terwijl buiten de storm kwaadaardig loeide en daverde, begonnen ze paisibel te happen, ma slaperig — pa en Amélie met oorlogszuchtige, felle gemoederen. Zolang de storm aanhield, bleven ze 's avonds huiselijk fantaseren. Eerst de volgende Vrijdagavond hernamen ze hun tocht.

ZESDE KAPITTEL

PERROL MET DE RODE HAND

Eens heb ik de dalende zon gevraagd
[te wachten,
Eens heb ik van dichte-nachtschaduw
Het luchte, vluchtige vlieden
[beklaagd —
En nu! — En nu!....

Fred. van Eeden.
(Ellen.)

„Als 't vannacht wéér lukt", zei de heer Zwaluw, z'n riem toegespend op zolder, „dan inviteren we nog déze week burgemeester en wethouders, de raad, den dominee, den notaris, den dokter, en dan geven we in besloten ruimte op klaarlichte dag een *séance*."

't Langer in stilte, als inbrekers, te doen, leek niet verkieslijk en daarenboven, de toestellen waren zo uitnemend en zulk een verrassing voor de mensheid, dat het in zekere zin plicht was, de openbaarheid te verhaasten.

„Hoe laat mot 'k 't zolderraam openmake?" vroeg Kobus.

„Dat laat je anstaan", zei meneer, „ga rustig na bed en hou 'n oog op Chris. We zullen ons zelf helpen als we terug zijn."

„Dan wens ik u een goeie reis", zei Kobus, blij dat-ie niet behoefde te wachten. Het was 'n zwoele zomeravond, zonder 'n zuchtje.

De sterren smachtten — de maan, in 'r laatste kwartier, glimmerde Hollands-zindelijk, zonder 'n roestvlek of wreef. De gehele natuur, die bekoorlijke avond, dee zo smetteloos aan als 'n vers geboende dorpsstraat.

De boomtoppen, ordelijk, *gecoiffeerd*, kuifden als kropsla achter 'n schutting — blaadren noch takken hadden 'n ritsling.

Uitgezochter weer voor 'n tocht was ondenkbaar.

Meneer, smakelijk rokend, vloog voorop, allergezelligst van humeur. An z'n stuurrad bungelde 'n pakje door mevrouw en Amélie bereid — 'n halve kouwe kip, een bus sardines, wat gesmeerde broodjes en 'n stuk leverworst. Amélie had 'n fles wijn an d'r ballasthaak. Als de tocht wat langer duurde, zouen ze ergens rusten en nachtelijk picnicken. Je kreeg 'n geweldige eetlust van dat peddelen in de ozon-rijkste lucht. Mevrouw had 'n acetyleen-lantaarn meegenomen.

Zo toegerust hadden ze de hele nacht voor zich — tot de morgenschemering ze zou verjagen.
Het dorp verdween in de duisternis.
'n Enkle boerenwoning stak 'r dak door 't groen. Dan werd 't de heerlijke eenzaamheid van 't bos.
„Piet, kan je zo niet verdwalen?" vroeg mevrouw; „'k zou liever bóven de weg blijven...."
„Nee", zei hij, 'n kompasje voor z'n brandende sigaar houdend, „we vliegen prachtig zuidwestelijk — in 'n kwartier zijn wij bij de ruïne van *Koepelsteyn*. Dáár binden we af."
„De ruïne van *Koepelsteyn!*" riep Amélie; „o, pa, da's 'n heerlijke inval!"
„Piet", aarzelde mevrouw, „'s nachts op 'n verlaten ruïne, daar ben 'k niks op gesteld...."
„Mèns", redeneerde Pieter, „uitgezochter kùn je 't niet hebben. Boven op de stompe toren gebruiken we ons souper, rook 'k 'n sigaartje en dan peddelen we kalm terug. Da's je toekomst. 'r Zal nog heel wat profijt van torens getrokken worden...."
„Nou Piet", zei mevrouw nog eens, „ik bleef liever in 't bewoonde."

„O, die ma!" lachte Amélie, „waar kun je 's nachts veiliger zitten dan òp 'n toren. En hij is veel dichterbij dan 'k dacht — daar is-ie al!"
Werkelijk, in 't duister werd de ruïne voor hun geoefende ogen zichtbaar.
De zware, gebrokkelde muren donkerden omhoog en de toren, bijna gaaf, plompte z'n massief silhouet in de sterrenhemel.
Het was een schone ruïne, verborgen in 't weelderig groen, vroeger 'n roofburcht geweest of 'n klooster.
Er achter was 't kerkhof van 't dorp.
Nooit kwam iemand op 't plateau van de toren. Eénmaal in 't jaar, op koninginne-verjaardag, klom 'n doodgraver langs de vermolmde trappen en plantte de vlag.
Benee, achter de zware deuren, werd 't gereedschap van 't kerkhof bewaard.
Niet ten onrechte huiverde derhalve mevrouw, toen ze naast 'r man nederstreek op de glibberige planken en 'n aantal uilen, nijdig-schreeuwend, heenstoven.
„Goddelijk — dolletjes", lachte Amélie, „nou nog wat spoken, pa, en de picnic is volmaakt!"

„Ziezo”, zuchtte meneer, z'n riem ontgespend, „nou weet 'k wel zéker dat we 'n uitstapje gemaakt hebben, als vóór ons nog niemand in Holland....”
„Piet — op me woord — 'k ben bàng”, sprak mevrouw; „je had me net zo goed in 'n kelder kunnen opsluiten en de hemel weet, wat voor ongedierte hier krioelt!”
„Dat zullen we dadelijk zien”, lachte Pieter, uitgelaten; „overburen hebben we niet; geef me je acetyleen!”
„Asjeblief”, zei mevrouw, blij dat 'r licht kwam.
„Zo”, zei hij, met de geweldig-schijnende lamp het plateau bekijkend, „geen levend insect te zien! Waarachtig, de boel is zo solide als je maar wensen kan.”
„Mag 'k niet is beneden kijken, pa?”
„Je mag wel, maar je kàn niet”, praatte pa vrolijk; „'t luik is benejen gegrendeld. Zo, nou gaat de acetyleen uit en steek 'k 'n kaars op. Anders verrajen we ons nog....”
Mevrouw begon 'r ook schik in te krijgen.
't Was zo romantisch, zo allergrappigst, dat je in diepste eenzaamheid 's nachts

op 'n ruïne *picnickte*, dat ze zelf mee hielp dekken.
De fles wijn kwam midden op 't servetje te staan — daaromheen de halve kip, de bus sardines, de worst, de broodjes.
De vliegmachines, netjes gevouwen, leien in 'n hoek.
„Om te zoenen zo uitgezocht", zeide Pie⸗ter. „'k Heb in geen tijd zo'n trek ge⸗had!"
Z'n sigaar weg⸗werpend, dat 't vonken regende — wee, wee! — knipte⸗die z'n zakmes open en begon voor te snijden. Soms, als⸗ie de geledingen niet vond, hield Amélie de kaars bij en als 't kaars⸗vet dan neerklukte op pa's découperen⸗de hand, lachten ze als rovers.
Mevrouw dronk de eerste kroes wijn, dezelfde kroes met de initialen A. Z. in 't zilver gegraveerd, waaruit Amélie's dorstig mondje melk met gortwater had gedronken.
„Nou knappen we eerst de sardines", zei meneer, de olie⸗achtige brokken uit de doos peuterend, „en dàn de kip. De afgekloven beentjes legateren we aan de schim van *Koepelsteyn*."
„'t Is heus 'n áárdig zitje", zei mevrouw, toehappend „'t ruikt alleen 'n beetje

gebrand. D'r kan benee toch niks smeulen?"

„Da's 'n heibrandje wat je ruikt of de kip is aangebrand", zei meneer, zwaar happend bij 't wapperend kaarslicht, dat z'n gelaat bizar bevlamde.

„Pa", ginnegapte Amélie, „als de *Leurings* of de *Spaarns* u zó zouen zien, gingen ze an de haal — u ziet 'r uit als 'n struikrover bij de kaars...."

„Hahaha", bulder-lachte meneer, z'n zakmes zwaaiend, „denk maar dat 'k *Koepelsteyn* ben, de láátste der *Koepelsteynen!* Straks vlieg ik na benee en sleep de eerste de beste mee na boven! As wij drie willen, kunnen we hier vandaan de mensen bij hopen plunderen — geen haan die 'r na kraait. Alle donders, de gemeenste Italiaanse bandiet legt 't tegen òns af. Wij hebben vrij roven, moorden, schaken...."

„Piet, hou op met je ènge praat!" verzocht mevrouw.

Even kloven ze in stilte, ongegeneerd als natuurmensen.

Toen, door 't dolle heen, hief de heer Zwaluw de wijnkroes omhoog, en voor 't eerst van z'n leven *speechte*-die studentikoos: „Vliegers — éérste vliegers

van Holland — op de tinne van deze oude beruchte roofburcht heet ik u welkom. Wij pad*vlinders* en mensvogels, kluivend en fuivend, als arenden in 't arendsnest...."

Hij bleef steken, nog niet gehéél op dreef, en hij hoefde niet verder te gaan, want het werd plots zonderling licht op 't toren-plateau.

„Piet!" gilde mevrouw.

„Pa!" *krees* Amélie.

Snel omkijkend, stikte-die bijna in z'n slok wijn.

De zijden vleugels der vliegmachines stonden in brand, vlamden fel op en doofden, omdat er niets meer te branden was.

Doodsbleek waggelde Pieter Zwaluw op de laatste smeuling toe.

„Onze vleugels zijn verbrand", hakkelde-die, de ledige aluminium-latten voorzichtig betastend; „hoe komt dàt?"

Eerst antwoordde niemand. Het overweldigende van het avontuur, 't plots vastgeklonken zitten aan de toren van *Koepelsteyn*, zonder 'n kansje de verachte *begane grond* te kunnen bereiken, de dònderslag van onklare toestellen op de uitgezochtst-verlaten plek, versteen-

de tong en gebaren van mevrouw en Amélie.
Dat zou ongekend lang geduurd hebben, hadde Amélie niet bakvisachtig-onhandig 't slèchtste woord voor de situatie gekozen.
„Nee — die is énig", zei ze perplex.
„Enig!" barstte mevrouw dádelijk los, de kippekluif wild wegwerpend — zéér ondoordacht — „énig, da's je vader z'n stomme schuld! As-die z'n sigaar niet zo ruw had gesmeten! Ja, je sigaar! Enkel je sigaar! De vonken vallen niet uit de hemel! Nee, maar daar zitten we nou, hoog en droog — hoog en droog....!"
„Ja wèl hoog", zuchtte meneer, elk van de machines bekijkend. „We zijn gepiept."
Ook die woordkeuze getuigde van avontuur-onervarenheid. Men spreekt niet van dood in 't huis eens gehangenen, men vermijdt *jargon* als 'n vrouw óver 'r zenuwen heen is.
„Gepiept", herhaalde mevrouw, naar de beste accentjes zoekend om 'r gèk-van-'n-man te vernederen, „gepiept — gèpiépt — hij heeft 'r pleizier in! Had me niet je *krankzinnige* machines òpgedrongen — dan kon dat alweer niet gebeurd

zijn. Eerst brand in 't huis — dan brand op 'n toren. Twéémaal brand! Twee⸗maal! Mij goed — mij best — als 'k maar niet de naam van 'n *brandstichtster* krijg!"
De heer Pieter Zwaluw hield waarlijk z'n mond. De logica van z'n opgehitste vrouw was verbluffend. Eerst verbrande bedgordijnen in *Casa Cara* — dan ver⸗brande vleugels op *Koepelsteyn* — 't dee je benauwend aan 't gestreng⸗ontstemde gelaat des burgemeesters denken.
„We bòffen niet", zei⸗ie, na 'n contem⸗platieve rust „'k begrijp op me woord niet dat míjn sigaar...."
„Nee, 't was de mijne", sprak mevrouw bedaard⸗vernietigend, „as je maar zòrgt dat *ik* vannacht in m'n bèd kom...."
„Ja, daar dien 'k voor te zorgen", praat⸗te meneer, gedwee in de afgrond náást de toren kijkend.
„'t Is énig", zei Amélie nog eens zacht.
„Hou je onwijze praat voor je", snauw⸗de mevrouw, „enig is je pá, die ons in ònmenselijke ongelegenheid brengt. Ik vraag, Piet — hoor je, Piet? — dat je maakt dat 'k op me bèd kom!"
„Jawel! zeker!" begon meneer te grom⸗men en de onmogelijkheid willende be⸗

togen van zùlk een extravagante eis, flapte-die 'r 'n spreekwoord uit: „Beter tien vogelen in de lucht as één in je hand. Je hebt maar te còmmànderen...."

Toen, kapot van zoveel tegenspoeden, snikkerde mevrouw er zacht op los.

Er was reden toe. 't Kaarsje naast 't avondmaal, 'n allerongelukkigst eindje, stuiptrekte, de norse wallen van de toren grillig bevlammend.

De verjaagde nachtuilen, niet snappend welke zonderlinge gebeurtenis op 't plat geschiedde, fladderden spichtig heen en weer, neerplonzend en weer schrik-schreeuwend vluchtend.

Meneer, ongezond-bleek, streek een lucifer af. Met de acetyleen-lamp — wat 'n geluk dat dié mee was genomen! — onderzocht-ie 't luik dat naar benee voerde. Geen denken an. Aan de binnenzij was 'n bout of 'n grendel. Hoe je wrikte, 't luik blééf dicht. En als 't wèl lukte, was je even ver, kon je hoogstens de vermolmde trappen afstrompelen en beneden de hoofddeuren gesloten vinden. Ze zaten geknipt, onherroepelijk geknipt. Zonder hulp van mensen kwamen ze er niet af en de hulp-van-mensen be-

tekende de lachwekkendste openbaring.
„Pa, hoe kom u zo onvoorzichtig", zei Amélie, die moeite had 't niet uit te schateren, zo héérlijk als ze de historie vond.
„Ja! Hoe kom 'k", praatte pa met akelige galgenhumor, 'n humor die 'm slecht af-ging — z'n bleek gezicht was 'r niet mee in accoordbevinding — „hoe kun je den-ken dat vlerken zó brandbaar zijn, hè? Zeg an je ma, kind, dat ze ophoudt met huilen. Dauw in de vroege nacht is on-gezond...."
„Laat me met rust!" zei mevrouw ver-woed. „Ik blijf hier niet slapen, versta je!"
„Dat zal toch wel moeten...."
„Ik doe 't niet", zei mevrouw heftig.
„Je kan toch moeilijk verlangen dat 'k na beneden spring als Jan van Schaffe-laar", betoogde meneer rustig. „We moe-ten hopen op den een of anderen wan-delaar...."
„D'r wandelt niemand", huilde mevrouw nerveus, „dat weet je wel. We verhon-geren honderd tegen één...."
„Énig...." haperde Amélie.
„'t Is waarachtig 'n beroerde zaak", rekende Pieter; „ééns in 't jaar, op

koninginnefeest, wordt de vlag gehesen. Dat duurt nog wel 'n maand...."
„Misschien wordt 'r gauw iemand be≈graven", hoopte Amélie.
„God geve 't", sprak de heer Zwaluw, geheel down, „we zijn als vlinders bij de lamp — we hebben onze vlerken ge≈schroeid.... 't Is lelijk, heel lelijk. Zal 'k de acetyleen uitdoen?"
„Nee", bitste mevrouw; „'k dank je voor je donker...."
„'t Is me enige lichtvoorraad", sprak hij nadenkend, „anders zitten we morgen≈nacht zonder iets...."
„Mòrgennacht?" schrikte mevrouw.
„Mòrgennacht?" zei ook Amélie, 'n weinig angstig.
„Natuurlijk", zei meneer. „'t Kan best twee, drie dagen duren. We zullen op *rantsoen* moeten leven. Wat is 'r nog?"
„'n Hàlve bus sardines, pa, en de broodjes en de leverworst — de kouwe kip hou je niet goed...."
„Als je nou denkt", begon mevrouw on≈bekookt te ruziën, „dat 'k zo volslagen gek zal zijn, om hier 'n páár dagen te blijven...."
„*Ik* dwing je niet", zei Pieter ge≈moedelijk. Je kan geen ijzer met handen

breken, noch van torens omlaag *stappen.*"
„Pa, is 't u heus ernst, dat 't zó lang kan duren?"
„Dat weet de hemel", zei meneer; „weken aneen komt hier geen levende ziel. En àls we verhongeren moeten, verhongeren we met elkaar — da's 'n troost."
Hij blies de acetyleenlamp uit. De sombere stemming versomberde, of⸗schoon de sterren lieflijk schenen en de stilte aanbiddelijk was.
„We zijn voorgoed ridicuul", snikte mevrouw.
„Da's 't minste", antwoordde hij poenig. „'k Ben doodop."
„Ga liggen!"
„Liggen op die smerige planken? Voor geen goud!"
„Je zal wel moeten, kindlief. Wil je mijn jas hebben?"
„Nee", zei ze driftig, „'k verlang naar me bèd!"
Zwijgend over mekaar, tussen de donkere wallen van de toren, keken ze van de sterren naar de diepten ter zij. 't Proper mane⸗sikje belichtte de zerken van 't kerkhof, de stompen der ruïne, de zware struiken. Geen schim⸗van⸗'n⸗

geluid was te horen. In 'n woestijn kon 't niet eenzamer.

„Enig...." begon Amélie weer, maar snel dat ophitsend woord verslikkend zei ze: „Enige troost is 'r, dat Kobus zal zóéken...."

„Dat zal-ie niet", viel pa 'r in de rede, „hij zal z'n mond houen...."

„En als 't te lang duurt, pa....?"

„Dan zal-ie nòg z'n mond houen."

„Dan is 't weer géén troost", zei Amélie, geduldig 'r kippekluif hernemend, die ze op 't servet in de steek had gelaten.

„Wat doe je?" vroeg Pieter streng.

„Kluiven, pa...."

„Geen gekluif, nou!" beval hij onrustig; „je hèb geen honger! Over 'n paar dagen bid je 'r om — op 't ogenblik heb je geen behoefte...."

„Da's waar", zei Amélie tam; „dan zal 'k de kluif, die ma strakkies weggesmeten heeft, bij de *voorraad* leggen..."

„Dank je voor je *lekkers*", schimpte ma; „wat op die smérige planken bij 't vuil van vleermuizen gelegen heeft, raak 'k niet an. 'k Wil na bèd, Piet — versta je, Piet? — 'k Kan niet meer op me benen staan...."

„Leg de kluif bij de rest", gebood

meneer, ma's laatste klacht verwaarlozend, „we smijten daar met kluif! In Leiden, met de Spanjaarden, hebben ze 't met minder gedaan. Misschien snàk je de volgende week naar 'n levende vleermuis...."

„Enig", fluisterde Amélie, die zo'n romantisch geval met honger en dood op 'n torentje allerheerlijkst vond. Licht dat 'r in de nare, realistische, materialistische tijd nog wat echte Romantiek geboren werd.

„Eet jij levende vleermuizen, idioot!" schold mevrouw, „daar heb ik goddank geen opvoeding voor gehad."

„Misschien heeft je vader erger dingen in de worst gedraaid", vrolijkte Pieter, proberend z'n goed humeur te bewaren.

„Mijn vader heeft zijn vrouw ten minste niet op torens geplakt", zei mevrouw *hautain*.

„Nàcht", antwoordde hij, languit nederliggend, „ik zal 'r van nemen, wat 'r van te halen valt."

„Dus ik moet wakker blijven?" vroeg ze stroef.

„'r Is ruimte genoeg", lachte hij.

„Pa", zei Amélie, nederhurkend, „we zitten als in 'n belegerde vesting...."

„Precies", geeuwde hij, „zo heeft ook eens Jan van Schaffelaar gelegen — be=legerd door *Perrol met de rooie hand.* — Da's 't pràchtigste boek, dat 'k ken. Als 'k weer thuis ben, zal 'k 't je moeder laten lezen...."

Denkend aan *De Schaapherder,* begon=ie te snurken.

Mevrouw, in 'n hoek, de zakdoek om 'r hoofd voor de griezelige beesten — jammer, dat ze geen rok had! — pro=beerde te slapen, schrikte telkens wakker, als 'n *vleermuis* neerstreek.

Amélie, languit, de ogen geopend, keek naar de sterren, had moeite niet te neuriën. Pa's gesnurk verstoorde de idylle.

„Slaap u, ma=lief?" vroeg ze, ongerust over ma's lastige houding.

„Natuurlijk niet", snauwde ma.

„Ga u dan toch liggen."

„Nee, 'k ben vies van die planken."

„En als 't nou héús langer duurt — dat hou u toch niet vol!"

Wrokkend kwam mama naast 'r liggen en opnieuw zachtjes snikkend, zei ze 'r hope en vreze: „As de hemel maar geeft, dat 'r morgen iemand begràven wordt!"

„D'r is niemand ziek, ma."

„Dat weet je niet. Laten we 'r om *bidden*", nokte mevrouw Zwaluw.
Toen werd 't langzaam algeheel stil op het torenplat.
De maansikkel, hoger stevenend, beschéén drie menselijke vormen, 'n aangebroken fles wijn, 'n kroes, 'n open bus sardines, wat broodjes, 'n eind leverworst en bekloven kluiven.
Het was geen *schoon* stilleven.
De ontruste, beroofde uilen en vleermuizen kringden angstig om 't gebeuren.

ZEVENDE KAPITTEL

EEN TRAGISCHE DAG

Wee, wee, wee wie het weet!
Melodieën van leed
Omruisen me als regenvlagen
En roepen: Vergeet! Vergeet!..

Albert Verwey

Ik weet niet waar ik sterven zal.

Multatuli.

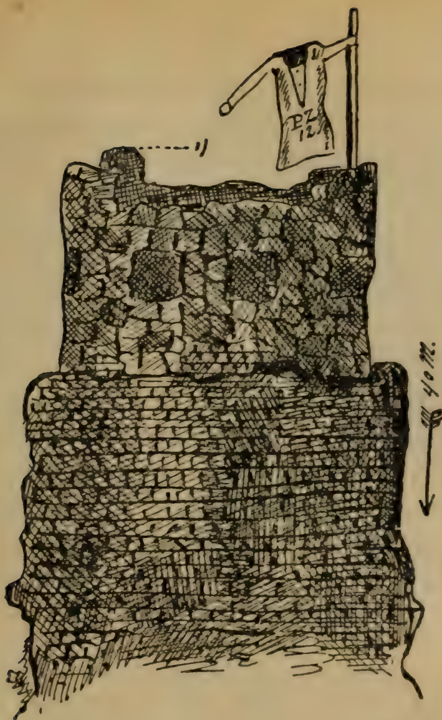
Wellicht zullen de dames het wel het aangenaamst blijven achten, om alleen huishoudelijke arbeid te doen....

Mr. S. van Houten.

(Bijdragen tot de strijd over God, Eigendom en Familie.)

Nog nimmer had de uchtendstond zó vroeg goud in de mond gehad.
Om vier uur, klaar=lichte dag, keek de heer Zwaluw, geel=gróén en verwezen, op z'n horloge.
't Ongeluk zette niet dadelijk in — al=thans mevrouw *sliep*, 't hoofd op de ballastzak van 'r verhavende machine. Met 't pessimisme der on=uitgeslapen=heid keek=ie 't plateau af, dat er inder=daad onsmakelijk uitzag.

De planken, groenig beslagen, in de voegen verweerd, hadden bergen en dalen van wat 'r vróéger, gister nog *gehuisd* had.
Hier en daar was 'n deel vermolmd, maar 't luik, pas vernieuwd en geteerd, lei zo solide als de deur van 'n brand-kast.
Zachtjes lopend, keek-ie omlaag.
De kleinste diepte was zeker dertig, veertig meter.
Je kon je geen gemener gevangenis fantaseren.
De dood, honger òf 'n verlossende begrafenis — anders was 'r geen uitweg.
In elk geval, hij zou 't mogelijke doen.
Snel z'n jas uittrekkend, schoot-ie z'n overhemd over 't hoofd, bond een der mouwen aan de stang der vliegmachine.
'n Noodvlag die ze zouen begrijpen, àls, àls, àls de een of ander, 'n bedelaar of landloper, voorbijkwam.
Er woei 'n zuidwesten-windje — de hemel leek druilig.
Het hemd flapperde, klepperde, wekte mevrouw en Amélie.
„Goeiemorgen, pa — plezierig ge-slapen?" vroeg Amélie, goed-gehumeurd als altijd.

„Hoe komt dat hèmd daar?" vroeg mevrouw knorrig.
„'n Noodsein", lei meneer uit.

---

[1]) Aan de éne zijde gaven het vijfde en zesde kapittel mij niet de *ontroering*, die men voor àlle kunst en zeer zeker voor die van *verluchting* nodig heeft, aan de àndere zijde — dat sloeg de doorslag — verzocht mij de uitgever, eerst vriendelijk, daarna met besliste verbolgenheid, om een weinig te bedenken, dat Holland geen land is voor een boek met véél cliché's. In de

„Wil je ons nòg belachelijker maken, dan we al zijn", kibbelde ma, „'n hemd zonder knoopjes, 'n hemd vòl olie van de sardines....!"
„Jij komt lekker an 't ontbijt", verweet hij, de omstandigheden vergetend.
„'t Ontbijt", schamperde mevrouw, „'k wou dat je me eerst waswater bezorgde èn 'n tandborstel èn me *pasta*. 'n Vrouw, die met jóú getrouwd is, wordt 'n *straatslijpster....*"
„Kind", sprak hij lief, „laten we 't leed opgewekt dragen. We zijn nou eenmaal gepiept...."
'r Ogen keken 'm vernietigend aan. Geen kopje thee op 'r bèd, geen be-

---

nog vriendelijke bui zeide hij: „Amice, op 'n vèl meer of minder kijk 'k niet, omdat 'k bij de aanbiedingsreis toch 'n bepaald kwantum genoemd heb, maar zùlk 'n stortvloed van tekeningen is mij geen *vriendschappelijke daad*." In de verbolgen stemming werd hij echter gròf, en sprak: „Falkland, schei in 's hemelsnaam uit met dat *geknoei*, dat mij per vierkante centimeter cènten kost!" Alles tezamen genomen — ook bij de diepste ontroering in deze materiële tijd, moet men z'n connecties ter wille zijn — achtte ik het beter de vorige kapittels zònder schone tekeningen te laten. Bij het hemd op de toren, het hemd zo zwaar van tragiek als Oedipus' uitgestoken ogen, *moest* 'k m'n emotie in m'n pen *storten*. Zelden, in mijn veelomvattende kennis der wereld-

hoorlijk ontbijt, geen bad — thuis 'n schandaal zonder eind en 'n man, die 'r pret in had van piépen te blijven spreken.

„Ma, wees u nou *gezellig*", suste Amélie, „u zal zien, 'r wòrdt begraven. Als 'k 'n stoet zie ankomen, gil 'k 't uit!"

Gezellig zijn! Hoe kòn men 't woord over de lippen krijgen. Smeriger, afstotender uithoek was niet te bedenken. En op dié griezelige, kleverige *guanobelt* had ze *gesláapen*....!

„Piét", dolk⸗stak mevrouw — in paroxysme van ijskoud⸗gehouden verontwaardiging, staken waarlijk 'r Piet⸗en als dòlken — „Piet, je maakt, dat 'k van

---

literatuur, sprak een manshemd van groter noodlot, zelden heeft mijn tekenstift zwaarmoediger getrild dan in dit keeltoeknijpend geval, zelden werd het floers voor m'n ogen troebeler, intenser dan bij déze krabbel. De lezeres gelieve zich overigens de duizelingwekkende hoogte van 40 meter, welke de techniek van géén boek verdragen kan, nader *uit te meten*. Om den held van dit verhaal niet te blameren, hecht ik er aan te verklaren, dat eerst toen 't cliché gereed was, mij de pijnlijke fout opviel van het *P. Z. 12*. Een zo gedistingeerd heer, met 'n villa, 'n auto, electrisch licht, enz., heeft méér dan twaalf overhemden. 'k Kan deze fout in de tekening alleen verontschuldigen door de bewogenheid van 'n gemoed bij het *inleven* in de stemming.... S. F.

jóúw smerige toren kom — en onmid⸗dellijk — anders besterf 'k 't — kan je me als *lijk* na benejen brengen."
„In godesnaam", zei⸗ie geduldig.
't Geval bracht vanzelf mee, dat je 'n boel moest slikken en kroppen.
Thuis, als ze ongenietbaar was, maakte je korte metten, vluchtte je naar de knutselkamer of naar de soos — de sóós — sentimentele droom in de wolken! — de soos met 'r vleescroquetjes en zoute krakelingen — de soos met 'r hompjes kaas bij sherry en port — de op dié afstand tot 'n *ideaal* aan⸗fleurend beeld....
Thuis zou⸗ie 'r al lang vandoor zijn gegaan — thuis aarzelde⸗die zelden als 'r gezicht de speciale wrange trekken kreeg, die elke man van z'n vrouw, elke vrouw van 'r man kent, de speciale èn wrange èn positief⸗waarschuwende, waarvan 'n vreemde geen weet heeft, waarvan niémand het innerlijk wezen ontleedt — de speciale èn wrange innig⸗aan⸗'t⸗dierbaar⸗gelaat verbondene, die tot het téderst huwelijksspel behoren, omdat je alleen aan zéérgeliefden 't *profond négligé* van je materie en je ochtend⸗humeur toe⸗vertrouwt.

Thuis zou Pieter Zwaluw snel hebben afontbeten, wéter der betekenissen van groeven, schaduwen, vermagerinkjes in en om *twee bekende* ogen — hier, op de ruïne van *Koepelsteyn*, stond je *weer*=*loos*.
Man en vrouw waren beslist niét ge-schapen voor 'n *nest*, voor 'n besloten nest, voor 'n nest, dat enkel nèst was.
Misschien in de éérste weken der zoete vertedering, die *wittebrood* heet, de dagen dat je *glimlacht*, als 'n geliefd hakje je eksteroog betreedt — gezocht beeld, daar tederen in dié uren àlles soigneren — misschien dàn zou 'n wolken=nest 'n idylle zijn — hier, bij 'n vrouw met dè speciale èn zure trekken, 'n vrouw met nachtuilenzwam an 'r kleren en 'n bróék aan, hier voelde je 'n leegte in de gloeiende=aaneensmeding=van=twee=zielen.
Vondel kon dàt niet bereeknen — 't lief en leed ná verbrande vleuglen — op 'n torenstomp.
„Piét", hernam mevrouw na een *von-kende* stilte, „'t heeft lang genoeg geduurd."
„Dat ben 'k met je eens", zei hij weder gedwee; „verbéél je nou, dat je thúís zit

— laten we ontbijten. 'n Lege maag is de dood voor alle energie...."

Mevrouw keek somber over de tinnen naar 't uitgezocht landschap=voor=zenuwlijders.

Je kon je adem hóren.

„Ma, vin u 't niet énig, dat we met z'n drieën gevangen zitten?" vroeg Amélie, om 'r moeder op te vrolijken. „Ma wil u 'n stukje worst?"

„Géén worst", gebood papa, „de worst blijft 't langste goed — eerst de kippe=kluif...."

„Kippekluif — op me nùchtere maag!" viel mevrouw uit, zich kittig omkerend.

„Kind, bedwing je humeur", suste Pieter zéér voorzichtig, „ik heb honger...."

In geen twaalf uur had=ie behoorlijk ge=geten. Z'n maag rommelde onkies.

't Viel niet mee. Zó als=ie z'n hand naar 'n vlerk uitstrekte, zòng de kip. 'n Zwarte zwerm vliegen, die *gesmuld* had, stoof omhoog.

„Nou dat nog!" zuchtte de heer Zwaluw, 'n vies gezicht trekkend. De kip was innig veradellijkt, òn=welriekte.

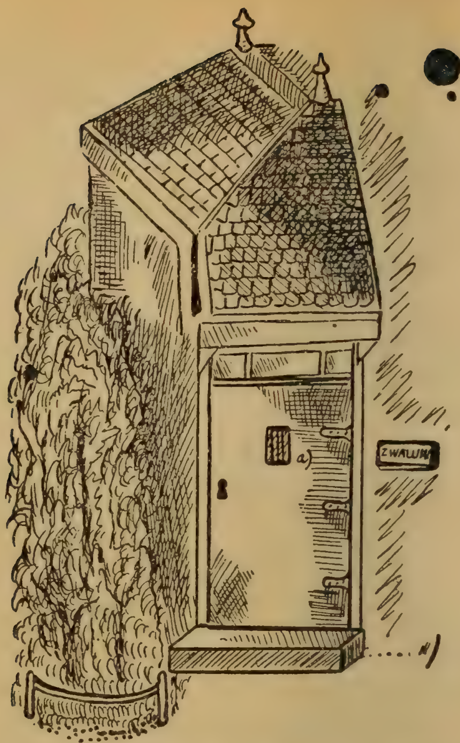
„Da's jammer", praatte Amélie, „dan hebben we niet veel meer, pa."

Het was droevig en verontrustend.

Van 'n halve fles wijn, drie aange=broken kadetjes, 'n restant sardine, 'n mep worst en geurende kluifjes, zouen ze 't met z'n drieën bezwaarlijk dágen uithouden.
„Geef mij één sardine en 'n half broodje", sprak pa maag=rommelend ernstig, „en bewaar de worst tot 't diner=tijd is."
Twaalfuur gaf=ie cadeau.
„Hier ma — heb u ook één sardine en 'n half broodje — dan houen we voor zes uur één kadetje met z'n drieën en 'n schijf worst over. Enig! Enig!"
„Als je nog één keer dat hátelijk woord zegt", driftigde ma, onuitsprekelijk on=gelukkig.
„Maar ma=lief...."
„Hou je mond...."
„Maar ma...."
„Ga de kamer uit!" dreigde ma.
Dat bezorgde meneer 'n stuip=lach. 't Was onbetaalbaar.
Mevrouw keek sip over de tinnen.
„Ma=lief, eet u nou — 't is pas vijf uur — eerst over twaalf uur dineren we..."
„Ik kan niks door me keel krijgen", zei ma nerveus.
„Dat helpt", zei meneer.

„Schuif u dan *gezellig* bij, ma", vrien⸗delijkte Amélie.
Ma antwoordde niet.
„Mag ik de sardine⸗bus uitsoppen, pa?" vroeg Amélie, na 'n stilte van kleine⸗hapjes⸗gekauw.
„Néé', zei Pieter, „niet alles in⸗eens òpschrokken...."
Gemoedelijk stak⸗ie 'n sigaar op, nam 'n slok wijn uit de kroes met de initialen A. Z.
De omstandigheden in aanmerking ge⸗nomen, zou⸗ie zich vrij behaaglijk gevoeld hebben, hadde mevrouw niet één opmerking gemaakt, die 'm de ge⸗meen⸗zwarte zij van 't geval als 'n duizeling dee ondergaan.
„Bij halfzes", sprak ze over de tinnen, naar de eenzame verte van bomen en bomen, „bij halfzes — nou staat Chris op — zéven uur komt de bakker — de bàkker...."
De bàkker.
Als 'n bliksemflits zigzagde dat kalm⸗gewone woord *Casa Cara's* beeld voor Pieter's ogen.
Hij had de huisdeur op 't nachtslot ge⸗daan — de sleutelprop zat in z'n zak.
De bàkker.

Door 't luikje zou Chris 't hard=gebakken Duits, 't roggetje en de pain=de=luxe=tjes aannemen.
De bàkker.
Dan zou ze de trap opstommelen, aan de kamerdeur kloppen, tot ze já hoorde roepen.
Als ze géén ja hoorde, zou ze nog eens kloppen, net zolang tot hij, die 'r niet was, já zei, of zij die 'r niet was, já knorde.
De bakker.
Grote genade — de bàkker!
Dan zou Chris, die wel is niét wàchtte tot 'r geantwoord werd, omdat als ze te drùk porde, hij èn zij uit d'r humeur an 't ontbijt kwamen, naar de badkamer
De bakker.
't Bad.
Dan dekte ze, haalde Kobus de kranten en brieven uit de bus, die=ie naast zijn bord lei.
En als ze dan benejen kwamen — ter= wijl ze d'r niét waren — dampte de thee genoeglijk, geelde de kaas in de stolp, molligden de gekookte eieren in de dopjes....
De bakker. 't Bad. 't Ontbijt. De thee. De halfzachte eitjes....

Even schemerde alles voor Pieter's rustig=burgerlijke ogen. Flauw praatte=die na:

„.... Ja, om zeven komt de bakker, de

---

[1]) Men moet wel in staat van òngewone kwade trouw zijn, als men de massief=heid der in plan gebrachte deur miskent. *Rechts* bevindt zich de villa *Casa Cara*, met de *garage* voor automobie=len, de benzine=bergplaats, de broeikassen, enz.

bakker...."
„En om halfacht de melkboer", zei mevrouw, in tonige cadans, alsof ze 'n vers reciteerde.
„O, jee — om acht de kruijenier". schrikte Amélie.
„En om negen de sláger", hernam mevrouw, „goeie hemel — de slager. 'k Heb 'm gister voor vandaag 'n *lams=bout* opgegeven...."
„Die zal door 't luikje moeten — de

Daar van mij uitsluitend een massieve *deur*, met een *luikje* en een *naamplaatje* gevergd werd, achtte ik het onnodig de rechts liggende architec=tonische schoonheden der villa met haar gerief=lijkheden en modern comfort te *ontwikkelen*. Ik kàn het. Het ligt in het bereik mijner veelzijdige gaven. Parole d'honneur! Links, dadelijk náást het trappenhuis, heb 'k gepoogd, struikwerk, bloeien=de heesters, aucuba's, hulsten, rhododendrons, etc.. in welige bloei, te verluchten. Evenwel — en 'k zeg dit in volste openhartigheid, daar 'n liegend *kunstenaar* 't allerbelabberdst wezen van Gods schepping is — het was mij niet geoorloofd en vergund deze lieve natuur=dingen naar de Natuur te *neelmeijeren*, om de eenvoudige reden, dat 'k deze voortreffelijke schets in de maand Decem=ber 1904 op de Stadhouderskade 64 te Amster=dam, voleindigde en 'k voor énige natuur keien en opgebroken wegen (voor de riolering) aantrof. Meerderen zullen dit kunnen bevestigen. Welnu, het is alleen de illustratoren=bij=de=gratie=des=Heren gegeven, om heerlijke voorjaars= of zomer=bloesems *des winters* te belijnen. *La nature vue à*

deur is op 't nachtslot", sprak meneer somber.

„En de klokkenmaker — me nááister", zei mevrouw, zo tragisch, dat 't op de planken *gedaan* zou hebben, „me naai-ster die om acht uur voor de deur staat.... Kan de nááister door 't luikje?"

„Nee, dié kan 'r niet door", haperde hij, „die kan 'r *vermoedelijk* niet door. Misschien...."

---

travers d'un tempérament... Mijn temperament zag kniezige wegen, onzindelijk, bloesemloos. Derhalve dreef 'k op m'n fantasie, ver-worm-stoken door kerstboom-souvenirs. Het groen *blad-dert* niet voldoende, doch de wulpse vrijmoedig-heid der Lente is er in. Ten overvloede verlokte mij de beeldkeuze van den auteur, die neder-schreef: „Hij kalde in schrik, voor z'n geestesoog het luikje *(a)*, 't naamplaatje, de massieve deur ziend.".... Dat *kallen in schrik* schijnt mij voor-beeldig in het struikwerk bereikt. De sensatie al-thans. Het onwezenlijke. S. F.

P.S. Ofschoon 't zeer hinderlijk is, bij een noot 'n *P.S.* te voegen, moet 'k alsnog observeren, dat de zwarte moppen, rechts van de tekening, *zoge-naamd* abusievelijk in cliché zijn gebracht. Ver-moedelijk zijn dezelve mij in de December-dagen van 1904 uit de pen gewiegeld bij de lezing van enige onaangename pers-beoordelingen over ànder werk. *Mon Dieu*, men is mèns. Schokloos gaat 'n critiek aan niemand voorbij. Zal de Pers dan nooit leren?

Hij kalde in schrik, voor z'n geestes-oog het luikje *(a)*, 't naamplaatje, de massieve deur ziend.
„En de beambte van de gasfabriek", ijlde mevrouw, „die elke tweede Zaterdag van de maand komt...."
„Die kan 'r ook niet door", knikte meneer, de sigaar, die uit was, bestarend.
„En we krijgen vanmiddag visite van de Leurings, pa — ze komen zeker...."
„Wat 'n schandaal! Wat 'n opschudding", praatte mevrouw over de *tinnen* — „en daar éét hij bij — daar kan hij bij éten!"
Het laatste gram genoegens was heen.
De heer Zwaluw zat bezorgd op de groene planken van de toren.
De duiten, die hij in 't zakje te doen had, hield-ie verstandig voor zich.
Hij had 'n timmerman besteld om tien uur en 'n loodgieter om halfelf, voor geknutsel in z'n studeerkamer.
't Zou 'n opstoot worden van belang.
Meneer, mevrouw, de dochter uit 't huis verdwenen — de deur op slot — en Kobus die orders had z'n mond te houden....
„Nou, Piét", dolk-stak mevrouw, „wat zeg je daar van?"

„Ik zeg niks", zei hij geslagen, „'t wordt 'n miserabele historie. Misschien *beleven* we de oplossing niet."
„O, o", snikte mevrouw, haar tranenloop van de nacht hervattend, „zo troost=ie je — zo troost=ie je...."
Meneer antwoordde niet. Grimmig stond=ie op, sloeg de smullende vliegen van de worst en, z'n zakmes openend, begon=ie de vermolmdste planken te bewerken.
„Pa, wil ik u hèlpen?" vroeg Amélie, thans ook *down*. „'k Heb 'n nagelschaartje...."
„Nee", weigerde pa stug, 't mes bekijkend, dat al dadelijk 'n punt verloor. IJverig peuterend, krabde hij, 't hoopje vezels tezaam vegend, tot=die op gezond hout stiet — en 't mes bij 't heft knapte.
„Wel vervloekt!" zei=ie driftig.
„Als we wéér vliegen, nemen we postduiven mee, pa — vin u niet, pa? — dan kan dàt ons niet overkomen — hè, pa? Dan, dan...."
Pa zat in *versteend* zwijgen.

Tegen elf uur scheen de verlossing te naderen. 'n Man stapte door de struiken.
„Goddank!" riep mevrouw, omlaag héhé=end.

De man keek niet op, strompelde moei-lijk.
Als bezeten schreeuwde pa, 't hemd met forse rukken zwaaiend. De man keek niét.
„Ach, ach", zuchtte Amélie, „nou begin 'k 'n béétje te begrijpen, wat schipbreu-kelingen voelen, als ze in 'n bootje dob-beren en 'n *grote schuit voorbijstoomt!* Man! Hé! Meneer! Hé!"
De man keek niet, stapte 't kerkhof langs in de richting van 't dorp. Z'n ge-laat konden ze herkennen. Ze hadden in elk opzicht *pech:* 't was de bijziende, dove bedelaar, die eens in de veertien dagen de villa's afliep.
„Hònderd keer heb 'k 'm centen gegeven — de ezel!" klaagde ma.
„Hé!" brulde meneer nog eens en nog eens. De man verdween.
't Begon stevig te regenen.
„Halftwaalf", zeide mevrouw triestig, „op 'n begrafenis hebben we vandaag géén kans meer."
„Nee", heimweede Amélie. Nooit, nooit werd 't later dan elf, om vóór koffie binnen te zijn.
Verkleumd door de wind en door-regend, hurkten ze bij mekaar, om

beurten over de tinnen kijkend. Nou waren de bakker, de melkboer, de slager, de kruienier, de klokkenmaker, de naaister, de man van de gasfabriek, de timmerman, de loodgieter, voor 't luikje met Chris' ontdaan gezicht gewéést.

„'k Nam net zo lief met z'n allen *morfine* in", zei Pieter, moedeloos nederliggend. Hij was dood=op van 't lopen, 't knielen, 't hurken, voelde zich ziek van de éne sardine, 't halve broodje, de slok wijn, de natte kleren.

Mevrouw, angstig=bleek, at wòrst. Ze kon 't niet langer uithouden. Vel en al slikte ze gretig — tot an 't *streepje* dat Pieter getrokken had.

Amélie hield de wacht, bibberend, kijkend naar de boomtoppen, 't gras, de struiken, de zerken van 't kerkhof.

Zeurig tekkerde de regen, de bladeren benee beritslend, 't toren=plat smijdig verslijkend. De uren kropen.

't Was 'n dag, zo oneindig, zo noest=lang, dat ze vermoeid insliepen, meneer languit ronkend, mevrouw zittend tegen de borstwering, Amélie hangend over de tinnen.

Toen ze ontwaakten, was 't nòg dag, bijna schemering.

Sprakeloos aten ze de laatste millimeters worst, de laatste kruimels brood.
De regen stroomde sterker.
Uitgeput leien mevrouw en Amélie in de nattige bulten, pogend te slapen.
Meneer, die de acetyleen had opgestoken — nog 'n uur kon die brànden — bestaarde de duisternis.
Dan, bij 't licht der lamp, nam-ie z'n notitieboek, begon te schrijven.
„Pa — wat doet u?" fluister-vroeg Amélie.
„'k Stel orde op me zaken", zei-ie bot; *„'k maak me testament....*"
„Pa, hoe ákelig!"
„Heb jij ook nog 'n wil, kind?" vroeg-ie.
„Nee, pa — 'k ben willoos...."
„Keer je dan om", zei-ie, 't schriftuur opbergend.
„Wat gaat u doen, pa?" sprak ze, angstig om z'n wanhopige gebaren.
„Me overhemd antrekken, kind — als ze ons over 'n paar maanden *waarnemen*, wil 'k fatsoenlijk in m'n kléren gevonden worden. Keer je om...."
Het natte hemd glibberde over z'n tricotschouders en, op de fatale vliegmachines hurkend, begon-ie blazend te snurken.

ACHTSTE KAPITTEL

KOBUS WORDT GEARRESTEERD

De wolken worden zwaarder, en
[de maan
Gaat achter hunne brede ruggen
[schuil,
En luider schreeuwt de wind met
[bars gehuil.
Plots stroomt de regen neer, de
[helle vaan
Des bliksems trilt op hoge
[wolkendam....
Dàn siddert alles, vreesbevangen,
[stom.

Edward B. Koster.

De wind was door het Noorden ge-
lopen en was toen gaan liggen....

Frans Netscher.
(Eenzamen.)

Chris hàd geklopt, hàd 't bad gevuld, hàd gedekt — Kobus hàd de bus opgehaald.

De huishouding was normaal verlopen. 't Ontbijt wachtte, de thee pruttelde — 't bleef stil.

„Wat slape ze", zei Chris.

„Ik zal nog is gaan wekke", zei Kobus. Hard beklopte-die de slaapkamer — toen, angstig, opende-die de deur. Weerlichs! Nòg niet thuis! Als ze maar geen

ongeluk gekrege hadde. Vlug klauterde-die op 't dak, keek het hemelruim af. Geen vogel. Geen stip.
Benee, voor 't huis, passeerde 'n agent, die vreemd naar boven keek.
„Zoek je wat?" vroeg-ie.
„Nee", zei Kobus, „de schoorsteen rookt."
„Mot je daarvoor in de goot klimme?"
„'t Mot voor meneer", riep Kobus, òm wat te zeggen.
De agent, rustig-pruimend, taxeerde de rookloze schoorsteen.
„Val d'r maar niet af", maande-die.
„Welnee, man", lachte Kobus gedwongen.
Op dat moment schreeuwde Chris aan de trap.
„Kobùùùs! Kobùùùùs!"
„Ja?" vroeg-ie, in huis terugstappend.
„Kobùùùùùs!"
„Ja?"
„De bedde binne leeg, Kobùùùs! O, Kobùùùùs, kom is gauw na beneje! Kobùùùùùs! Kobùùùùs....!"
De ouwe meid was 'm na-gesjokt, had voor de twéédé maal de ònbeslapen bedden, in keurigste orde, gezien.
„Gil niet zo", zei Kobus verwoed.

„De bedde binne leeg — de bedde binne leeg!"
„Zet niet zo'n smóél op!" raasde hij, de schippertjes, die mee begonnen te keffen, 'n trap gevend; „wat doet 't 'r toe of ze leeg binne!"
Het was geen *correcte* uiteenzetting.
Het bad wachtte.
De thee *kookte*.
De eieren *versteven*.
In een behoorlijke familie pleegt men *zichtbaar* op te staan.
Chris, nog niet te dreef na de vroegere ellende, de vele schrikken, de koorts-visioenen, keek in de lege, gesoigneerde slaapkamer.
De zijden sprei lei zonder 'n rimpel — er waren geen kleren — geen bottines. Alleen op 'n stoel, luguber-verlaten, snel te hoop geworpen, *puilden* de rokken, de *rokken* van mevrouw en juffrouw Amélie, de rokken die ze de vorige avond hadden gedragen, toen ze naar bèd gingen.
„O, Kobus", hakkelde Chris, náár lang de drié klinkers rekkend, „ze binne d'r niet! En de rokke, de rokke...."
„Zou je ophoue met je gebler!" zei hij, grimmig. „Doe de deur toe!"

„O, o", klaagde ze, geelbleek van ont=daanheid, „ik blijf geen menuut langer hier!"
„Zie, dat je de deur uitkomt, kuiken!" schimpte hij, „jij maakt larie om niks. Ze binne wèl thuis!"
„Wel thuis?" vroeg ze; „waar dan?"
„Dat gaat je niet an!"
Toen werd ze bàng voor 'm.
„Dan weet jij méér", zei ze, achteruit=strompelend.
„Dat doe 'k ook!" snauwde hij. „En as je één van de buren wat durf zegge — as je tong te lang is — dan — dan *ver=móórd* 'k je!"
'n Bandiet had 't woord *vermoord* niet bloederiger kunnen lanceren.
't Schokte hem óver=rauw uit z'n keel, bevreesd as=ie was voor Chris' geweldige zotte streken.
Zij, zich ver=plankend tegen de wit=kalkte muur, stram van stuipende schrik, werd één laaiend ogenblik bleker van witheid dan de kalk, die nog pas in 't voorjaar 'n lekkere beurt had gehad. Bij intuïtie zochten 'r lichaam en 'r ge=laat de steun der omgeving.
'n Beest in angst *assimileert* zich met 't coloriet der naaste natuur — 'n haas

heeft zandkleur — 'n rups 't groen der blaren — 'n ouwe, eerbare dienstmaagd, beklauwd door 't meest duvels woord uit mansmond — *versteent* in gebaar en verpleistert als witkalk.

Chris, zelfs niet oog-knipperend, staarde bewustloos van Kobus naar de stoel met mevrouws katoentje en Amélie's zomerse jurk.

Ze voelde, dat ze voor 'r behoud èn voor 't behoud van 'r *naaidoos* met de Amsterdamse lootjes, tegenover den verdachten huisknecht *koelbloedig* moest zijn.

Anders stróómde 'r bloed.

„Ik zal niemand wat zegge", sprak ze, nog steeds *in* de muur, *in* de witkalk, „als jij maar zeker weet, datte ze thuis binne."

„Dat wéét 'k...."

„Zeg ze dan", praatte ze met versteende tong en wit-dode woorden, „dat 't bad vol gelope is."

„Dat zàl 'k ze zegge", beet hij haar nijdig toe.

„En datte de eiere koud worde", bracht ze 'r ont-zield, tegel-kil uit.

„Dat zàl 'k! Dat zal 'k!" riep Kobus, de zoldertrap opkieperend, gevolgd door

Tutu en Zo, die gezellig blaften en lustig de gang bevuilden, omdat ze moeilijk door 't deurluikje uitgelaten konden worden.
Chris bleef een ogenblik zo loodrecht als de muur.
Toen, gedragen door 'r koelbloedigheid, stapte ze de wijde diepten der trap⸗treden af, ging de logeer⸗kamer binnen, sloot de deur, greep 'r *naaidoos*, liet zich zonder aarzeling uit het venster vallen.
Op handen en voeten kwam ze in de teelaarde van 't *aucuba⸗park* neer, schokte overeind en, den horlogemaker voorbij⸗schietend, die de klokken kwam reguleren, holde ze op 'n draf naar 't politiebureau, naast 't nieuwe brand⸗spuithuisje.
„Wèl?" vroeg de dienstdoende brigadier, die net 'n folio⸗blad zat te liniëren, om⸗dat⸗ie anders in hobbelende lijnen schreef, „wèl?"
„Asjeblief!" zei Chris, 'r naaidoos met de lootjes overreikend, „asjeblief — da's om te beware!"
„Hei je dat gevonde?" vroeg⸗ie, met wetsrimpels in z'n voorhoofd.
„Néé", hijgde Chris, 'm ineens met 'r *verwekende* ver⸗stening onverdonde⸗

rend, „nee — ze binne van mijn — de nommers hei 'k in me beurs — Kobus wil me vermoorde — de bedde binne leeg!"
Het natgelikt potlood-stompje, nog maagdelijk van 't proces-verbaal des dags, ontviel de omhaarde lippen.
Het was te veel ineens.
„Wat klèts je meid?" vroeg-ie streng.
„Enkel de rokke hange over de stoel", gaf ze als knal-donder toe.
De brigadier keek van de naaidoos naar Chris' bevende mond.
Hij had 'r wel gekker gezien van z'n leven, maar niet zo gááf.
„Meid", zei-ie potig, „jij bent niet goed in orde!"
„As je me niet gelooft!" snikte Chris 'r plots gierend op los — zoveel electriciteit móést nat geven! — „ga je dan overtuige! De bedde binne leeg — enkel de rokke hange d'r — hij heit 'r weet van — hij wil me vermoorde, as 'k 'r van vertel...."
Nòg zou het sensatie-geval in donkere windselen zijn gebleven, daar de brigadier te gestreng en Chris nú te ontdooid was, als de burgemeester niet binnengetreden ware.

De WelEdelachtbare, uit z'n humeur omdat=ie zonder boter had ontbeten — in de warmte was ze sterk geworden — de boer kwam maar ééns in de week — de WelEdelachtbare, onder de impressie van z'n nacht=lectuur — in de late=avondstilte had=ie juist de detective=roman *Een geheimzinnige verdwijning* verslonden, vèrslònden: ambtshalve, om zich te goed te doen aan de spits=vondigheden van zulke héérlijke *detec=tives* als daarginds — de WelEdelacht=bare werd onmiddellijk aandachtig, toen=ie Chris voor de derde maal hoorde snikken van lege bedden en *moord*.

„Wat is 'r met de dienstbode van *Zwaluw?*" vroeg=ie.

„O — bùrgemeester — bùrgemeester!" nok=griende de ouwe meid, zwaar onder 'r bovenrok gebarend, om 'r zakdoek te grijpen, „o, de héle femilie is weg en Kobus — de stéker — wil me *molle!*"

De burgemeester keek somber. Na de brand in de logeerkamer was=ie 'n weinig achterdochtig gebleven.

Nu spookte 't weer.

„Laat de meid bij mij in de kamer", beval=ie; „dit geval wil ik *persoonlijk* onderzoeken...."

De groen-gevoerde deur van het *kabinet* suisde toe.
De brigadier hernam z'n potlood voor de rechte lijnen, tot-ie gescheld werd.

Nog geen halfuur later keken de mensen uit de ramen.
De burgemeester, met twee agenten èn ouwe Chris, stapte met *ambtspassen*.
Ongetwijfeld had de familie Zwaluw een dienstbode-quaestie.
De burgemeester groette nauwelijks, zó zat-ie in de *schaduw* zijner gedachten.
Persoonlijk schelde hij aan — aan dè deur, net terwijl Kobus *van 't dak naar binnen kroop.*
Twee-, driemaal moest hij de knop be-rukken.
„Wie daar?" vroeg Kobus door 't luikje — hij zag den burgemeester, niét de agenten.
„Ik wens mènéér te spreken", zei de burgemeester kort van toon.
„Meneer is nog niet bij de hand", antwoordde de huisknecht allerkalmst.
„En mevrouw?"
„Mevrouw — mevrouw", hakkelde Kobus zéér vluchtig — hij zou er op los liegen tot in 't oneindige! — „mevrouw

is op de badkamer, burgemeester....”
Doorgaans was zulk een antwoord tegenover een bezoeker van *Casa Cara* voldoende.
Vandaag ketste ’t.
„Ik wil mevrouw positief spreken”, zei de burgemeester gestreng, *„desnoods òp de badkamer!”*
„Wacht u dan ’n ogenblikkie”, loog Kobus meesterlijk, „dan zal ’k ’t vrage.”
Kalm mepte hij ’t luikje dicht en ging op de trap zitten *transpireren.*
As=ie praatte raakte=ie z’n baantje kwijt, onherroepelijk kwijt, had meneer gezegd. Wat drommel, dan most de burgemeester maar terugkommen!
’s Morgens, ontbijt=tijd, visite en mevrouw willen zien, as ze in ’r bad zat!
Het luikje opnieuw openend, zei=ie met de welopgevoede stugheid van ’n bediende=die=weet=hóé=’t=hoort:
„Meneer de burgemeester — ’t spijt mevrouw wel, maar ze ken u niet ontvange. Mevrouw is an ’r toilet bezig...”
„Zo, vrindje”, snerpte de burgemeester. door de spleten van z’n ogen het beslist *misdadigers=type* van den huisknecht bespiedend, „zo! En meneer?”
„Meneer sláápt nog”, fantaseerde de

knecht; „'t is vannacht wat laat ge=worde...."

„Dank je", listigde het hoofd der politie, partij trekkend van de wenken des *detective*=romans, „dank je zéér. Dan moet 'k de dienstbode Chris spreken..."

Kobus werd beschaafd, gepast nijdig.

As=ie Chris uit de keuken riep — van de vlucht had=ie op 't dak niéts be=speurd — dan plapperde dat kuiken de hele familie op straat.

En te=deksel, 't liep de spuigaten uit, dat 'n bezoeker — onverschillig of 't de burgemeester was of 'n ander! — als=die niet ontvangen kòn worden, belet in de keuken vroeg.

„Chris", zei hij deftig, gelijk in 'n deftige dienst betaamde, „Chris doet bood=schappen...."

Chris, op zij van de deurpost, werd lijk=wit bij zoveel leugens.

„O", begon ze, nader stappend.

„Stil!" gebood de burgemeester. „'t Is best man — heel best."

Plots deed=ie 'n *coup d'état*, maakte=die zich *meester* van de situatie.

'n Waarlijk *geladen* revolver uit z'n binnenjas trekkend, 'n revolver die nog nimmer gebruikt was en nattig voelde

van petroleum, omdat=ie het gewelde=naars=ding net gister ontroest had — stak=ie de loop door het luikje en met barse stem van médeklinkers en accenten bulderde hij:

„De deur openen en niét van je plaats, of 'k schiet."

„Stik — wat hei 'k nou an de hand", schrikte Kobus.

„In naam der wet *de deur openen èn niét van je plaats!*" herhaalde de burge=meester, wiens pupillen in zenuw=spanning tot geweekte èrwten ver=grootten.

Kobus bleef roerloos.

„In naam der wet!" zei het politiehoofd nog eens, *met de haan spelend.*

Hij was op dit moment 't voorbeeld van een *detective.*

In Amerika hadden ze 't 'm niet kunnen verbeteren.

„Dan mot je maar door 't luikje", sprak Kobus, moedeloos op 'n traptree neder=zittend.

„Zo", zei de burgemeester, „val je door de mand? Je verroert geen vin, kerel, of 'k dood je op de plááts. Agenten, klim door 't raam van de logeerkamer!"

Het was 'n gedecideerd bevel, doch niet zo makkelijk na te komen.

De dikste agent kòn niet klauteren — de dunste had 'n elastieken kous om z'n spataren.
Chris, thans het meest bij de hand, ging 'n trapje bij de *Leurings* lenen — wat ze wel meer dee.
Al die ontzaglijke tijd hield de burgemeester Kobus in *bedwang*.
Misschien zou 't nooit meer zó *meesterlijk* in Holland geschieden.
„Ik heb 'r lak an", praatte de misdadiger cynisch, „as ze d'r voete maar vege. Lekkere pote zalle dat zijn — met teelaarde en al!"
De dikke agent richtte 't laddertje — de dunne kroop over 't kozijn — toen hield Chris 't trapje voor den dikke in evenwicht.
„Als je 'n gebáár maakt", dreigde de burgemeester door 't luikje, „ben je *een kind des doods!*"
't Fijne zweet perrelde op z'n voorhoofd. Als de misdadiger gelegenheid had de *sporen* van z'n daad inderhaast te verbergen, was 'n boel verloren.
Kobus lachte schaapachtig.
„'t Is goeie hoor", grinnikte-die gelaten, „as je maar niet door de ruit van de tochtdeur schiet."

Met werd-ie door de agenten gegrepen.
„Boeit 'm", zei de burgemeester.
Z'n revolver bleef dreigen, tot Kobus achter de tochtdeur verdween.
Toen bestapte de *detective* zelf 't laddertje en in de logeerkamer, bewuster, nu de vogel geknipt was, begon-ie dadelijk z'n verhoor.
„Waar is meneer Zwaluw?" vroeg-ie.
„Weet 'k niet."
„En hij lei nog te bed?"
„Dan hei-'k me vergist...."
„En mevrouw?"
„Weet 'k niet."
„En ze was in de bàdkamer."
„Dat dacht 'k...."
„Wat dee jij op 't dak?"
„De schoorsteen rookte."
„Dat liegt-ie", riep Chris, die op 't laddertje stond en 'r hoofd over 't kozijn stak, „de kachel is niet an!"
„Wat heb jij met je mevrouw, je meneer, je juffrouw uitgevoerd?" sprak de burgemeester, als 'n scherprechter.
„Weet 'k niet", antwoordde Kobus voor de derde maal.
„Dat weet jij wèl", drong de ondervrager aan.
„Nou, dan weet 'k 't wel", zei de knecht

onbeschaamd. „'k Heb ze opgevrete — nou hoor je 't!"
Chris plofte van de trapleer in de *aucuba's* — de agenten knepen sterker de boeien.
„Hou dien kerel vast tot ik *huisonderzoek* heb gedaan", gebood de burgemeester.
Met de revolver in de hand, manhaftig, inderdaad alléén, inspecteerde hij 't gehele huis, de kasten, de buffetten.
Zelfs ònder de bedden zochten z'n loerende ogen.
In de badkamer was 't water nog aangenaam lauw — in de eetkamer sloeg bruine damp uit de drooggestookte theepot.
Resoluut blies de burgemeester de spiritusvlam uit, betastte de nog *warme* eieren.
Een raadsel, een gruwelijk raadsel.
Er was géén achterdeur.
Zwaluw had destijds.... gelogen.
En nu was-ie misschien dupe vàn die leugens geworden.
Besluiteloos keek de detective uit het zolderraam — er waren *voetsporen* in de groene aanslag.
Dat was iéts.

Op 't dak waagde-die zich niet.
Wie wist, wat 't dàk verborg....
Dat zou-ie laten onderzoeken.
Besogne voor agent Stips, die vroeger glazenwasser geweest was.
Omlaaggaand, trok 'n *vochtige plek* op het portaal z'n aandacht.
„Voor 't laatst", sprak-ie met hoog-rode kleur, „voor 't láátst vraag ik je, kerel, wàt 'r met de familie is gebeurd!"
„Ze zitte in me zak", zei Kobus nuchter.
„Waarom heb je de meid met móórd bedreigd?"
„Da's mijn zaak...."
„Hoe komt 'r boven op 't portaal zo'n vreemde vlek, man?"
„'k Heb de honde niet kenne uitlate. — En verder doe 'k geen bek meer ope."
„In naam der wet — arresteer 'k je", zei de burgemeester. „Breng dien man naar de post, agenten!"
„Langs 't làddertje?" vroeg die van de spataren.
„Natuurlijk", zei de chef, „de deur is op de grendels...."

Het werd een lugubere stoet.
't Hele dorp liep uit....

NEGENDE KAPITTEL

ANGSTEN EN VREDE

Come what come may — time and the hour run through the roughest day.... *Longfellow.*

Het had heel wat moeite gekost....
Willem Gerard v. Nouhuys.
(Eenzamen.)

Geradbraakt ontwaakte de heer Pieter Zwaluw voor de twéééde maal op de toren.

Als een fletse streep kwijnde aan de horizon de zorgen-zwangere dageraad. Het verre landschap traagde in 'n nevel, die de landen besloop....

Pijnlijk-kreunend, z'n tintel-kloppend been, dat aan het lichaam gestorven leek, masserend, keek-ie met de grimmigheid eens geboeiden leeuws naar het gemelijk-onlekkere van 't bovenaards zitje.

Dan, op-strompelend, moeilijk van sleeppas, kruiste hij de armen over de verkleumde borst, stond een wijle onbeweeglijk, als Napoléon op de rotsen van St. Helena.

Een uil, reeds gewend aan de buurschap

der nieuwe wezens, bepeinsde hem studieus.
„Verdraaid — verdraaid!" sprak de heer Zwaluw tot zichzelf en hernam zijn zwijgenis, daar een mens in zulke gefolterde omstandigheden zelfs de lust verliest met het eigen ik te confereren. Een lege maag pompt de láátste energie uit het hersenweefsel, een lege maag maakt den blijmoedigste tot gallig pessimist.
Er was géén redding mogelijk. Vandaag niet.
Toen zij, zij, de vrouw die met 'm *ver=hongerde*, gister van den beambte der gasfabriek sprak, die elke tweede *Zater=dag* van de maand kwam, had=ie noch haar noch Amélie willen ontrusten met de mathematische berekening, dat elke Zaterdag een *Zondag* voor schaduw heeft — en op Zondag werd geenszins, in geen *beschaafd* land, *begraven*.
Nu, de armen gekruist, 's morgens om drieën, dacht=ie met onvaste, door maag=weeïng doorvreten gedachten, dat straks de gemeente *in de kerk* geen ver=moeden zou hebben van de zwervers op *een toren*.
Hij hield 't niet uit.

De dood, dádelijk, scheen verkieslijk. Een sprong omlaag en hij lag op de plek, die 'm toch éëns moest ontvangen. Maar dan de vrouwen! Die zouden zelfs geen *fatsoenlijke* begrafenis hebben. O, gruwel — misschien zou 't na wéken de aandacht trekken, dat zoveel raven om de ruïne saamschoolden.

Huilerig-grommend keek de heer Zwaluw naar het huisgezin op de planken, en ineens bukkend, raakte hij 't miniatuur-omeletje der uitgebrande kaars, proefde er met de voortanden van — gelijk-ie al s knaap had gedaan van 'n tablet chocola. Het wàs te eten.

Van honger krankzinnige zeelieden hadden *mekaar* wel geslacht en verslonden.

Bij dàt vergeleken was *stearine* een délicatesse, een versnapering, 'n greep uit 'n *bonbonnière.*

Gulzig kauwend op 't eindje kous, voorzichtig stappend om de vrouwen niet te wekken — wie wist waarvan ze *droomden?* — herinnerde-die zich niet van de Hogere-Burgerschool 't nooit begrepen spreekwoord: „*qui dort dîne*"? nam-ie de vliegmachine in z'n handen.

Als je ze aan mekaar hechtte, kregen

de stangen 'n lengte van vier meter zeker. Te kort voor de afgrond. Op een *dodensprong* maakte vier meter geen verschil.

Toch passend en wikkend — pruimend op 't pitje van de kaars — bleef-ie in berekening — tot-ie bijna van verrassing *gilde. Z'*n knutselende vingers hadden de knop van Amélie's parachute aangeraakt. Nagenoeg gaaf veerde de parachute uit de stang. 't Leek niet te geloven.

Eergisteravond was-ie 'n kuiken geweest, 'n logisch-redenerend *kuiken.*

Want toen-ie na 't vlammen-onheil en na de bekoeling der aluminium-latten de twee bóvenste parachutes onderzocht had en in de stangen verkoold bevonden, had-ie de moeite gespaard ook Amélie's vliegmachine te aanschouwen, die in 't felste van 't brandje geweest was.

Dit was een wonder.

En 'n domheid.

Had-ie tóén gekeken, dan was er een glim van redding geweest, 'n glim, want hélemaal gaaf was de parachute niet.

Bij één balein was de zijde 'n tikje geschroeid. Dat tikje maakte een neder-

daling tot een gevaarlijke historie. Als de parachute scheurde of kantelde, kwam je *ontzield neer.*

Pieter Zwaluw, verheugd dat=ie niet *voorbarig gegild* had, hurkte als een Indiaan bij het vredesvuur.

Er waren enige kansen ter overweging: — verhongeren (wat géén kans kon heten) — vrouw en dochter wekken, voor haar angstig=jammerende ogen mooglijk dood neerstorten — vrouw en kind niét wekken en de reis naar de *Lethe* op eigen gevaar, zonder getuigen ondernemen.

Met zware rimpels in 't voorhoofd en saamklittende wenkbrauwen, stak hij z'n laatste sigaar op, deed 'n paar trekken. Anders fleurde 'n sigaar 'm op — in dat bar=vroege ochtenduur miste ze 'r inspirerende werking.

Licht=duizelig lei=ie haar neer, toch reeds duizelig door de voor=voeling van de val — de zuiging — 't houvast=verlorene.

Dieper boog z'n hoofd naar de door=weekte knieën, striemender groeven de rimpels in 't voorhoofdsvel, ruiger sloten de wenkbrauwen aaneen.

Dan vàst=besloten, met 'n cynisme, waarvan de herinnering 'm nog in later

jaren pleizierig aandeed, gespte hij de riemen vast, lei z'n notitieboek aan de voeten zijner ega en met een van 'r op 't plat zwemmende haarspelden hechtte hij zich een naamkaartje in 't knoops=gat, waarin zo dikwerf in genoeglijker situatie, bij diner of wandeling, 'n *bouton de rose* had gegeurd.

Op 't punt òp de tinnen te stappen en de sprong te wagen, waarvoor ze in 'n goed=georganiseerd circus goud zouden hebben betaald, nam=ie z'n vulpenhouder en schreef in 't notitieboekje: „Houd moed — dood of levend bezorg ik u redding"; toen trok=ie het visitekaartje uit z'n knoopsgat, noteerde daarop met kloeke letters:

Blééf=ie liggen in de struiken beneden dan zouden ze 'm bij de éérste be=grafenis vinden en 't spoor der andere verdwenenen speuren — dan zouden ze alle drie *herenigd* worden in de familie=grafkelder, waarin ook Zwaluw Senior en zijn *moeder* lagen.
Even werden z'n ogen vochtig bij die deerniszwáre ziening — dan, zonder om te kijken, beëtiketteerde=die zich op=nieuw met visitekaart en haarspeld, stapte op de borstwering, verjoeg de wijsgerige uil, die wat van 'm leek te moeten hebben, zó als=ie 'm ankeek — en bestaarde voor 't laatst het land=schap, 't kleur=vattend groen, de boom=toppen, de grafzerken.
De zon, nog ònder de horizon, belichtte de nevellijn achter de velden, alsof een stofwolk door verre karossen gewenteld werd.
„Het is *zuur*", peinsde hij zeer kort, „het is in élk opzicht zuur — de levensver=zekering=maatschappij zal chicaneren — de ongevallen=maatschappij dito. Voor=uit, Jan van Schaffelaar — een màn aarzelt niet!"
Toch, ofschoon màn, aarzelde hij.
Zelfs mèt een lege maag heeft 't leven

z'n aangename zijden.
Welk een gaping tussen eergister en heden.
Toen ingezetene met 'n charmant huis en alle geneugten — vandaag 'n desperaat mens boven 'n afgrond.
Wreder kon 't niet — acuter leerde 't nauwlijks de wereldhistorie.
't Geritsel van de uil *dreef* hem in de diepte.
Als ze ontwaakten, kreeg je 'n hartverscheurend afscheid.
Stevig de vingers klemmend om de gekwetste plek der parachute liet-ie zich gaan, de ogen gesloten.
De wind zoog als 'n blaasbalg in z'n neusgaten, builde z'n jas open, bolde z'n broekspijpen.
Het ging eerst met stoten en rukken, dan maag-van-streek-makend snel.
Niet zo snel als z'n gedachten, die de eeuwigheid doorstormden.
Met 'n smak bonsde-die neer en kreunde van pijn. Hij had z'n enkel verzwikt, lei languit op de begane grond van 't kerkhof.
„God zij gedankt", zei Pieter Zwaluw, aanzienlijk opgelucht, „'r liggen 'r hier in minder goede conditie", en met 'n

opgeruimdheid, die 'm de pijn bijna deed vergeten, floot-ie omhoog om zijn vrouw en Amélie te waarschuwen, dat-ie *behouden* gearriveerd was.
Ze hoorden 'm niet.
„Vrouw! Amélie!" schreeuwde hij, de handen als 'n roeper om de mond. 't Bleef boven stil.
Nog 'n paar maal schreeuwde en riep de heer Zwaluw; dan, pijnlijk strompelend, klom-ie over 't puntdradige hek van 't kerkhof, dat 'm zó lang van 't leven en de vrijheid gescheiden had.
'n Kwartier lang, transpirerend, wee van honger en met 'n voet, die hoe langer hoe sterker zwol, kuchte hij de weg af, tot-ie geweldig bofte.
'n Boerensjees reed voorbij.
„Hallo!" riep de heer Zwaluw.
„Waablief?" schrikte de boer, wantrouwend het vreemde heer taxerend, dat in 'n fatsoenlijk, doch verregend en gescheurd pak en met 'n gebroken fiets onder de arm, noodseinen wrikte.
„Mag 'k meerijjen — ik zal 't goed met je maken?"
„Om de weerlicht nie", betoogde de man in de sjees, „jij lijkt wel erges uit- gebroke te zijn...."

„Dat bèn ik ook", praatte Pieter Zwaluw, „uit 't kerkhof."
De boer trok de leidsels aan.
„Rij in godesnaam niet door!" smeekte Pieter, ziek van pijn en duizeligheid, „ik geef je vijf en twintig gulden as je me na 't dorp brengt!"
't Bankje, uit z'n vestzak gegrabbeld, had uitwerking.
„Stijg dan maar op", zei de boer, het papiertje grijpend en gelijk naar z'n mes tastend voor 't geval dat de rare sinjeur streken zou uithalen.
De heer Zwaluw, zachtjes kermend, sjorde zich omhoog. En de sjees kreeg 'n zálige beweging dorpwaarts.
„Heb jij je poot bezeerd?" vroeg de boer.
„Ja", zei de heer Zwaluw, op 't punt te ònmachtigen.
„Hoe komt dat dan zo?" hield de boer aan, de leidsels in de ene hand, 't mes bij de andere.
„Ik ben van de toren gesprongen", lei Pieter uit, lang-gerekt geeuwend, zwaar-kakend geeuwend als 'n uitgeputte hongerlijder.
„Zo", antwoordde de boer ongerust — straks had-ie 'n gek, 'n losgebroken gek

naast zich zitten — „zo, ben jij van 'n tóren gesprongen? Wel man — da's héél knap."

„Ja", geeuwde Pieter, met dikke geeuwtranen in de ogen, „en 'k heb 'n razende honger — 'k heb" — even nam-ie rust voor 'n nieuwe diep-deinende geeuwing — „'k heb niks as 'n stukkie kaarsvet gegeten...."

„Wel — wel", grinnikte de boer dodelijk-angstig — nog liever 'n struikrover as 'n krankzinnige naast je! — „wel, wel! Nou da's héél lekker. Dat eten we thuis ook." Je most ze niet tegenspreken. „Hurt! Hurt!"

De opgejaagde zweep striemde 't paard, dat 'r vandoor vlóóg. „En — en — die kapotte fiets — waar hei je die vandaan....?"

„Nèrgens", sprak de heer Zwaluw, in 'n flauwte op zij-zakkend.

„Nou — da's 'n geval!" gromde de boer, zo ver mogelijk af-schuivend, maar ineens boog-ie dicht 't hoofd naar de borst van den vent, die met lapjes van vijf en twintig sméét, en met 'n verbluffing, die 'm de haren te berge deed rijzen, las-ie de waanzinnige woorden aan de haarspeld:

„Mijn vrouw en dochter zijn levend of dood!! op de toren. P. Z.”
„Christeneziele!” zei-ie, ’t paard voort-zwiepend. „Hurt! Hurt, Kees!”
’t Paard sloeg bijna op hol. De heer Zwaluw bleef in onmacht.
’n Lege maag met ’n eindje stearine-kaars en een gemeen-verzwikte voet maken van den kordaatsten luchtpeddelaar ’n aangespoeld wrak.
De boer, ongezellig-warm, met ’n krijt-wit gelaat, joeg de sjees over de slapende keien van ’t dorp.
En voor ’t politiebureau hield-ie in met ’n dankbare ruk. Het paard beefde op de benen.
In de stilte van ’t straatje ploften twee stevige schoenen van de bok — en de kloppende vuisten porden zo stevig als mokerslagen.
„Ja?” vroeg de dienstdoende brigadier die, met ’t neuswarmertje in z’n hand, in de rust van ’t accidenten-vrij dorp in slaap was geknikkeld.
„Christeneziele!” bulkte de boer, „wat me daar is overkomme! Ik breng je ’n gek — een die met ’n kapotte fiets van ’n toren is gespronge, met enkel ’n kaars in z’n maag en ’n brief op z’n borst!”

„Daar begrijp 'k geen snars van", zei de brigadier „met gekke moet je niet hiér weze!"
„Wel gedorie!" vloekte de boer, „as je 'm nie overneemt, zet 'k 'm op 't stoepie!"
„Dat zel jij wel late, man. Dan zou 'k jou lelijk bekeure!"
„As-die nou toch van z'n zelve leit", raasde de boer. „Mot 'k 'n gek houe, die in me sjees klimt? Dan verzoek ik jou die vent uit me wagen te zetten. De wagen is mijn eigendom...."
De brigadier, eindelijk helemaal wakker, voelde voor die argumenten, klom op de tree van de sjees en keek onder de kap in 't blauw-bleek gelaat van een der *geheimzinnig-verdwenenen.*
„Da's lélijk", zei-ie, „da's meneer Zwaluw — en die is dóód. Waar hei-je 'm gevonden?"
„Hij is nie dood", zei de boer ongerust. „Help 'm na binnen drage...."
In de wachtkamer, op 'n paar stoelen, leien ze 'm neer en daar, met de ontzaglijkste verschrikking, las ook de brigadier de geheimzinnig-gruwelijke woorden — in verband met de moorden van Kobus-den-huisknecht: *„Mijn vrouw*

en dochter zijn levend of dood!! op de toren. P.Z."
„Dádelijk de burgemeester hale!" ge⸗lastte de brigadier. „Zo iets schrikkelijks is hier nog nooit voorgekome. Je zou die huisknecht lévend verbrande...."

Op de toren van *Koepelsteyn* geschiedde inmiddels een andere diép⸗tragische ge⸗beurtenis.
Amélie, eindelijk ontwaakt, na een heerlijke slaap — de jeugd slaapt op rozen, zelfs wanneer de doornen der werkelijkheid in weligheid groeien — welk een scheurkalendervondst! — Amélie keek verrast om zich henen, de plaats der ontwaking nauwlijks her⸗kennend.
Ma sliep nog, 't hoofd op háár knie.
Nee, ze zou zich niet bewegen — ma had 't zo nodig.
Doch plots draaiden haar ogen naar alle zijden.
En in angst⸗reflex gilde ze: „Ma! Móéder!"
„Wat is 'r?" vroeg mevrouw, dood⸗van⸗slaap. „Pa is wèg....!"
„Wàt zeg je!" schreeuwde mevrouw, wakker geknoet.

Onbeweeglijk, als in steen gehouwen, keken de twee vrouwen. Er was geen vergissing mogelijk. ’t Plateau wàs te overzien.

„O”, zei mevrouw angstig.

„O — o!” huilde Amélie, „hij is van de toren gesprongen uit wanhoop!”

Trillend aan al haar leden, stond mevrouw op, keek over de borstwering. De struiken bewaarden het geheim van haar schaduwen en groen.

„Genadige hemel — op zó’n manier *weduwe* te worden!” snikte mevrouw.

Amélie had ’t zakboekje opgenomen, las de woorden: „Houd moed — dood of levend bezorg ik u redding!”

„O ma — má — pa heeft zich voor ons opgeofferd — die goeie, beste, lieve pa — en nutteloos — nutteloos — nou ligt-ie dood in de struiken benee — en wij kunnen hier óók sterven....”

Snikkend nam mevrouw het boekje uit Amélie’s handen en las de *laatste wil*, die Pieter gisteravond bij de acetyleenlamp geschreven had.

Door ’t waas voor ’r ogen zag ze de lieve, brave, stevige letters van den dode: „Ik vermaak al mijn hebben en houen aan mijn geliefde *vrouw* en mijn

innig=geliefde dochter en wens met haar samen in de familie=grafkelder *hier om=laag* te worden bijgezet. Mochten wij alle drié dood gevonden worden, dan schenk ik dit hebben en houen aan de gemeente mijner inwoning, die er de vrije beschikking over zal hebben, mits de naam *Pieter Zwaluw* aan het fonds verblijve en onder voorwaarde, dat mijn huisknecht Kobus en mijn dienstboden Chris en Jans een jaargeld van vijf=honderd gulden ieder ontvangen. De ge=meente verbinde zich hier tegenover alle torens in de toekomst *geopend* te laten, om onverantwoordelijke opsluitingen, als waarvan wij het offer zijn, te voor=komen. Onze verbrande vleugels moeten in het *gemeente=museum* bewaard blijven, als aandenken aan hen, die zo hoog in de wolken een *marteldood* zijn gestorven. *Pieter Everhardus Zwaluw.*"
„De èngel!" nokte mevrouw voor 't éérst van 'r leven na de lang=geleden bruids=dagen in de *Charcuterie.*

Mevrouw jammer=kreunde met de gulzigheid ener weduwe, die te *laat* de schone hoedanigheden eens echtgenoots ontdekt — Amélie schreide heftig.

Zolang de Mensheid bestond, had geen torenplateau zùlk desperaat gerucht vernomen — geen toren van Barneveld — geen van Solness — geen Notre Dame. Noch Jan van Schaffelaar, noch Solness, noch Quasimodo benaderden dàt.

Een weduwe, een halve wees, uitgeput, hongerig, dorstig, gekerkerd op een omweerde hoogvlakte — waarvan de man en vader veertig meter omlaag is gesprongen — 't kon niet benarder, niet opperst-tragischer.

De handen wringend in de buurschap van de uil die de *daad* had gezien, de benen in *zijn* broek — welke deerniswaardige herinnering! — besnikte mevrouw het Verleden.

Pieter Everhardus Zwaluw — zo zéér als haar maag ongebonden jeukte en materie verlangde — gebaarde thans in haar verbeelding, met een zoetelijk helden-aureool om de grijzende slapen en bakkebaarden.

Al zijn slechte, doch menselijke hoedanigheden *verzwommen.*

Bleek-hongerig en door smart lam geslagen, onderging ze in die vréselijke ogenblikken het zonderling-aangrijpende der ganse Mensheid, die zich bij een

lévende ver=kneutert in spelde=prikken en geniepige porren en een dode in het zonnetje van zijn *goedheid* en *voor=treffelijkheid* zet (nadere scheurkalen=der=vondst).
Hoe dikwijls had ze Piét (als een dolk=steek) met een glimlach (als een ver=nietiging) gezegd, hoe menigmaal had=den zij en hij àndere dingen in mekaars ogen gelezen dan poëten bij maanlicht bezingen....
Hoe had zij, uit de Jan=van=Loonstraat, hèm, uit de Zwaanssteeg, op 't folter=bankje der ik=heb='t=laatste=woord mis=handeld.
Nu lag=ie afschuwelijk verminkt ergens in de struiken, zat hij als een legen=darische, symbolische smartfiguur naast haar dochter, de lege wijnfles en het glimmend sardineblikje. Antigone. Oedi=pus, leken er kinderspel bij.

Het was een fraaie zomerse dag. De zon, fel=doorgebroken, joeg het vocht van het plateau in sidderende dampen. De vogels op 't kerkhof floten, schoten naar de nesten — 't vol=weelderig groen slurpte het licht in verrukking.
Teer van stemming begon in de on=

zienlijke verte een klok voor de vroegmis te luiden.
„Ma", sprak Amélie.
Mevrouw bleef in smartlijke verstening.
„Ma", zei Amélie nog eens, „àrme ma."
„Arm kind", antwoordde de weduwe.
„Misschien is 'r 'n wònder gebeurd, ma."
„Nee", knikte mevrouw.
„Laat u 't hoofd nog niet hangen. We zién beneden toch niks."
„Als we wat zagen, zou het nòg sehriklijker zijn", snikte mevrouw.
„Heeft u erge honger?" vroeg Amélie na 'n poos, om te tróósten.
„Niet meer", zei mevrouw, over àlles heen.
„Dat zegt u maar", redeneerde Amélie, „toe, denk an niks, ma!"
Ma antwoordde niet — Amélie begon op 'r *nagels te bijten.*
Van 'r vroegste jeugd had ze 't gedaan — vandaag dee ze 't hardnekkig in 'r pogingen om 'r moeder af te leiden.
'r Handen had ze laten kappen, om má aan eten te helpen.
'n Gevulde maag was beter tegen verdriet bestand dan zùlk 'n lege.
De zon scheen 'r warm in 't gelaat, stoofde 'r hoofd, kokend en opgehitst.

De benauwende broeiing maakt 'r onge-voelig.
Als 'n beest begon ze de uil te beloeren.
't Was een welgevulde dikkerd, met vlezige poten en 'n smaaklijke nek.
Zo *gedegenereerd* geraakte ze door de werking van 'r maag en 't verlangen om 'r moeder 'n troostende hàp te geven, dat ze 'r vader vergat en met lichtende katte-ogen de zachte bewegingen van de uil bespiedde.
Ze kreeg 'r 'n kleur bij — 'r handen kromden als klauwen — 'r rug boog in sprong.
Nooit in 'r later leven vergat ze die diersituatie, dat rooie, bestiale gevoel om 'n rustig-slapende, niets-vermoedende uil, terwijl 'n *beschaafd* mens naar vegetarisme neigde.
Als ze 'm te pakken had gekregen — zij, die drie dagen geleden nog geen kanarie in 'r handen durfde te nemen — had ze 'm z'n nek omgedraaid — èn geplukt — èn met 'r nagelschaartje gehalveerd — èn rauw geslokt.
'n Door honger gefolterd mens werd 'n *ijselijk* dier.... Gelukkig kwam het niet tot de euveldaad.
Ma keek op en ongerust over de loeren-

de, koortsachtige ogen van 'r dochter, vroeg ze:
„Amélie — wat doe je?"
„Niks ma."
„Wat kijk je dan?"
„Suscht, ma! Suscht! U praat 'm wàkker. 'k Had 'm net haast te pakken!"
„Jakkes", zei mevrouw, „hoe kom je op de inval?"
En ze zwegen geslagen.
De kerkklokken rondom luidden nu alle.
Mevrouw vouwde de handen — Amélie keek van de uil naar de eenzame landweg.
De zon, hoger aan de hemel, braadde haar rug.
Warmte was ellendiger dan regen — om twaalf uur zou 't niet uit te houden zijn.
In Godsnaam.
Een zonnesteek onder de omstandigheden was 'n weldaad.
Uitkomst op Zondag was onmogelijk.
Al 'r idealen te begraven op 'n toren, al 'r dromen en jeugdverlangens — welk 'n einde!
Toen, wakker geschokt, klaar van denken, botste ze op.
In de verte naderde 'n stoet, 'n stevige mensendrom.

„Ma!" gilde ze.
Mevrouw schrikte, keek over de borstwering.
„De hemel zij geprezen — 'n begrafenis!" sprak Amélie koortsachtig-gejaagd. „O, o, wat 'n geluk — en net te laat om armen pa ook te redden."
„Stil! Stil!" zeide mevrouw, „misschien gaan ze 'n andere kant uit!"
Sprakeloos keken ze toe.
De stoet kwam nader, 'n geweldig-lange, stevige stoet. De zon bescheen 't koper van muziek-instrumenten, vergulde letters van vaandels. In 't midden een paar landauers met heren in 't zwart — daarachter spartel-glinsterende brandweerhelmen en een bonte drom mannen en vrouwen.
„Ma — dromen we?" zei Amélie bevend.
„Ik geloof 't", aarzelde mevrouw.
De realiteit van de uil, de lege fles, 't blikje, 't smerig plateau stelde haar gerust.
„'n *Wonder*", zei Amélie, zich vasthoudend om niet ineen te zakken.
Benee, in de stoet, begonnen ze met zakdoeken te wuiven — flauw hoerageroep zweefde aan.
„Ma — ma — pá zit in 't rijtuig!" gilde

Amélie en dol van uitgelatenheid begon ze op het plat te dansen, zo wild te dansen, dat de uil 'r beduusd vandoor ging.
Benee werd het plechtig. Bij de struiken van *Koepelsteyn* zette de muziek fanfares in.
Mevrouw, doodsbleek, hing over de tinnen, keek, keek, boog.
Dan, 'r man herkennend, die 'n mand etenswaren, eieren, ham, boterhammen-worst en broodjes op z'n schoot hield, hernam ze haar waardigheid van vóór de grote Ellende en snauwde haar dochter toe:
„Amélie! Amélie! Schei uit met je gedans. De burgemeester, de wethouders zullen denken, dat je stapel ben!"
„Dat ben 'k ook, ma! Enig! Enig!"
Voor het eerst sinds zwaar-zure uren hersprak ze dàt woord.
„Amélie", zeide mama nog eens gestreng.
De trap benee steunde en kraakte.
Het luik schoof.
Het hoofd van den burgemeester werd zichtbaar.
„Mevrouw — dames", begon hij. Verlegen verdween-ie weer, omdat de dames

Zwaluw in zùlk costuum een weinig landloperig deden.
„Kom, burgemeester — wat doet u nou?" gromde de oudste wethouder in het duister van het gat. Hij geraakte in de verdrukking, zó als ze opdrongen om van de plechtigheid getuige te zijn.
Toen zette het hoofd der gemeente, der politie en der brandweer door, doch, confuus en onhandig, *beglimlachte* hij het plateau, om het onvertogene te mijden.
„Kom u binnen, kom u binnen", sprak mevrouw de hoofden in de luikopening toe.
Ze had weer haar ouwe tegenwoordigheid van geest, als gastvrouw van *Casa Cara.*
Het werd een kort, levendig gedrang.
Al de dorpsnotabelen, de gemeenteraad, het bestuur der harmonie, het bestuur der rederijkerskamer, de notaris, de dokter, allen waren present en *ontroerd*, toen de heer Zwaluw met een omzwachtelde voet omhoogkwakkelde en z'n vrouw en dochter 'n broodje en 'n zoen gaf.
Benee speelde de harmonie de marsen en ouvertures, die ze kènde.

„Ophouen! Ophouen!" riep de inspecteur van politie.
Er kwam stilte.
De burgemeester trad in het midden van de kring en eerst onvast, dan zekerder — dit was z'n dèrde speech in het openbaar: de eerste keer ná z'n benoeming had-ie de erewacht toegesproken, de tweede keer de brandweer bij de overreiking der nieuwe spuit — zei hij, met verheffing en aangedaanheid: „Dames en heren — mevrouw Zwaluw — mejuffrouw Zwaluw — mijnheer Zwaluw — als hoofd der gemeente neem ik met gretigheid het woord om u geluk te wensen met uw redding. Wij achten het een eer voor onze gemeente, dat hiér het eerst de vliegmachine in practijk is gebracht. De heer Zwaluw heeft mij, na zijn herstel, de gehele toedracht verteld, uw avonturen, uw lijden beschreven. Gelooft mij, dames, dat, wanneer we in de historie van ons gegeliefd vaderland met eerbied de naam noemen van.... van.... van...." — transpirerend in de stékend-hete zon, bleef ook hij stéken.
„Van.... De Ruyter...." souffleerde de oudste wethouder op goed geluk.

„Néé”, beet de burgemeester af — en nog de naam niet te grazen nemend, vervolgde hij: „....van.... van de vrouw die bij Leiden's ontzet....”
„Kenau Hasselaar!” riepen een paar gemeenteraadsleden.
„....Juist mijne heren — wat ik zeggen wou — van Kenau Simons Hasselaar — wanneer we met eerbied die naam gedenken, dan zullen onze nazaten met misschien even grote eerbied van de dames Zwaluw spreken, die met haar man en vader voor het eerst in ons land gevlogen hebben en manmoedig dit avontuur doorstaan....”
Even zwaaide de arm van den politie-inspecteur over de borstwering, even tetterden fanfares.
„Mag ik de aanwezigen uitnodigen”, vervolgde de burgemeester, „driemaal aan te heffen: Lang leve de *vliegende familie Zwaluw!*”
Geestdriftig wèrd het geroepen, geestdriftig brulde de menigte benee, die door de politie op een afstand werd gehouden.
Amélie at haar tweede broodje — ook mevrouw *kauwde*. De mens deed zich gelden.

Toen kwam de president van de rederijkerskamer, die in verscheidene gemeenten de roep had een uitnemend fuif- en feestdichter te zijn, naar voren, las een làng gedicht, dat hij in het rijtuig had geschreven. Het eindigde aldus:

Wij zullen aan het nakroost overbrengen
Hoe gij gevleugeld naar deez' toren kwaamt,
Hoe 't noodlot uwe wieken deed verzengen.
Faalt niet een mens in wat hij soms beraamt?
O Zwaluwen, o Man, Vrouwe en Dochters [1])
Gij hebt het hóógste in dit land volbracht,
Wij noemen UEd. de hemelruime-tochters,
Dit hadden nimmer wij verwacht.
Slaat in de toekomst uit uw brede vlerken!
Vliegt jaren nog tot in 't zesd' geslacht!
Vliegt zonder grens en zonder perken!
Wij hebben eeuwenlang naar UEd. vleugelen
[gesmàcht!

Weer vielen fanfares in — toen, na handdrukken zonder feestlijke wijn — zó hoog werd het moeilijk kurken te doen ploffen — begon de daling naar de *begane grond.*

O, de vreugde bij de eerste stappen op 't grintpad, terwijl de politie salueerde, de vaandels bogen, de muziek fanfaarde, de mensen met hoeden en zakdoeken wuifden.

Stapvoets, in de landauers, ging het

[1]) De s is een dichterlijke vrijheid.

dorpwaarts. Mevrouw zat naast Pieter — over hen Amélie.
In het tweede rijtuig kranigde het Dagelijks Bestuur.
Overal groetten de bewoners.
Het was een Droom — een ongedachte héérlijkheid.
„Pa — hoe énig, dat u 'r zó is afgekomen! Hoe heeft u 't dùrven wagen met 'n kapotte parachute!" zei Amélie, toen ze alles gehoord hadden.
Mevrouw zat zwijgend.
Nu ze hem weer hàd, hèm, dien ze 'n uur geleden als 'n lief, *ònvleselijk* wezen gezien had — nu ze z'n verzakt boord, ongeschoren kin, bevuilde kleding in rauwe werkelijkheid aanschouwde, nu ze zichzelf ten spot voelde in *zijn* pantalon, nu kregelde in haar de rijpe verdrietigheid, dat 't per slot van rekening alles *zijn* schuld was, een schuld niet te zoenen door 'n speech van den burgemeester.
„Piet", zei ze met aanzwellende kribbigheid, „hier heb je je zakboekje met je laatste wil."
„Dank je, kind."
„Piét, 't is goed, dat 'r niks van gekomen is."

„Dat is 't kind."

„Nee, dàt bedoel 'k niet! Hoe kwam je zo gek om alles an de *gemeente* na te laten?"

„Ik kreeg zo die inval, kind."

„En me zuster en 'r kinderen?"

„Die hebben 't niet nodig."

„Zo", zei ze vinnig, tegelijk glimlachend-groetend, „zó — je doet die gekheden geen twééde keer!"

„Dat weet 'k nog niet", verweerde hij zich.

„Piet!" dreigde ze.

„Begin je weer kwesties te zóéken?"

„Dat was geen testament — dat was pure onzin — en ijdelheid — om je naam in de kranten te krijgen...."

„Daar spring ik voor van 'n toren", zei hij geprikkeld.

Zo tòch gezelligjes in de oude lévende toon kibbelend, reden ze het dorpje in, beminnelijk naar alle zijden de kennissen en dorpenaren toeknikkend.

Katterig hielden ze 's middags receptie bij port, sherry en advocaat.

Kobus liep grunnekend in de gangen en ouwe Chris, bewegend zonder lichaamsweten, smoorde in de oven, met *gehypnotiseerde gebaren,* een mals stuk

lenden, dat de slager bij uitzondering op Zondag leverde.
Meneer zat met z'n verzwikte voet in ijscompressen.
Mevrouw wrokte over 'n man, die z'n hebben en houen aan z'n familie *ontstal*.

TIENDE KAPITTEL

HOLLAND IN DE WOLKEN EN ZEGEPRAAL [1])

> Sedert de heer D. Bolle eigenaar werd van *Ten Brink's Geschiedenis der Noordnederlandse Letteren in de XIXe eeuw*, was het werk in prijs verminderd en spoedig uitverkocht.
>
> *Taco H. de Beer.*

> Een lichtvlucht vlangt mijn schip
> [met blijde mare
> En helm=zwaan na, wiens zilver
> [wiekgesprei
> Mijn spoor vlingt langs 't azuur.
>
> *J. K. Rensburg*

In geen jaren was *Casa Cara* zulk een honnig, huiselijk *nestje* geweest.

Na regen pleegt zonneschijn te komen (zij 't woord niet voor Holland bestemd) — na storm windstilte — na wanhoop òp een toren idylle ìn 'n binnenkamer. Mevrouw en Amélie sliepen na 't gebeurde dikke vier en twintig uur, meneer bleef nòg langer onder de wol, om zijn voet rust te gunnen.

Toen verkneuterden ze zich gezamenlijk in de welbehaaglijkheid van hun *thuis*.

---

[1]) Niet te verwarren met de Querido'se.

Wat deed alles fris en nieuw aan na de nachtmerrie bij de wolken.
Mevrouw liet zich door Amélie geklutste eitjes en geroosterde boterhammetjes met ansjovis voeren.
Ver=zaligd in de mollige breedheid van de leunstoel voor 't raam, de voeten op een bankje, Tutu en Zo op 'r schoot, beglansde ze de voorbijgaande, nieuws=gierige mensen met zonnig=genoeglijke groetjes — en las de feuilletons der krant, die ze op *Koepelsteyn* niet had kunnen bijhouden.
Lieve huiskamer=tederheid omspon haar. Ze zei wittebroodsweek=achtige dingen tot Pieter, die óver haar aan 't andere venster, dronken door de Meigeuren van zoveel plots ontluikende huwelijks=bloesems, de gelukkige vette handen over 't *ontknoopt* vest gespannen hield en herhaaldelijk in *droom*=toestand, met vredige kreuntjes=van=kokende=koffie snòrkte.
Jaren, lange jaren had zij hem de droom, de waarachtige droom, die zich in snorken verzinnelijkt, door vinnige interrupties gebrijzeld.
Immers, zo als híj, zo onbeschaafd, zo ruw, zo ex=slagerachtig òngedistingeerd,

gaf niet één man in Holland de brute echo van het Ontastbare.
Vandaag, prettig-verzadigd, lichaams-evenwichtig als op die vèr-geleden Zondag, toen ze bij likeurtjes en bemuis-te beschuitjes kraamontvangdag hield, vandaag eerbiedig begroet door de dorpelingen, die de speech des burgemeesters *in extenso* in het plaatselijk blad hadden gelezen — vandaag dùldde ze zijn gesnork, 't robust getremoleer van 'n *robust geweten* — vandaag hoorde ze er geluiden in, die alleen de *liefde*, de pure, rijpe liefde ener vrouw, ook in dàt on-aesthetische beluistert, verschoont, begrijpt.
Er was in dié uren op *Casa Cara* het volmaakte, het harmonieuze, subtiele.
Af en toe ging de schel over, kuchte een visitekaartje in de bus, nieuw aandoenlijk bewijs der publieke belangstelling.
De mensen schenen van alle zijden door een kiese veneratie bezeten.
Wildvreemden namen de hoeden af.
Jans, die uit Friesland terug was, Chris, Kobus (plechtiglijk ontkerkerd na meneers bewust-wording) werden aangesproken, befluisterd, *befooid*.

De melkboer gaf 'n scheutje toe, weidser dan z'n duim in de pint had verschalkt — de jongen uit de comestibleswinkel — 'n eerbiedsstaaltje om nimmer te ver=geten! — die dagelijks kwam horen, of 'r rookvlees, saucisse, blokworst, gelar=deerde kalfslever nodig was, stopte Kobus 'n handtekeningen=album in de hand, met het bevend verzoek of meneer en mevrouw zo buitengewoon vriendelijk wilden zijn hun *namen,* elk op 'n blanco bladzijde, te schrijven.
Het wakkere dorp was van een superbe Amerikaanse onthutsing.
Ten bate der algemene armen hield de „Vereniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer", gedurende twee dagen, een tentoonstelling der bescha=digde vliegmachines, der ledige fles, 't ledig sardineblikje, de portretten der helden en van 't dramatisch, alles zeg=gend visitekaartje met haarspeld: *„Mijn vrouw en dochter zijn levend of dood!! op de toren. P. Z."*
Driehonderd zeven en twintig kwartjes werden ontvangen.
Dat geschiedde in het dorp.
Er buiten steeg de ontroering in gelijke of versnelde mate.

Verschillende bladen wijdden hoofd-artikelen aan het nieuwe middel van vervoer.
Men doorzocht de vaderlandse historie, stelde vergelijkingen tussen de uit-vinding der boekdrukkunst, het haring-kaken en dàt.
De ruïne van *Koepelsteyn* en alweer de heer en mevrouw Zwaluw met *gezin* vulden de geïllustreerde tijdschriften.
Het *land der trekschuit* had het eerst in Europa gèvlógen.
Er waren er, die het niet geloofden, die van een *canard* — vlóóg 'n canard niet? — spraken, die zich wilden overtuigen.
Ze zouden spoedig in een hoekje ge-drongen worden.
De eerste fietsers hadden bekijks, wer-den gestenigd, gebeten (door honden), de eerste luchtpeddelaars, die de Nacht boven de Dag verkozen, zouden ná hun lijden volgers vinden, volgers bij honderd- en duizendtallen.

Wanneer ge, vooruitstrevenden, in later jaren, als schrijver dezes 'n eerbied-waardig grijsaard zal zijn — der Sport ontvallen — dit Boek van avonturen doorbladert — moge de *tand des tijds*

en het gruwzaam gebit der critiek het tot die datum (1950) sparen! — welk een fantastisch-heerlijke droom voor den uitgever en mijzelf (eind der interruptie) — wanneer ge in negentienhonderd vijftig, om man en paard te noemen, dit thans schijnbaar topzwaar *episch* verhaal herleest of er uw kleinkinderen mee rustig houdt, bedenkt dan, dat ònze voorvaderen geen vermoeden noch begrip hadden van doosjes *Säkerhets Tandstickor (Zweede lucifers, made in Holland)*, van naaimachines, van waterleiding of linnen zakdoeken, om te zwijgen van zo overdonderende zaken als een electrische tram, telegrafie zonder draad en W.C.'s in *treinen* Bedenkt, vooruitstrevenden, hoe onze kinderen thans, als een vredige kalmte des tijds, auto's, tuffen, X-stralen, hondsdolheid-serum, bestuurbare luchtballons, gepasteuriseerde moedermelk *aanvaarden* — bedenkt, dat de vliegmachine der familie *Zwaluw* geen Mop doch een voorhoofdrimplende *Ernst* is.

Nog vóór de verzwikte voet in *Casa Cara* tot beleidvol gepeddel in staat was, had de Amerikaanse firma uit Holland

reuze=bestellingen gekregen.
De eenvoudige machine, waarop de vleu= gel=lam=geslagen Mensheid zo innig ge= wacht had, werd de sensatie van de dag. Binnen een maand na de eerste levering was er reeds een fabriek bij Amsterdam opgericht, die de toestellen namaakte en ze goedkoper fabriceerde.
Ter ere der eerste vliegers heette het merk *De Zwaluw*.
Oudbakken zaken als dépôts, vliegscho= len, etc ter zijde latend, ook de nuchtere verbazing in de straten bij het zien der luchtpeddelaars in vol dàglicht, vermeldt de geschiedschrijver uitsluitend de meer gedecideerde lijnen van opschudding en verkeers=verbouwereerdheid.
In de eerste maanden ontstond er inder= daad enige Anarchie.
Wat de heer P. E. Zwaluw voorspeld had, toen hij het geval *theoretisch* be= peinsde, geschiedde in verrassend=juiste zin.
Daar niet alle vliegers begrip hadden van de regelen der samenleving, elke vogel zingt zoals hij gebekt is, elke om= wenteling andere manieren en wetten nodig maakt, veroorzaakten de plotse= ling opduikende, neerschietende, op de

kozijnen rustende luchtpeddelaars stoornis in zeden en gebruiken.
Vrijages bij zoldervensters vervingen het gekeuvel aan voor- en achterdeuren.
Menigmaal, nadat op solide wijze gesloten was, verlieten lichtzinnige zoons de ouderlijke woning, om niét-controleerbaar weder terug te keren.
Achtbare gezinnen op deftigste grachten hadden uren dat zij aan vroeger verachte alkoven en raamloze kamers de voorkeur gaven, daar bijzonderlijk op feestdagen rumoerige, brooddronken Zondagsvliegers de luchten en vensters onveilig maakten.
Vooral de tweede Pinksterdag van dat jaar was berucht om het onhebbelijk, weerzinwekkend *dauw-peddelen*.
Wel sloten 's avonds gordijnen alle inkijk af, maar in de wàrme dagen werd het op die wijze een marteling.
Noch voor noch achter had men een vrij zitje.
En dikwerf 's nachts, als men te rusten lag, rommelden dakpannen omlaag onder de *onhandige* vóéten van een zwerver.
De huizenbouw, al niet meer berekend op modern leven met moderne eisen, de

hele schone architectuur van muren en raampjes kreeg een nekslag.
Veiligheid, zedelijkheid, vrij en intiem familieleven eisten òf het verbod van vliegen òf een revolutie in revolutie=bouw.
De architecten hielden buitengewone vergaderingen.
Men bepraatte de noodzakelijkheid van matglas met luiken.
Men bediscussieerde de mogelijkheid om op vijf meter afstand der woningen ras=terwerk te stellen.
Het stuitte af op oneindige bezwaren. Met lapmiddelen bereikte men niets.
Toen schreef men een prijsvraag uit en bekroonde drie antwoorden.
Het eerste gaf een model=woning ònder de grond, ingericht als een stoomboot met ventilatoren en licht=reflectors.
Het tweede een huis van enkel muren — en vensters op een overrasterde *binnen=plaats*.
Het derde had een vernuftige samen=werking van lenzen.
Vaststond, onherroepelijk vast, dat de bestaande bouworde om practische en aesthetische redenen gedoemd was.
Een huis werd niet meer van uit de

straat en van de overzij bekeken.

Het dak trok de meeste aandacht.

De rokende schoorstenen moesten verdwijnen.

Zij belemmerden het verkeer en waren schadelijk voor de gezondheid, tenzij rokend van tien tot elf 's morgens, op het uur dat kleden geklopt werden.

Platte daken, beplant en versierd, werden een noodzakelijke mode.

De luxe richtte zich naar het dak vóór alles.

De pui, de hoofddeur, werden bijzaak.

De lang verwaarloosde bol van het huis kwam onder kappershanden, werd gefriseerd, gefatsoeneerd.

Men dronk er koffie, thee, ontving er.

De logica bracht vanzelf mede, dat de bovenste verdieping ener woning voor ontvangzaal werd ingericht.

Bevriende lucht-peddelaars drie, vier verdiepingen te doen afdalen naar de *suite*, bleek onmogelijk en ongastvrij.

De dienstbodenkamers zakten eerste-étage-waarts.

Benedenwoningen stonden in massa's te huur, bleven leeg of werden betrokken door ouden van dagen, zieken en gebrekkigen.

Hijsbalken werden onnodig.
Waartoe lijnen en kabels om meubilair omhoog te brengen, terwijl elk vliegend kruier de meubelen aan zijn ballasthaak door de vensters peddelde?
Kortom — een te lange opsomming van normale, alleen in de éérste groei vreemde feiten, zou den lezer vermoeien — het hele wezen van het Huis met z'n inrichting, aspect, bedekking, schoorstenen, etc. onderging een wonderlijke verandering.
Waar het oog reikte zag men bebloemde, keurig onderhouden dak-tuinen.
De rijke lieden plantten de kostbaarste zaken, de *degelijke* burgerij bloemkool, savoyekool, boerenkool, bonen, erwten, rabarber.
Hier en daar, op het dak van kleine burgers, graasde een geitje, liepen kippen en konijnen, doch nagenoeg overal ontwaarde men waakhonden, die grimmig de lucht-peddelaars nablaften.
Garden-parties raakten uit de mode. *Flatroof-parties* werden de *topic*.
De gehele maatschappij werd in enkele maanden opgejaagd.
Er waren dagen, dat treinen en stoomtrams ganselijk ledig liepen.

Van Amsterdam naar Leeuwarden, van Den Haag naar Katwijk, van Den Helder naar Arnhem, bleek thans de eeuwenoude mathematische stelling, dat de kortste verbinding tussen twee punten de rèchte lijn is, inderdaad de kernware te zijn.
Riviertjes noch kanalen noch zeeën had men te mijden en tegen accidenten verzekerde al dadelijk de „Eerste Nederlandse Vliegverzekering-Maatschappij", die alle ongevallen waarborgde, behalve zelfmoord en het *moedwillig* opvliegen tegen telefoon-, telegraaf- en andere draden.
Een fietser zag men zelden.
Wie een fiets kon kopen, kon zich een *Zwaluw* aanschaffen, ook op afbetaling.
Ook de auto's raakten in discrediet.
De wegen, kort geleden onbegaanbaar door woest gerij en het afschuwelijk zomerse stof, werden door conservatieven en reactionnairen bewandeld, evenwel niet zó sterk of tussen de keien en tegels alom weligde gras.
Vele verhoudingen werden zonderling. Zelden kostte een brand mensenlevens. Elk huis had 'n uitgang in 't dak en de slangen der brandweer *vlogen* omhoog

eer 'n vuurtje lucht had gehapt.
De politie had het zwaarder te verantwoorden.
Bereden politie was nutteloos. Welke betekenis had 'n paard? Vliegende brigades, gestationneerd op de daken der bureau's en posthuizen, hadden bij dag een wanhopig werk om de menigte links en rechts te doen houden, daar links en rechts in de ruimte een klànk werd. Bij avond en in de nacht fladderden de brigades machteloos....
De steden waren niet te overzien — de ruimten niet te belichten. De vele sterren èn de ontelbare lantaarns der peddelaars stichtten een onbeschrijflijke verwarring tussen huishoudelijke en Grote-Beren, aberratie, planeten en meteoren. De Keplerse wetten schudden op haar elliptische grondvesten. In één maand tijds kreeg Jupiter er op het Lick-observatorium een dozijn foutieve satellieten bij....
Er werd zeldzaam veel *gevloekt* (in de hemellagen) in die eerste, éérste bevleugelde tijden.
Gevloekt óók beneden in de rustige straten, waar eindjes sigaar, verbruikte pruimen, kousenbanden, haarpennen en

verbruikte zolen uit het Mysterie neder-tuimelden.
De vogels sliepen 's nachts in de bomen — boemelende nachtpitten peddelden tot de ochtendschemering, helaas.
Want het gebeurde toen dikwijls, dat de Dageraad bewustelozen en doden in de telefoonnetwerken aanschouwde.
Had de politie een bezwaarlijke taak — bedenkt u eens hoe schromelijk de aan-was van inbrekers, in-sluipers, in-vliegers werd! — de *generale staf* scheen een ogenblik met lamheid geslagen.
De verdediging des Vaderlands geraakte van haar stabiele basis.
De plek waar eens de wieg op stond, kon geen úúr langer aan stompzinnig-*lopende* soldaten blijven toevertrouwd.
De gehele schone traditie van rotten-links en rotten-rechts, stormloop, zwen-ken, defileren, tirailleurslinie, sectie, compagnie, enz. lei in de *modder*.
De uitnemende Hollandse *Waterlinie*, met of zonder water (welk een gelukkig toeval dat er geen vèrdere kosten ge-maakt waren om voor heuselijk wáter in de linie te zorgen!) verschimde tot een vogelverschrikkend onding.
Een ooievaar zou er vróéger niet voor

teruggedeinsd zijn — een vliegend eska=der gierlachte er om.
En het vestingstelsel!
Waarlijk, ook in dit opzicht bofte het Land.
De prijzenswaardige Voorzichtigheid om *langzaam* te voltooien en het geschut ge=leidelijk te verplaatsen naarmate de for=ten *verzakten*, behoedde de burgerij voor nieuwe uitgaven.
Vestingen, pantserschepen, snelvuurge=schut waren plots zo verouderd als har=nassen en maliënkolders.
Een 30 c.M. kanon *loodrecht* te richten, het eiste meer van de gevaarten dan de *platteland=dronken* Kruppse ingenieurs er mee bedoeld hadden. En zeer te recht groeiden er *aesthetische* bezwaren tegen een slagveld, dat met z'n staande ka=nonnen in dubbele zin op een kerkhof met buitenissige zerken geleek.
De *generale* staf hijgde voor een bèrg hindernissen en gevaren. Had men tot heden voor naburen, met wie direct ge=rekend moest worden, twee of drie mogendheden geteld — heden, o nacht=merrie, begon een lucht=oorlog met Zwit=serland of Abessinië tot de èrnstige mogelijkheden te behoren.

Holland als bufferstaat bestond niet meer.
Tussen Duitsland en Engeland wijdde de hemel, de vrije, heerlijke *vechthemel*, de hemel zonder rivieren, bergen, vestingen, mijnen.
Ja, dàt was bij alle slapeloosheid en hoofdbreken een kostelijke, blijde verheugenis, dat er op de ganse wereld een *ideale* Ruimte was gekomen om mekaar dood te slaan.
't Slag-veld werd legendarisch — de Slaghemel de strategische droom van elken aanvoerder.
De opperste veldmaarschalk heette opperste hemelmaarschalk.
Een veldheer noemde men kortheidshalve *luchtchef*.
De dienst-te-velde werd herdoopt in dienst-te-wolken.
De cavalerie verdween — ook de genie.
En om de mobilisatie te bevorderen in de zo spoedeisende zin van de gevleugelde tijd, kreeg elk mannelijk en vrouwelijk ingezetene boven de achttien jaar een dienst-vliegmachine met speer thuis.
Het bezwaar om ook de vrouwen dienstplichtig te maken hield in de Ruimte op.
Man en vrouw konden met hetzelfde

gemak een bom laten *vallen*. Laten vallen *op wie beneden vloog, liep, at*.
Een leger van vliegende vijanden te omsingelen, af te snijden, om te trekken, werd hopeloos gekkenwerk.
De eerste wet van alle zuivere strategie werd het (gevleugeld) woord *Excelsior!*
Geraakte men *boven* het vijandelijk heir, dan was dit vernietigd.
Vandaar dat enige keur-regimenten, de zogenaamde *Nuageurs-en-plein-air*, als opvolgers der *grenadiers* en *jagers*, voortdurend geoefend werden op duizeling-wekkende hoogten (5000 tot 10000 M.), om zich te gewennen aan de *eigenaardigheden* der sfeer.
Veel gebruik maakte men ook van de geniale inval van een kapitein der *nuageurs*, die proefnemingen met gedresseerde arenden en valken nam.
In de nieuwe oorlogstoestand bleken die nagenoeg tot de diergaarden beperkte soorten zeer wenselijke bondgenoten.
Zij vielen de geduchtste vijanden aan, *reten hun de hersenpan vaneen*, rukten ogen uit, of scheurden de zijden vleugelen der tegenstanders stuk.
Van deze *rode* afgrijselijkheden afstappend — niet nader uiteenzettend hóé

gemakkelijk oorlogsschepen, gewapende luchtballons, etc. geënterd konden worden — eveneens als *welvoeglijk avondkouter* de gevolgen van volksmeetings, volks⸗bewegingen en internationale arbeidersvlucht *wijselijk mijdend* — zij het veroorloofd nog een páár opmerkelijke maatschappelijke veranderingen te releveren.

Het geschiedde dat de brievenbussen aan de daken bevestigd werden en de rond⸗zwevende bestellers aangenamer taak kregen.

Schipbreuken waren zeldzaamheid.

Elk zeeman had bevleugelde reddingsgordels.

In de schouwburgen moesten de vestiaires vergroot worden ter bewaring der vliegmachines.

Deze tak van *Kunstnijverheid*, die zo lang op slechte recettes geteerd had, leefde plotseling wonderlijk op.

Uit de vele ontberende provincieplaatsjes vloog het 's avonds storm.

Wat in geen eeuwen gebeurd was, gebeurde thans: er kwam gebrek aan theaters, directeuren, raden⸗van⸗beheer, adviseurs, critici en wat verder tot het Vak behoort.

De tjingeltjangels en café-concerts verliepen geleidelijk.

Althans het grote publiek, nu zèlf gewend aan *parforce-toeren* in de open lucht, juichte het gezwaai aan trapèzes minder toe.

Na veelbewogen tochten over rivieren, zeeën, daken, deed zich de behoefte aan *intellectuele* zaken gevoelen.

De geozoniseerde Mensheid herkreeg haar ouwe liefde en gelaatskleur.

Stukken die men doodgespeeld waande, als *De Rode brug* en *De twee Wezen*, maakten series met verscheidene nullen.

Acteurs, die zich uit broodsgebrek in het burgerbestaan hadden teruggetrokken, werden weer *artist*.

De auteurs verdienden zonder hoog te vliegen betuinde villa's bij de vleet.

De aandrang naar de schouwburgen werd zó hevig en het gedrang bij de toegangsdeuren (op de eerste étage) soms zo vinnig, dat een listig ondernemer op een weiland buiten (afstanden bestonden niet langer) een openlucht-theater met *dertigduizend* zitplaatsen liet bouwen.

Men vloog vóór acht naar zijn plaats.

De ondernemer had voortreffelijk ge-

zien. Bij droog weer hing elke avond het verlicht transparant *Uitverkocht* aan een ballon captif boven de arena. Ook de literatuur kwam meer *en vogue.*
Er was waarlijk niets genotrijkers dan op een eenzaam plekje in de wolken rond te drijven met een boek op de stuurstang.
In de meest serene stilte lééfde men met z'n *lievelingsdichter.*
Verheven boven het gewoel beneden, benaderde men met teer gebaar de verheven stemming van den poëet.
Realisme en naturalisme kregen een *knauw.*
Peddelend=dromend begréép men eerst, *dat kunst hoger moet heffen dan aardse vleuglen gedogen,* en uitblazend op een lastige telefoon=paal of op een toren=kruis, schaamde men zich voor z'n vroegere verblinding, z'n vroegere genegenheid voor *modder=goden en riool=ontleders.*
Ook de volks=spelen verkuisten, vermannelijkten.
In plaats van kuit=wedstrijden op wielerbanen, schaatsenrijden, Grieks=Romeins geworstel (met het doelloos nut twee schouders op een *nuchtere grond* te

drukken — *à quoi bon?* —) ontstonden verrukkelijke vlugheids-spelen om een duif in haar vlucht te grijpen — om door hoepels te parachuteren — om in verblindende vaart een appel met een *speer* te doorsteken.
De zeden werden in zoverre verzacht en vertederd, dat niemand er meer aan dacht *vliegend* gedierte te kwellen of te mishandelen. Wist men niet aan z'n eigen lijf van de gevaren?
Er kwam een „Bond tot bescherming van insecten bij *brandende lampen*".
Zelfs geen jongen kreeg het meer in 't hoofd nestjes uit te halen.
Zozeer steeg dit sentiment voor alle bevleugelden, dat er een neiging groeide den Hollandsen Leeuw op de vele wapens door een *minder achterlijk*, minder aan de aarde vastgebakken dier te vervangen.
Behoeft aan dit beknopt en schuchter overzicht van een geweldige evolutie te worden toegevoegd, dat de verschillende mogendheden, geschokt en ontdaan, een spoed-conferentie in Den Haag belegden?
Reeds lagen de eerste heipalen voor het Vredes-Gebouw gereed.

En nog voor de moker zijn slagen mepte, debatteerden de *délégués* met onthutste gelaten.
De *Flying Dutchman*, het ding van trappers en aluminium-latten, smeet geheel Europa in een roes, lachte als 'n kwajongen om tractaten, volkerenrecht, oorlogsrecht, internationale bepalingen.
Het evenwicht der beschaafde naties was verbroken.
Een Hollands minister-president was vliegend gezien, te zamen met een Belgisch, een Zwitsers en een Monacoos *staatsman.*
De kleine landen verbonden zich.
Berlijn, Londen, werden overgeleverd aan de willekeur der stoutmoedigen.
„Messieurs", sprak de Duitse afgevaardigde, bezorgd denkend aan de vergruizelde eenheid van het Duitse rijk en de geruïneerde Duitse oorlogs-industrie, „Messieurs, indien wij thans de oorlog niet *kortwieken,* worden wij door de drang der volkeren *overvleugeld,* zal het in de wereld bloed *regenen.* Ik stel voor elkander lief te hebben...."
Voor de vuist sprak hij in die zin een paar uur.
En na enige broeiend-optimistische dis-

cussie werd voorlopig aangenomen dat alle beschaafde landen als *open steden* zouden worden beschouwd en noch aangevallen noch be-bomd mochten worden. Omdat die besluiten evenwel niet doorgevoerd kònden worden, zonder *onaangename concessies* aan *meesmuilende socialisten*, ging men tot een zitting met gesloten deuren over.
Hier sluit ook Falkland — niét meesmuilend — matigheids- en bezadigdheidshalve de deur.
Het spreekt echter vanzelf dat de heer P. E. Zwaluw dat jaar de Nobel-prijs verwierf en aangezien het ongepast is een Verhaal van avonturen als een nachtkaars te doen eindigen, vermeldt de auteur ter wille der volledigheid en der stemming zijner nieuwsgierige lezers, nog dit prettig slot:

ZEGEPRAAL

Wanneer een gebeurlijkheid algemeen en gemeen goed wordt, gevoelen wij geen gretige belangstelling meer voor het wedervaren van kleine enkelingen.
Zolang de familie *Zwaluw*, ònbegrepen

en eenzaam vloog, trok zij onze aan-
dacht.
De stormachtige beroering van àlle be-
schaafde volkeren, de driftige opeen-
volging van incidenten, ongelukken,
zegepralen der vliegers, dwingt ons de
helden der historie tot het normaal plan
terug te voeren.
De overgang is moeilijk.
*Du sublime au ridicule il n'y a qu'un
pas.*
Na al het groots-aangeduide te beslui-
ten met de geruststellende verklaring
dat de verzwikte voet des heren Pieter
Zwaluw spoedig genas, lijkt een sprong
in de *burgerlijkste* diepte van 't leven.
Er is gelukkig meer te zeggen.
In de bloeiende opleving der tijden, in
die schoonste *Renaissance*, was Pieter
Zwaluw een der eersten om voor te
gaan.
Zijn dak-tuin wèrd een der fraaiste en
smaakvolste, zijn huis practisch en com-
fortable.
Buitengewoon gezien in de plaats, ere-
burger, erelid-der-soos, lid der Leidse
Maatschappij van Letterkunde, het
Utrechts Provinciaal Genootschap, èn
beridderord *(Oranje-Nassau en Huis-*

orde) bleef hij tot zijn oude dag in wetenschap liefhebberen.
Het *pootje* belette hem na een paar jaar in z'n eentje te vliegen.
Toen liet hij — wéér de eerste — een vernuftige bi-luchtpeddel en een tri-luchtpeddel maken.
Gesteund door de vleugels van vrouw en dochter, kon-ie zo nog een hele poos mede.
Ook dàt nam een einde.
Mevrouw werd een weinig zwaarlijvig en kort-ademig en Amélie geraakte *verliefd*. Het was te voorzien.
Op een *flatroof-party* leerde ze hèm kennen.
Binnen een maand, geheel bekoord door haar elegante vleugelslag, declareerde hij zich op diezelfde ruïne van *Koepelsteyn*, die, eenmaal vermaard geworden, tot een gemeentelijk torenplateau-café was ingericht.
En daar noch mama noch papa op dat tijdstip als *facheux troisième* konden meepeddelen en een saamvliegend paartje ook in de wòlken over de tong ging, volgde bijzonder snel de bruiloft.
O, het geluk van mevrouw Zwaluw, toen Amélie haar, na maanden, op het

dak in het oor fluisterde: „Mama — ik hoop *moeder* te worden...."
„Wat maak je ons blij", snikte mevrouw.
„Ik zal al héél gauw niet meer kunnen vliegen, mama...."
„Dat is niets", sprak mevrouw innig, „de *ooievaar* zal 't voor jóú doen, kind."
Het werd een zoete tijd van verwachting.
Vrienden, vriendinnen vlogen in en uit, lieve verrassinkjes aandragend voor de luiermand.
Ouwe Chris merkte met 'r stevige handen de honderd luiers en 't kindergoed. Dat verstond ze. Dáár had ze schik in. Dat was en bleef mèt de Amsterdamse lootjes van de *goeie* ouwe tijd.
Sinds 't *spektakel* in de wolken gaande was, kéék ze niet meer naar de Hemel.
Een wurm in de aarde was 'n heilige, zei ze, vergeleken bij de dolle mensen van de tijd.
En toen de jonge moeder weer zover hersteld was, dat ze 'r eerste tochtje na máánden kon doen, bleef Chris trouw en plechtig op den knolligen jongen passen, die z'n duim bezoog en van god-verzoekende malligheden geen besef had.
De jongen heette *Pieter* naar z'n groot-

vader — *Sperwer* als symbool van 'n krachtigen vlieger — *Bakker* naar z'n vader: *Pieter Sperwer Bakker.*
Het was een voorspoedig kind.
Binnen 't jaar begon-ie te babbelen.
't Schoonste uur voor de hele familie was 't ogenblik, toen-ie in z'n handjes klapte bij 't kippenhok, waar de haan gekraaid had, en z'n grootvader aanriep met de zinnebeeldigste naam.
„. . . .*Opa-kukelu!*"
„Wàt zeg je daar?" vroeg grootvader verrast.
„Opa-kukelu!" herhaalde het ventje.
De heer P. E. Zwaluw kreeg tranen in de ogen.
„Wat 'n *goddelijk* verstand", zei-ie met dik-aangedane stem[1]).

EINDE

---

[1]) Als 'n beminnaar van schone kunsten een serie tentoonstellingszalen betreedt en, links portières speurend, ook daarheen zijn gretige schreden richt, dan zal hij wellicht ontstemd zijn, wanneer hij àchter die portières een vestiaire, met hoeden, wandelstokken, parapluies, aanschouwt. Op analoge wijze stel ik mij de ontnuchtering voor van

de bewonderaarster mijner schone tekeningen, die nà pag. 127 vruchteloos haar vingers bevochtigd heeft, huiverig-verlangend naar verdere fantastische *scheppingen*, alsnog onzeker wèlke dier gewrochten zij zou uitknippen, om in een *passe-partout* te doen *encadreren* — en tot op deze pag.... 209 niéts meer vindend. Ik bevroed de *pijnlijke* teleur-

stelling. Verwijs de verbolgenen naar den uitgever, *ergens in Bussum*)*. Ik ben onschuldig. Zo puur van geweten als 'n knaap van twee jaar. Reeds lang had het tussen mij en dien heer *gemot*. Ik kan wel kunstzinnig samenwerken met iemand, die mij begrijpt, maar als men me kwelt en spijkers op laag water zoekt, stuif 'k in brede verwoedheid op en smijt *Neelmeijer* tegen de vlakte. De literaire lezeres, in deze bewogen tijden gewend aan de donderkoppen des letterkundigen hemels, gevolgd door mokerslagen en inslaande bliksemstralen, mede door afzichtlijk-verminkte lijken van literatoren-van-naam, heeft de donderkoppen tussen mij en den Bussumsen uitgever natuurlijk al lang in de smiezen gehad. Of de litéraire lezeres is door al het rumoer en gemoord reeds *geïmmuniseerd*. Om te betogen, hoe goddelijk 'k verongelijkt ben, heb 'k slechts dit *overzicht* te geven:
a) Ofschoon genoemde heer mij in de qualiteit van *verluchter* inderdaad *ontdekte*, en ik hem tot zóver hulde breng, werd ik reeds bij de tweede tekening verplicht te vermelden, dat „de beknibbelende uitgever financiële en technische bezwaren had", om die tekening in kleurtinten te reproduceren. In die dagen kwam onze botsing evenwel niet tot *uiting*, daar, zoals ik op pag. 41 schreef, „bij een herdruk deze bezwaren mogelijk opgeheven zouden worden". De verkoeling wàs er echter. Wanneer men nachten op de *steen* arbeidt, met aanduiding van terra-cotta, crême, karmijnrood, dan ziet men niet gaarne zijn *oeuvre* zincografisch verknoeid. Ik *duldde* dat.
Mijn verdere motieven zijn:
b) ....Bij de derde tekening op pag. 52 beweerde de uitgever dat hij nooit last had van haartjes, als-ie 'n nieuwe pen gebruikte. De haartjes om

---

*) Den uitgever van de eerste druk; wij zijn onschuldig! (A.P.)

de harige maansikkel wilde hij, bij ontstentenis van inktstuf, met de scherpe punt van 'n voorsnijmes verwijderen. Ik verzette mij tegen dat ingrijpen in *artistieke arbeid*. Wáár moet het heen met de zelfstandigheid eens *artiests*, als 'n werkgever hem achter de schermen met de punt van 'n voorsnijmes blameert? Verkopen wij kunstenaars onze *ziel?* Ik weerde de punt af, won hèt pleit mèt krakeel.
Motief c.) ....Bij de tekening op pag. 59 uitte ik mijn wrok op bedekte wijze, door te zinspelen op een „provinciaal deskundige", die beweerd had dat mijn schoorsteen niét bestond, en gaf ik bizonder scherp te kennen, dat 'k voor zùlke lieden niet tekende. Bij de tekening op pag. 72 moest 'k dit aandikken. Immers aan 't slot der noot achtte ik mij zedelijk verplicht te melden: „Enfin, de *uitgever* moet 't weten. Ik houd mij koel en 'r buiten." Deze toespeling, alsmede de critiek die ik mij veroorloofde op de waarlijk *stuitende* woorden van den auteur, maakten den Bussumsen heer zó verbolgen, dat hij alweder wilde snoeien en mij enige keren in de Kalverstraat te Amsterdam voorbijliep *zonder de hoed af te nemen*. Te deksel, als wij schrijvers en illustratoren, in het zweet van ons aanschijn, de uitgevers aan *hoeden* helpen — mogen we dan niet verlangen, dat tegenover ons de burgerlijke beleefdheid in acht worde genomen? Mag ik, als verluchter, geen diepgevoelde mening neerschrijven over den auteur *Falkland*, wiens populariteit een *hoon* is voor alles wat schone geschriften produceert? Te deksel.... De strijd, in het stadium gekomen *van het elkaar niet meer groeten*, werd er intenser op.
Motief d.) ....Bij de inderdaad *heerlijke* tekening op pag. 83 schreef mij de tegenpartij: „Wat betekent toch, mijnheer, de eierdop waaruit de vlammen slaan?" Om nadere informaties verzoekend, bleek mij dat de kunstkenner de tekening

ondersteboven had gehouden. Men zwijgt hoog-hartig bij zulke enormiteiten. Bij wijze van terechtwijzing, antwoordde 'k (pag. 84): „.... Helaas de hele tijd is vol van leken, die hun opinies over alles en nog wat publiceren." Welk een afschuwelijke samenwerking, nietwaar lezeres? Ieder tekenaar zou er op die manier de brui aan geven. Nòg was 't einde niet daar.
Motief e H.) .... Op pagina 120, ter hoogte der *uitnemende* illustraties van hemd en toren, berichtte ik reeds de uitspraak: „.... Schei in 's hemels naam uit met dat *geknoei*, dat mij per vierkante centimeter cènten kost...." een grofheid van zó ongewoon gehalte, dat men z'n nagels van woede zou bebijten, zo men daar aanleg toe had. Ook gaf de vergissing van het P.Z. 12 tot veel onheuse opmerkingen aanleiding. Ik draag *frontjes*, vind het derhalve niet zulk een hevige fout, als men zich in het merk van een *overhemd* vergist. Vertoornd zeide ik tot den uitgever: „Fiche-moi la paix!"
Toen, bij de tekening op pag. 127, meende mijn tegenstander *geestig* te zijn, door een paar inktmoppen, mijner ontroerde pen ontvallen, mede in het cliché op te nemen. Men doet zo iets niet. Het is buiten de perken van het welvoeglijke. De grootste artisten: Steinlen, Léandre, Ibels, Veth, Roland Holst, Hoytema, Crane, Whistler, enz., hebben wel eens moppen op 't papier laten regenen. Mijn collega Toorop stiet onlangs een kop waterchocola om naast het verrukkelijk portret van een pastoor. Zou in zulk een geval de uitgever niet *schaamteloos* gehandeld hebben, als hij die chocolade-klodders hadde aangebracht? Bevend van verontwaardiging, onmachtig tegenover *willekeur*, weigerde ik de achtste en negende kapittels te *verrijken*. Ziehier het overzicht — vrij van scheldwoorden, uitsluitend gebaseerd op gezond verstand — van de onverkwikkelijke verhou-

ding tussen een *kunstenaar* en een *zakenman.* En na al de onaangenaamheden mij aangedaan — welke vreemde opvattingen hebben onze belagers toch! — had deze heer nog de vrijmoedigheid, mij een week geleden op dringende wijze te ver= zoeken *zijn portret voor deze bundel te tekenen.* Ik weigerde medelijdend doch beslist. Het zou te zot worden. Om hem daaromtrent nog eens goed mijn opinie te zeggen, had ik er zeker genoegen in, voor slot=tekening, *den niét in mijn geest schrijvenden, afstotenden auteur van dit boek* (hoe vindt zo iets 'n uitgever en 'n lezerskring?) op zinnebeeldige wijze voor te stellen. Klompen= gedoe. S. F.

[V]an de in deze serie verschenen titels zijn nog verkrijgbaar:

Piet Bakker
HET GEHEIM VAN DR. LING

E. D. Biggers
EN EEN VROUW VERDWIJNT

E. D. Biggers
DE ZWARTE KAMEEL

Ilja Ehrenburg
10 P.K. HET LEVEN DER AUTO'S

Henriëtte van Eijk
DE KLEINE PARADE

Léon Frapié
DE BEWAARSCHOOL

Michael Gold
JODEN ZONDER GELD

François Pauwels
TINE KIPRA'S ECHTSCHEIDING

Ida Vera Simonton
BLANKE BALLAST

Arnold Ulitz
OPROER DER KINDEREN

[...] de serie ABC-actualiteiten:

Hertogin van Atholl
SPANJE ONDER DE SCHIJNWERPER

Van de in deze serie verschenen titels zijn nog verkrijgbaar:

PIET BAKKER
★ **HET GEHEIM VAN DR. LING**

E. D. BIGGERS
★ **EN EEN VROUW VERDWIJNT**

E. D. BIGGERS
★ **DE ZWARTE KAMEEL**

ILJA EHRENBURG
★ **10 P.K. HET LEVEN DER AUTO'S**

HENRIËTTE VAN EIJK
★ **DE KLEINE PARADE**

SAMUEL FALKLAND
★ **GEVLEUGELDE DADEN**

MICHAEL GOLD
★ **JODEN ZONDER GELD**

FRANÇOIS PAUWELS
★ **TINE KIPRA'S ECHTSCHEIDING**

IDA VERA SIMONTON
★ **BLANKE BALLAST**

ARNOLD ULITZ
★ **OPROER DER KINDEREN**

In de serie ABC-actualiteiten:

No. 1
HERTOGIN VAN ATHOLL
★ **SPANJE ONDER DE SCHIJNWERPER**

